

DEPARTMENT OF STATE
UNITED STATES OF AMERICA

A vaux, Jean Antoine de Mesmes, comte d'

NEGOTIATIËN

VAN DEN HEER

GRAAVE D'AVAUX,

Ambasſadeur ván het

HOF VAN VRANKRYK,

BY DE

STATEN GENERAAL;

OF,

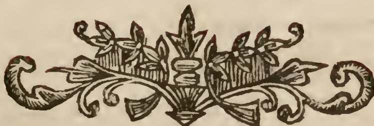
Nagelaten Schriften van al het gebeurde, zoo geheim als openbaar, gedurende het verblyf van den genoemden Graaf, in 's Gravenhagen, zynde geweest van het Jaar 1679 tot 1688: een tyd in welken de Republyk, zoo door binnenlandſche verdeeldheden als buitenlandſche belangen, niet weinig geſlingert is geworden.

Uit het Franſch, naer de echte druk van Parys, in 't Nederduitſch vertaelt

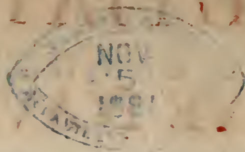
DOOR

PIETER LE CLERCQ.

VYFDE DEEL.

TE ROTTERDAM,
Voor Rekening van de Compagnie.
1754.

NOV
5
1931

NEGOTIATIËN VAN DEN HEERE GRAAVE D'AVAUX IN HOLLAND,

Van den jaare 1679, *tot* 1688.

E Heer Silverkroon zei my ook in vertrouwen, dat de Heer Flemming, die wel by den Koning van Zweden ſtond, en die goede gevoelens voor Vrankryk had, hem Silverkroon voor den Koning zynen Meeſter gebragt, en zyne Zweedſche Majeſteit beter onderrecht had, aangaande alles, wat men hem tot nadeel van Silverkroon gezegd had, zoo dat die Vorſt vertrouwen in hem geſteld, en hem belaſt had, naar den Haag te gaan, om naa den tegenwoordigen ſtaat der zaaken te verneemen, en 'er hem een net verſlag van te doen; want Cantenſtern, die verſtand met my hield, had de zaaken op eene geheel andere wyze overgebriefd, als Guldenſtorp.

11 Mey 1685. DE Gezanten van den Staat ſchreeven, dat de Koning van England, en zyne Staatsdienaars hun geſproken had over het Gehoor, 't welk de Markgraaf de Feuquieres by den Koning van Spanje gehad had; en dat die Staatsdienaars hun hunne verwondering betuigd hadden, over het gedrag van Vrankryk, in deeze gelegenheid, dewyl zy niet konden zien, dat de Koning van Spanje op eenigerhande wyze tegen het Traktaat van Beſtand aanging, de Landvoogdy der Nederlanden, aan den Keurvorſt van Beyeren geevende.

IK hebbe heden gehoord, dat de Heer Skelton eindelyk giſter morgen voornam eenen Memorie by de Staaten-Generaal in te leveren, om hun te verzoeken de Schepen te doen aanhouden, die de Hertog van Montmouth bevracht heeft, en noch in Texel liggen gelaaden, met Wapenen en Krygsbehoeften. De Staaten-Generaal beſlooten terſtond hem zyn verzoek toe te ſtaan; en vermits de zaak een' grooten ſpoed vereiſchte, deeden zy geene *Reſumptie* van die Reſolutie, 't welk gemeenlyk des anderen daags geſchied, of in zaaken, daar meer haaſt by is, noch des zelfden achtermiddags.

15 Mey 1685. IK verſtond den 15e Mey, dat de Fregatten, en de twee Schepen, die gelaaden met Krygs-voorraad, in Texel gelegen hadden, van daar naar Schotland vertrokken waren. De Graaf van Argile was met een ander vaartuig, voor ontrent veertien dagen vertrokken.

DE

DE Koning schreef my, dat ik voornamelyk myn werk moest maaken, van te beletten, dat 'er geen Verbond gemaakt wierde, tusschen den Koning van Groot-Brittanje, en de Staaten-Generaal; en dat, schoon ik geene dreigementen meer kon gebruiken, noch my ten dien einde bedienen van dezelfde middelen, die ik voorheen gebezigd had, het my echter niet kon ontbreeken, van goede redenen by te brengen aan de Heeren, die het meeste deel aan de Regeering van Amsterdam hadden, en aan alle Wel-meenenden, om hen van dat Verbond af te maanen. Brief des Konings, van den 10 Mey 1685.

DE Hollandsche Gezanten schreeven, dat de Staatsdienaars van zyne Groot-Brittannische Majesteit vaststelden, dat het twintig-jarig Bestand eerlang gebrooken zoude worden, dat zyne Majesteit wel kon oordeelen, dat, als de Staatsdienaars des Konings van England zich van zulk eene zaak overtuigd hielden, en dat zy'er heel ernstiglyk over klaagden, zy geene andere reden daar toe hadden, dan dat zy al voor eenigen tyd uit Uwer Majesteits voorslagen bemerkt hebben, dat Uwe Majesteit het oog op de Nederlanden had. Dat is voor den Raad-Pensionaris Fagel genoeg, om elk te doen gelooven, dat de Koning van England, uit eenige voorstellingen van Uwe Majesteit heeft bevroed, dat Uwe Majesteit voor heeft, zich Meester van de Nederlanden te maaken. 17 Mey 1685.

GISTER zond ik dien Brief aan den Heer de Barillon, en ik verzocht hem, zyn gebruik daar van te maaken, zoo voorzichtig, als het mogelyk was, en de dienst van Uwe Majesteit vereischte; om dat, zoo men hier te weeten quam, dat ik hem had, men een afgryssclyk leeven in de Griffie van hunne Hoog-Mogende zoude maaken, en my den weg affnyden, om voortaan eenig stuk, van zoo grooten gewigt te kunnen bekomen.

IK hebbe eenige Heeren van de Regeeringe van Amsterdam, over dien Brief gesproken, hun de laatste regels doen opmerken, in welke hunne Gezanten de Staaten-Generaal verzekeren, dat zy geene gelegenheid voorby zullen laaten gaan, om de bevélen, die hun gegeeven zyn, vlytig te volgen. Zy zyn 'er zelfs zeer verwonderd van, om dat zy de minste kennis niet hebben, van die voorgewende bevélen, die in de *Instructiën*, van den 27e en 29e April ingelascht moeten wezen, en zy hebben moeten toestemmen, dat het nodig is, zich daar ontrent met de Staaten-Generaal te verklaaren, om terstond een schot voor die zaak te schieten; want zy zien wel, dat de Raad-Pensionaris Fagel dezelve daar heen wil leiden, dat de Gezanten eene *Negotiatie* tot een Verbond aanbieden, en dat zy de Staaten-Generaal daar, van wege den Koning van England, toe nodigen; en zy bemerken uit alle gangen des Raad-Pensionaris Fagel,

Fagel, dat, als England in ruſte, en zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit, met zyn Parlement vereenigd is, de Raad-Penſionaris Fagel, in de Vergaderinge, van de Maand September een Verbond met England zal voorſlaan, onder voorwendſel van de Guarantie des Beſtands, en de veiligheid der Nederlanden. Ik weet, en ik kan Uwe Majeſteit vaſt verzekeren, dat die Heeren daar volſtrekt tegen zyn, en dat zy gantſch ſtrydige oogmerken, en voorneemens hebben, en dat, zoo men ze houd by de gevoelens, daar zy tegenwoordig in zyn, zy in dit Verbond nooit zullen ſtemmen. Het is ten hoogſten waarſchynlyk, dat zy'er by zullen blyven volharden: maar daar voor in te ſtaan, zou eene vermetelheid wezen, naardien de dood van éénen Man, of de minſte verandering in de Regeeringe, dikwyl eene geheele Stad kan doen veranderen.

IK meene noch geene ongeruſtheid over dat Verbond met England te moeten toonen; ik oordeele, dat ik 'er zelfs niet van moet ſpreeken, 't en zy aan eenige weinige menſchen, daar ik, als de gelegenheid daar van zich opdoet, my op kan verlaaten. Ik zal my bedienen van de redenen, welke Uwe Majeſteit my de eere gedaan heeft, van my aan de hand te geeven: maar, SIRE, ſchoon zy zeer krachtig en volkomen beſliſſende zyn, kan ik niet nalaaten Uwe Majeſteit te zeggen, dat de vreeze van zich den Oorlog op den hals te

haalen, de ſterkſte beweegreden is, en, om duidelyker te ſpreeken, de eenigſte, die deeze lieden in toom kan houden; want de Wel-meenenden alleen, zullen zich door redeneeringen laaten overtuigen, de andere ſchikken zich, wat men hun ook moge zeggen naar den wille des Prinſen van Oranje, 't en zy ze klaar zien, dat zy zich in eenen Kryg zullen inwikkelen, en zich in gevaar ſtellen van zich, door 't volgen van des Prinſen gevoelen, in den grond te bederven.

17 Mey 1685. DE Heeren van Amſterdam bragten den 17e Mey, in de Vergaderinge der Staaten van Holland een Verhaal, van het gene zy gedaan hadden, tot uitvoeringe van den laſt der Staaten-Generaal, die aan de Admiraliteit van Amſterdam bevolen had, de drie voorgemelde Vaartuigen aan te houden. Zy geeven voor, dat het Jacht, 't welk zy ten dien einde uitgezonden hadden, het Anker van de drie Schepen al geligt had gevonden, en dat het een van dezelve aan boord hebbende willen leggen, het met Kanon- en Musketſchooten afgewezen was. De Engelſche Kapteins, welke de Prins van Oranje zoo ſterk droeg, en die de Koning van England had doen afdanken, waren op die Schepen.

DE Gemagtigden der Staaten-Generaal hebben over het verzoek, dat de Koning van England hun gedaan heeft, van de Engelſche Oproermakers van hunnen bodem

te

te verdryven, eene *Resolutie* genomen, door welke zy den Heer Skelton verzekeren, dat zy de Brieven hunner Gezanten zullen zenden, naar de Provinciën van Holland en Utrecht, daar de Engelschen zich ophouden, en dat zy die beide Provinciën zullen vermaanen, om zyne Groot-Brittannische Majesteit genoegen te geeven.

DE Provincie van Holland nam gister, in haare eerste Zittinge, die zaak in overweeginge, en besloot de vier, daar de Heer van Duivenvoorde, die afzonderlyk aan deeze Provincie geschreeven heeft, van meldt te doen verhuizen, namelyk, de Hertog van Montmouth, de Graaf van Argile, de Heer Rambalt, en de Predikant Ferguesson, die alrede naar England overgestoken, of gereed waren, om derwaart te vertrekken.

DE Prins van Nassau quam in den Haag. In het eerste bezoek dat ik hem gaf, zei ik hem, dat een der voornaamste beweegredenen van de overkomst des Heeren Fucks zyn belang wel kon betreffen, en dat hy daar ontrent een oog in 't zeil moest houden; dat ik ten naastenby wel wist, op wien hy zich verliet, en dat die zelfde Man hem te vreezen zoude geeven, dat de Prins van Oranje tot zyn nadeel zoude trachten uit te werken, dat een der Zoonen van Mevrouwe de Keurvorstin, de *Survivance* zyner Ampten bequame. Wyders vergenoegde ik my,

hem over dat ſtuk in 't algemeen te zeggen, dat de Heeren van Amſterdam alleen hem voor de onderneemingen des Prinſen van Oranje konden dekken; dat hy overweegen moeſt, of hy ooit iets van hun verwachten kon, indien hy hen in deeze gelegenheid liet vlotten en dryven. Ik kon evenwel niet afzyn, van daar noch by te zeggen, dat, om gezond te oordeelen, of het Vergelyk, dat hy gemaakt had, hem voordeelig was, hy my, noch niemant anders gelooven moeſt: maar dat hy ſlechts met zyne gedachten moeſt nagaan, of zyn aanzien, ſedert dien tyd vermeerderd was in de Provinciën, daar hy Stadhouder van was; dat hy daar aan zoude zien, of hy zich verzoenende met den Prinſe van Oranje, op zulk eene wyze, als hy gedaan had, voor, of tegen zyn belang had aangegaan.

IK hebbe verſtaan van een man, die 't zeer wel wiſt, het van de Heeren van Amſterdam verſtaan hebbende, dat het voornaamſte doch der reize des Heeren Fucks was, van nader by te komen gade ſlaan, wat 'er tuſſchen England en den Staat gehandelt zoude worden, en hy meende zeer wel te weeten, dat, indien de Staaten-Generaal over een Verbond met England handelden, de Keurvorſt van Brandenburg 'er terſtond in treeden zoude, en dat de Heer Fucks volmagt had, om dat Traktaat te tekenen; dat, zoo 'er niets tuſſchen England en de Staaten-Generaal voor-

voorviel, de Keurvorst van Brandenburg zich niet met hem zoude verbinden.

MEN is verwondert geweest in Holland, dat de Prins van Oranje de minste betoning van vreugde niet gedaan heeft, en dat hy niet in den Haag geweest is op den dag der Krooninge des Konings van England; men heeft sedert zyne terugkomst alle dagen verwacht, dat hy een Feest zoude geeven; maar daar is tot noch toe niets van gekomen.

DE Prins van Oranje, den Vader des ouden Schouts van Dordrecht, die Burgermeester is, op zyne zyde getrokken hebbende, kreeg door dit middel zes stemmen, zoo dat Muys de meerderheid niet voor hem had; en de andere deeden de *Resolutie* neemen, van den Staat van Oorlog op den tegenwoordigen voet te laaten, volgens den voorslag des Prinsen van Oranje. 18 Mey 1685.

IK hebbe van goederhand verstaan, dat de Steeden van Delft en Leiden beslooten hebben, by hun eerste gevoelen te volharden, mits dat de Heeren van Amsterdam zich met nadruk verklaaren in de Vergaderinge, en styf by hun stuk blyven: maar zoo de Gemagtigden van Amsterdam wiwauwen of aarzelen, en zich niet standvastig houden, zal het te vreezen staan, dat het verslag, 't welk de Gemagtigden van Delft en Leiden daar van aan hunne Overheden doen zullen, deeze zal bewegen, om andere maatregels te neemen.

Belangende die van Amſterdam, SIRE, de Raad-Penſionaris Fagel heeft hun verzocht, den Penſionaris Hop by hem op zyne Hofſtede te zenden, alwaar hy hem eenige voorſlagen van wege den Prins van Oranje gedaan heeft, ſtrekkende tot verzachtinge en matiginge van hunnen eiſch, en om maar eene geringe vermindering van de Troepen te doen. De Penſionaris Hop heeft 'er verſlag van gedaan aan de Heeren van Amſterdam, welke de voorſlagen verworpen, en hier hunne Gemagtigden gezonden hebben, met laſt van zich onverzettelyk by hun eerſte beſluit te houden. Ik weet noch niet recht, of het waar is, dat de Heeren van Amſterdam hunnen Gemagtigden met eenen bevolen hebben, naar voorſlagen te luiſteren, indien men'er hun mogt komen te doen, die redelyk waren. Indien deeze mare niet liegt, moet men van nu af aan vaſtſtellen, dat de Prins van Oranje zyne begeerte, aangaande den Staat van Oorlog, zal verkrygen; want zoo draa de weinige andere Steden, die hen noch aankleeven, zullen zien, dat de Stad van Amſterdam in onderhandelinge treedt, en eenigſints begint te weiffelen, zullen zy haar op eenen ſprong verlaaten, en die Stad is tot het uiterſte, daar zy zich tegenwoordig in bevind, gebragt, alleen door de al te groote toegeeventheid die zy voor Van Beuningen getoont heeft, die haar heeft bewoogen, om de tweede maand deezes Jaars van den Staat van Oorlog

log te betaalen: want zoo zy hunne beurs geslooten hadden, toen veele Steeden, en eenige Provinciën, van hun gevoelen waren, zou de zaak voor meer dan zes weken al volkomen afgedaan zyn geweest. Nu kunnen zy het niet staande houden, dan door een volstandig gedrag, dat van geen toegeeven weet.

SKELTON gaf eenen Memorie aan de Staaten-Generaal over, met eenen Brief van den Koning van England, en eene lyst der genen, welke zyne Groot-Brittannische Majesteit begeerden, dat zy hunnen bodem ontzeiden.

DE Koning liet my weeten, dat ik den Heere Silverkroon kon antwoorden, dat de Heer Oliverkrans niet alleen geene hinderpaal in zyne reize door Vrankryk zoude ontmoeten, maar zelfs, dat zyne verdiensten en goede meening hem bekent genoeg waren, om hem toe te laaten zyne Majesteit te begroeten. Brief des Konings, van den 17 Mey 1685.

SILVERKROON, dien ik daar verslag van deed, sprak my, maar weinig, van het ongenoegen, 't welk de Koning van Zweden gehad had over de zaak van het Hertogdom van Zweybruck, en hy verklaarde zich breedvoeriger over de belangen des Hertogs van Holstein, en voor zoo veel ik kan oordeelen, is de Heer Oliverkrans voorneemens, om te verneemen, of 'er geen middel was, om die zaak te schikken. Ik vergenoegde my, den Heer Silverkroon te zeggen, dat zy door het 24 Mey 1685.

Trak-

Traktaat des Beſtands afgedaan was: maar hy vroeg my, of 'er geene matigingen op te vinden waren, gelyk het Hertogdom van Sleeswyk te verruilen tegen het Graafſchap van Oldenburg, in het Sleeswyckſche, of in het Holſteinſche den Hertog van Holſtein eenige Landen te geven naar gerade, dat het Hertogdom van Sleeswyck meer waardig is, dan het Graafſchap van Oldenburg.

HOE verder ik denke, hoe ſterker ik my overtuigd voele, dat de twee Brieven, die men onder den naam van dezen Staat in England heeft doen omloopen, zyn niet enkelyk gericht, om hier te doen gelooven, dat de Koning van England den Prins van Oranje teder mint, en dat hy daarom eene naauwer verbintenis met de Staaten-Generaal wil aangaan; maar ook, dat men voorneemens is, om te verneemen, wat men in de Steeden van dat ſlach van geruchten zal zeggen, en hoe dat men 'er tot een Verbond met England geneigd is; want ik bemerke, dat de Creatuuren des Prinſen van Oranje vaſt meenen, dat die zaak eerlang op het tapyt zal komen, dat de Koning van England 'er volkomen toe geneigt is, en dat hy maar naa de ſcheiding van zyn Parlement wacht, om 'er zich opentlyk over te verklaaren.

IK weet zelfs, en Uwe Majeſteit kan 'er ſtaat op maaken, als op eene zeekere zaak, dat de Heer van Dykveld, een jaar geleeden, geſchreeven heeft aan den Heer

van

van Hekeren, (een Gelderſch Edelman, gemagtigt ter Vergaderinge van de Staaten-Generaal, en volſtrekt van den Prinſe van Oranje afhangende,) dat hy zag, dat men aan het Hof van England zoo wel geneigt was tot een Verbond met de Staaten-Generaal, dat hy ſchier met volkome zekerheid kon zeggen, dat de Koning van England het aan hunne Hoog-Mogenden zelf zoude voorſlaan; maar niet voor dat het Parlement geëindigt zoude wezen; dat men zich onderwyl in Holland niet te haaſtig moeſt toonen, noch zelfs van een Verbond ſpreeken, uit vreeze dat Vrankryk 'er achter mogt komen, en de Koning van England zich daar mede verleegen vonde, voor dat hy in ſtaat ware, om vry en volgens zyne belangen te werk te kunnen gaan.

HET is, SIRE, niet alleen ten hoogſten waarſchynlyk, dat de Graaf van Argile, en de andere Misnoegden, niet voorgenomen hebben, naar England over te ſteeken, zonder kenniſſe des Prinſen van Oranje, en dat het hun niet mogelyk geweeſt zoude zyn, vier maanden lang buiten zyn weeten, zoo veele Krygsbehoeften te verzamelen: Maar het is ook waar, dat, ſedert de ontdekking van dien aanſlag, men in het gedrag des Prinſen van Oranje geene zucht voor de belangen des Konings van Groot-Brittanje heeft kunnen beſpeuren. Den 21e Mey ging ik den Heer Skelton bezoeken, om zyn gevoelen daar over

over te ontdekken, en ik oordeelde, dat hy zeer misnoegt moeſt weezen op den Prinſe van Oranje; dewyl hy het my te kennen gaf; want ik hebbe aangemerkt, dat hy niet altyd zegt, wat hy van dien Prinſe weet, en wat hy tegen hem heeft. Evenwel heeft hy my in vertrouwen gezegt, dat de Prins van Oranje hem zwarigheden gemaakt had over alle ſtukken van zynen Memorie, dien hy hem van te voren heeft laaten zien, dat hy niet begeerde, dat hy verzochte, dat men die Muitelingen vatte; dat hy genoodzaakt geweeſt was, den naam van een'Engelſchen Predikant, te Delft gevlucht, uit te ſchrappen, en andere diergelyke dingen meer. Dat hy, ziende, dat de Prins van Oranje zoo te werke ging, onder voorwendſel van dit zynen Memorie weg te neemen, alles, wat den Staaten-Generaal niet aangenaam zoude wezen, hem gebeden had dus niet tė werk te gaan, en hem had vermaand, het maaken van zwarigheden aan de Staaten-Generaal te laaten, op dat het misnoegen en de gemelykheid des Konings van England op hun viele, en niet op hem; dat, wat hem belangde, hy hem bad zich daar van te voren niet over te uiten, en niets anders te doen, dan al zyn aanzien te werk te ſtellen, om het verzoek des Konings van England by de Staaten-Generaal te doen doorgaan: Maar dat hy, in weerwil van dat alles, des Prinſen van Oranje's wederſtrevigheid niet had kunnen verwin-

winnen, noch hem beletten te doen blyken, dat die zaak hem tegen de borst was.

HY heeft my in vertrouwen gezegd, dat hy volkomen overtuigd was, dat Bentink kennis van die gantsche zaak gehad had; dat hy opgemerkt had, dat hy sedert drie dagen op eene wonderlyke wyze bedeesd en ontroerd geweest was; het was in den tyd, dat men een Jacht had afgezonden, om die Schepen aan te houden, en dat de Heer van Odyk niet wist waar de Hertog van Montmouth zich onthield, of hy naar England overgestoken, dan of hy noch in Holland was.

IK twyffel niet, SIRE, of de Koning van England, van die dingen onderrecht zynde, door de Brieven die de Heer Skelton hem eergister schreef, zal wel weeten, wat gedachten hy van den Prinse van Oranje moet hebben: want, dat de Heeren Bentink en van Odyk, zich met geene zaak bemoeijen, niet alleen zonder het den Prinse van Oranje te zeggen, maar ook niet zonder zyne toestemminge en bevel, lydt geene tegenspraak.

DE Koning van England, kan de ontrouw der Creatuuren des Prinsen van Oranje daar uit ook afnemen, dat de Raad-Pensionaris Fagel den 20e Mey den Heer Skelton verzekerde, dat hy zyn best gedaan had en noch doen zoude, om den Koning van England een volkomen genoegen te doen geeven, aangaande zyne

we-

wederſpannige Onderdaanen, die in Holland gevlucht waren. Evenwel verſtond de Heer Skelton op dien zelfden dag, dat de Raad-Penſionaris den 18e ſtemmende over zyne Memorie, in de volle Vergaderinge der Staaten van Holland, gezegd had, dat hy zich liever op het Buiten-Hof liet ophangen, dan toeſtaan, dat men eenen van de Engelſchen, die hunne ſchuilplaats in dit Land genomen hebben, vatte, gelyk de Koning van England had doen verzoeken.

IK weet zelfs, dat verſcheide van de Staaten-Generaal overtuigd zyn, dat de Prins van Oranje de eenigſte oorzaak is, dat de Schepen der Oproerigen niet aangehouden zyn; want de Heer Skelton, des Dingsdags 's avonds verſtaan hebbende, dat de Admiraliteit van Amſterdam, die Schepen buiten haar Rechtsban niet kon doen aanhouden, en dat de Voorzitter der Staaten-Generaal weigerde zyn verſlag aan de Vergadering te doen zonder, dat hy eenen Memorie gave, liet des Woensdags 's morgens den Staaten-Generaal verzoeken, vergaderd te blyven tot dat hy eenen Memorie over eene zaak van groot gewigt in zonde: maar Skelton, in plaatſe van zynen Memorie voort op te ſtellen, ging eerſt naar den Prins van Oranje, die hem den gantſchen morgen verſchoof en ophield, zoo dat de Staaten-Generaal vruchteloos Vergaderd bleeven tot 's namiddags te twee uuren,

en

en den Memorie niet zagen voor 's anderen daags 's morgens te elf uuren.

ZOO dat ik my meer en meer voele overtuigen, dat de Prins van Oranje niet ter goeder trouwe te werk gaat, en niet meer doet dan hy nodig oordeelt, om den Koning van England, eenig ſchynbaar genoegen te geeven; want ik weet, dat hy gezegd heeft tegen een' Man daar hy volkomen op vertrouwt, dat zoo'er een menſch in de waereld is, dien hy haat en daar hy op gebeeten is, het de Koning van England is; maar dat hy evenwel moeſt trachten hem genoegen te geeven, om gelegenheid te vinden van zich over Uwe Majeſteit te wreeken.

DE *Licenten* voor den uitvoer van het Kanon en het Buskruid, welke de Hertog van Montmouth en de Graaf van Argile, met zich genomen hebben, zyn voor meer dan twee maanden al betaald geweeſt, en ſchoon het een en 't ander aangegeeven werd, als naar Polen en Denemarken geſchikt, is het echter in den Prinſe van Oranje meer dan verzuim geweeſt, dat hy die zaak niet ter degen onderzocht, en die onderneeming niet belet heeft. Men heeft de Vaandels die de Engelſchen hebben medegenomen, en wier Zinſpreuk is, PRO RELIGIONE ET LIBERTATE. In Holland gezien, daar zy gemaakt zyn.

IK houde het voor geen onwederſpreekelyk bewys, van de quaadwilligheid des Prinſen van Oranje, dat men noch Vuur-

werk, noch eenige andere openbaare betoning van vreugde van zynent wegen gezien heeft, over de Kroning des Konings van England. Evenwel, is 't een vry ſterk blyk, dat hy daar een hartſeer over heeft 't welk hy niet verwinnen kan: ook vertrok hy den 22e Mey 's avonds naar Houslaarsdyk, zonder iets gedaan te hebben van het gene men in die gelegenheid van hem verwachte.

IK hebbe van iemant daar ik ſtaat op kan maaken, en daar ik Uwe Majeſteit voor durve inſtaan, gehoord, dat, in een geſprek, 't welk den 19e gehouden werd tuſſchen den Raad-Penſionaris Fagel en den Penſionaris Hop, over den Staat van Oorlog, deeze laatſte aan Fagel te kennen gaf, dat hy laſt had om hem te verklaaren, dat de Heeren van Amſterdam in eèn volkomen goed verſtand met Uwe Majeſteit wilden leeven; dat zy overtuigd waren, dat het heil der Republyk daar aan hing, en daarom niets ter waereld, hen zoude kunnen beweegen, om met Vrankryk in Oorlog te treeden; dat zy echter aan alle gangen des Prinſen van Oranje beſpeurden, dat hy voorneemens was, weder nieuwe onluſten tuſſchen Uwe Majeſteit en de Staaten-Generaal te verwekken, en dat hy wel dorſt verzekeren, dat de Prins van Oranje zich krachtig bedroog, zoo hy meende, dat die aanſlag hem zou gelukken. De Raad-Penſionaris antwoorde, dat de Prins van Oranje,

heel

heel andere gevoelens had, dan men meende; dat hy vastſtelde, dat men Uwer Majeſteits vriendſchap moeſt behouden, en dat men hem dit zoude zien betrachten door het gedrag, 't welk men hem zou zien houden. De Penſionaris Hop antwoorde, dat de Heeren hun geloof in deezen zouden ſchorten tot dat zy'er blyken van zagen.

DE Prins van Naſſau vertrok uit den Haag zeer misnoegd over den Prins van Oranje, niets van hem hebbende kunnen verwerven, aangaande het Maarſchalkſchap-Generaal, 't welk hy begeerde.

DE Heer Hop is by my geweeſt, en heeft my het verzoek herhaald, 't welk Burgermeeſter Witſen my voorheen gedaan heeft voor eenen geheeten Abraham Teengs, woonende te Rouaan, en hy heeft my meteenen een Memorie overgegeeven voor een' anderen genaamd Jacob Pelgrom, zoon van een' Hollander, ook woonachtig te Rouaan. De Heeren van Amſterdam zagen zeer gaerne, dat die beide menſchen verlof kreegen, om met hunne goederen uit Vrankryk te vertrekke. Vermits de Prins van Oranje en de Raad-Penſionaris Fagel, de gemoederen trachten te verbitteren over de zaaken van den Godsdienſt, zou de toegeeving, welke Uwe Majeſteit zoude hebben voor die menſchen, voor welke de Heeren van Amſterdam ſpreeken, hen, aangaande veele zaaken, tot beter kennis brengen,

en van een zeer goed uitwerkſel by hun weezen.

Aan den Heer de Seignelay den 24 Mey 1685.

SCHOON ik my de eere gegeeven hebben van U verſcheide maal te ſchryven, aangaande het Schip de *Juffrouw Maria*, en U de bewysſtukken daar van te zenden, hebbe ik den Heeren van Amſterdam niet kunnen weigeren de nevensgaande papieren aan te neemen, die dezelfde zaak raaken, over welke zy hun verzoek by my komen vernieuwen.

Aan den Koning 25 Mey 1685.

IK hebbe my de eere gegeeven van Uwe Majeſteit twee Brieven te zenden van de Gezanten van deezen Staat in England. Ik ben die van den 18e ten eerſten magtig geworden; hy heeft my doen denken, dat men in der daad voorhad een Traktaat tuſſchen England en deezen Staat te maaken: maar myn beſt gedaan hebbende, om die van den 15e te krygen, hebbe ik bevonden, dat de Gezanten niet geſproken hebben, dan in gevolge van hunnen laſt. Dit heeft my bewoogen, om by menſchen die zeer wel onderrecht zyn, eenig licht dien aangaande te krygen. Ik hebbe van hun verſtaan, dat de Staaten-Generaal geenen laſt gegeeven hebben, om eenig nieuw Verbond voor te ſlaan; zelfs, dat in de *Inſtructie* der Gezanten gezet geweeſt zynde, *dat zy zouden arbeiden aan eene vernieuwing van Verbond*, men dat woord veranderde, en ſlechts zette, *dat zy de hand aan de onderhouding des Verbonds zouden houden.* Ik kan Uwe Ma-

Majesteit verzekeren dat de Gezanten van den Staat geen ander bevel hebben, dan dat. Zoo dat men nu alleen maar zorg moet draagen, dat men onder dat voorwendsel de zaaken niet allengs tot het maaken van een nieuw Verbond brenge: daar tegen moet de Heer Barillon waaken; ik zende hem heden die twee Brieven.

IK hebbe verstaan, SIRE, dat het zeker en vast is, dat de Heer Skelton aan de Heeren van Amsterdam verklaard heeft, dat hy bevel van den Koning van England had, om hun te kennen te geeven, dat zy hem groot vermaak zouden doen, en hem een zonderling genoegen geeven, indien zy zich toegeevend voor den Prinse van Oranje toonden; dat zyne Groot-Brittannische Majesteit zich daarom met het binnenste van hunne Regeeringe wilde bemoeijen; maar, dat het hem zeer aangenaam zoude weezen, zoo zy in al het overige eenstemmig met den Prinse van Oranje wilden handelen. Zoo dat de Heer Skelton aan de Heeren van Amsterdam iets verklaard heeft, 't welk hy my twee verscheide reizen heeft verzekerd, hem verbooden te zyn hun te zeggen. 31 Mey 1685.

IK ging naar Amsterdam, om te trachten het vertrouwen der Burgermeesteren te verkrygen. Zy ontdekten my hunne gevoelens in der daad eenigsints: maar ik kon echter hunne heimelykste voorneemens niet doorgronden; misschien hebben zy zelfs noch geen vast besluit genomen

over het gene zy in dit tydgewricht willen doen; want ik zie dat de zaaken in eene groote beweeginge zyn, en de beroerten die zy onderſtellen, dat in 't korte in Schotland zullen uitbarſten, geeven hun eenige ſtoffe om te denken.

IK hebbe verſtaan, dat de Raad-Penſionaris Fagel, voor ontrent tien of twaalf dagen den voorſlag deed van de Gezanten van den Staat in England te laaten tot de aanſtaande Vergaderinge der Staaten van Holland, die in Julius gehouden zal worden; dat de Gemagtigden der Steden, daar van verſlag gedaan hebbende aan hunne Principaalen, den 24e Mey wederquamen met bevel, om dat verblyf des Gezantſchap in England voor noch twee maanden toe te ſtemmen: maar dat de Gemagtigde van Amſterdam gezien hebbende, dat die van Leiden en Delft tegen die verlenging waren, en door my kennis gekreegen hebbende, van den inhoud van de Brieven hunner Gezanten, zich niet wilde verklaaren over het bevel, dat hy van zyne Stad had, ſtrekkende om de Gezanten noch twee Maanden in England te laaten, en zei dat zyne Principaalen daar niet over geſtemd hadden. Hy quam des Saturdags weder te Amſterdam, om zyne Meeſters verſlag te doen van het gene in de Vergaderinge der Staaten van Holland voorgevallen was, en van de Brieven die ik hem medegedeeld had. De Burgemeeſters, krachtig verwonderd, dat

zy daar de minſte kennis niet van gehad hadden, veranderden hun eerſte beſluit, en belaſteden hunnen Gemagtigden het verlengen van dat Gezantſchap niet toe te ſtemmen, te verzoeken, dat men beſlooте de Heeren van Duivenvoorden en van Dykveld, terſtond te rug te doen komen, en aan de Vergadering te verklaaren, dat, indien die Gezanten eenige Negotiatie ontginnen, die van Amſterdam dezelve vooraf wraakten, en 'er geenſints hunne toeſtemming toe zouden geeven.

ZY hebben te Amſterdam met eenen beſlooten, dat, zoo de Koning van Groot-Brittanje, of de Raad-Penſionaris Fagel, hun een Verbond met England voorſlaan, die van Amſterdam 'er op den zelfden tyd een met Uwe Majeſteit zullen voorſtellen, en betuigen, dat zy niet zullen toeſtemmen, dat 'er een met Groot-Brittanje geſlooten worde, voor dat de verbintenis met Vrankryk, die zy voorſlaan, getekend zy; en vermits zy overtuigd zyn, dat de Prins van Oranje zyne toeſtemming tot deeze laatſte nooit zal geeven, twyffelen zy niet, of die voorſlag zal alle zyne pogingen te leur ſtellen.

EEN der Gemagtigden van Amſterdam, heeft my gevraagd, of Uwe Majeſteit ſteeds bleef by dezelfde goede gevoelens, voor de Staaten-Generaal, die ik hun betuigd had, kort naa de ſluiting des Beſtands; en hy heeft my gezegd, dat de Heeren van Amſterdam, bezig waren met

het opſtellen van eenen Memorie der dingen die zy, tot voordeel van hunnen Koophandel, van Uwe Majeſteit willen verzoeken.

IK hebbe geoordeeld, SIRE, dat het dienſtig was, hun te voorkomen aangaande de vernietiging der 50 ſtuiv. *per* ton: daarom hebbe ik dien Man geraaden, die ſnaar niet te roeren; want van Beuningen, had hun ontrent zes Maanden geleeden, argliſtiglyk te verſtaan gegeeven, dat Uwe Majeſteit hun dezelve zonder beraad zoude toeſtaan. Ik hebbe ook geoordeeld, hem te verſtaan te moeten geeven, dat, naar de gelegenheden en de Traktaaten, die men maakt, men gunſten min of meer groot kon verwerven; want vermits zy niet in ſtaat zyn, om een Verbond met Uwe Majeſteit te doen ſluiten, is het niet dienſtig, dat zy iets van belang van Uwe Majeſteit verwachten; en zy zullen daar niet in ſtaat toe zyn zoo lang de Prins van Oranje'er tegen is. Eindelyk, vermits ik bemerkte, dat zy my hunnen Memorie, door de Staaten-Generaal wilden doen overgeeven, hebbe ik hem voorgehouden, dat zy dien weg niet moeſten inſlaan, en dat het dienſtiger was, dat zy my dien mededeelden eenige dagen voor dat zy begeerden, dat ik my de eere gave van dien aan Uwe Majeſteit te zenden, op dat ik hun zoude kunnen zeggen, wat Uwe Majeſteit hun zoude kunnen toeſtaan en wat niet: waar naa zy dezelfde

Me-

Memorie dus besnoeid aan de Staaten-Generaal konden overgeeven, om Uwe Majesteit dezelve uit naame der Republyk aan te bieden. De gene wien ik 'er van sprak keurde dit middel goed: de reden die 'er hem van gaf was, dat het hunne wysheid niet voegde de Staaten-Generaal te beweegen, om van Uwe Majesteit dingen te vergen, welke hy hun niet kon toestaan zonder zyne Onderdaanen te benaadeelen; en dat de Staaten-Generaal derhalven iets verzoekende, waar ontrent men hun geen genoegen kon geeven, men hen eer van de Vriendschap van Vrankryk zoude aftrekken, dan dezelve vaster maaken en vermeerderen. De andere reden is, dat die byzondere kennis, welke de Heeren van Amsterdam my van hunnen Memorie zullen geeven, hun zal doen blyken, dat, zoo Uwe Majesteit iets doet, het alleen om hunnent wille zal weezen, en dat zulks ook zal dienen, om hen in eene byzonderen verstandhouding met my te doen treeden over hunne huisselyke zaaken, dan die zy tot nu toe met my hebben onderhouden.

HET heeft my toegescheenen, SIRE, dat men den Heeren te Amsterdam doet vreezen, dat Uwe Majesteit zich van de beroerten, die in Groót-Brittanje ontstaan zal bedienen, om Spanje te beoorloogen; zy zyn zelfs ook beducht, dat Uwe Majesteit den Koning van England hulpe zal bieden. Ik hebbe noch niet kunnen ont-

dekken, of zy de Proteſtanten zullen byſpringen, en of het met dat oogmerk is, dat zy my hebben willen polſen, om te weeten of Uwe Majeſteit den Koning van England in geval van nood ondertteunen zal.

VAN Beuningen, noch niet afgeſchrikt van allen hoon, die hy van den Prinſe van Oranje ontvangen heeft, ſchreef hem den allernederigſten Brief van de waereld, hem op het allerſterkſt verzoekende weder by hem in de eere zyner gunſt aangenomen te mogen worden: maar de Prins van Oranje heeft 'er mede geſpot, en geantwoord aan die hem den Brief bragt, en met eenen van de Heeren van Amſterdam ſprak, dat hy zich wel met die Heeren wilde verzoenen, maar nooit meer van van Beuningen wilde hooren. De Prins van Oranje, daar niet mede vergenoegd, heeft dien Brief aan den Heer van Odyk gegeeven, die 'er Afſchriften van medegedeeld heeft aan veele Lieden; het welk van Beuningen nu voort van eere en aanzien berooft.

DE Heer van Odyk, die, gelyk men weet, eene Creatuur des Prinſen van Oranje is, ſtelde zich in de Vergaderinge der Staaten-Generaal krachtig in de weer, toen men 'er een beſluit in wilde neemen overeenkomſtig met dat der Provincie van Holland, om de Engelſchen die hier zyn te doen vertrekken; zoo dat men den Koning van England niet dan eene

on-

onvolkome *Resolutie* heeft kunnen geeven, inhoudende, dat men de Engelschen uit Holland en uit eenige andere Provinciën van de Generaliteit zal verdryven.

DE Heer Skelton onlangs onderrecht geworden zynde van alle gangen der Oproerige Engelschen, en verstaan hebbende, dat zy sedert langer dan een Jaar Wapens en Oorlogsbehoeften naar Schotland gezonden hebben, zei de Prins van Oranje tegen hem, dat hy begon te zien, dat de Hertog van Montmouth schuld en deel in die zaak had, welke hem nu van grooter gewigt scheen, dan hy in den beginne had gedacht.

MEN heeft my bekent gemaakt, SIRE, dat de Prins van Oranje zwaar Kanon doet gieten op zyne kosten, en met zyn Wapen 'er op: Hy gebruikt daar toe de stukden, die hy zich heeft doen schenken, en die bevonden waren buiten staat van dienst te kunnen doen in de Steden, welke door de Wapens van Uwe Majesteit veroverd zyn geweest. Hy kan die Artillery met geen goed voorneemen doen gieten, dewyl hy het voor de Staaten Generaal, en voor den Koning van England verborgen houdt. Zyne Creatuuren verspreiden hier een gerucht, dat niet anders, dan zeer nadeelig kan zyn voor zyne Groot-Brittannische Majesteit. Zoo het Parlement van England 'er geloof aan slaat, zou 't hen kunnen beletten, den Koning van England bystand te doen; want zy zeggen, dat

zyne Brittannische Majesteit niet beter wenscht, dan een Oproer in zyn Koningkryk te zien, om een voorwendsel te vinden, van zich te wapenen, en zich volstrekt Meester in zyne Staaten te maaken.

31 Mey 1685. DE Heer Skelton werd den Prins van Oranje meer en meer toegedaan.

DE Heer Fucks zal morgen zyn eerste Gehoor niet hebben. Hy is dikwyl by den Prinse van Oranje geweest. Ik hebbe verstaan van iemant, daar hy veel op vertrouwd, en die veele van zyne geheimen weet, dat een der voornaamste stukken zyner *Negotiatie* de zaaken van England veel raakt, en dat die Staatsdienaar zeer ontsteld was, toen hy op zyne overkomst van Berlyn in den Haag verstond, dat de zaaken in England niet zoo wel stonden, als men te Berlyn meende, en dat de Koning van Groot-Brittanje, en de Prins van Oranje, zulke goede Vrienden niet waren, als men den Keurvorst van Brandenburg geschreeven had.

DE Gemagtigden van Amsterdam ter Vergaderinge van de Staaten van Holland zyn by hun gevoelen gebleeven, aangaande de afdanking van Troepen: Maar des niettegenstaande hebbe ik bemerkt, dat zy wel tot eenige matiginge daar ontrent zouden kunnen verstaan.

Brief des Heeren de Signelay, van den 18 Mey 1685. DE Heer de Signelay liet my weeten, aangaande het Schip *de Maria*, dat het waar was, dat de Matroozen van een van des

des Konings Schepen in dat Vaartuig gekomen waren, en iets van het gene zy in de Kajuit vonden, hadden medegenomen: Maar naa dat de Heer Duquesne dat Schip doorzocht, en bevonden had, dat het geene Goederen, aan de Vyanden van zyne Majelteit toebehoorende, inhad, deed hy alles weedergeeven, wat 'er van het geroofde weêr te vinden was; en hy meende, dat 'er niets meer in de handen zyner Matroozen kon gebleeven wezen: Doch vermits zyn Majesteit den Reeders van 't gemelde Schip alle soort van voldoeninge zocht te geeven, had hy den Heere de Vauvré belast, een nieuw onderzoek te doen naa het gene niet wedergegeeven was.

DE Koning liet my weeten, dat de steun, dien de Prins van Oranje, gelyk men niet kan twyffelen, aan de Medeplichtigen der laatste Samenzweeringe, en aan alle Engelsche Oproermakers geeft, den Koning van England klaar deed zien, dat hy niets goeds van dien Prinse heeft te verwachten, zoo dat de Wel-meenenden geene oorzaak hebben, van te vreezen, dat'er ooit eene oprechte eenigheid tusschen den Koning van England en den Prins van Oranje zal wezen. Brief des Konings, van den 31 Mey 1685.

IK antwoorde den Koning, dat het zeker was, dat het gedrag des Prinsen van Oranje zoodanig was, dat de Koning van England niet anders denken kon, dan dat de belangen des Prinsen van Oranje rechtdraads 7 Juny 1685.

draads ſtrydig waren met de zyne. Evenwel, vermits al de waereld alle gangen des Prinſen van Oranje niet wiſt; dat het Volk in tegendeel maar zekere dingen ziende, waar door die Prins voor de belangen des Konings van Groot-Brittanje ſcheen te wezen, dat de Heer Skelton verzekert dat die beide Vorſten volkomen vereenigd zyn, dat hy de Heeren van Amſterdam zelfs gebeden heeft, van wege den Koning van England, meer toegeevendheid voor den Prinſe van Oranje te toonen, en dat aan den anderen kant de Koning van England, op den voorſlag der Gezanten van den Staat, de oude Traktaaten van Verbond tuſſchen England en deezen Staat heeft doen nazien, en dat hy, volgens het verſlag der zelfde Gezanten, ernſtiglyk aan die zaak wil doen arbeiden: dit alles, Sire, heeft den Heeren van Amſterdam en alle Wel-meenenden reden gegeeven, om te vreezen, dat de Koning van England en de Gezanten van deezen Staat de Republyk in een Verbond zullen wikkelen, en Uwe Majeſteit kan wel oordeelen, dat die vreeze niet klein is, dewyl de Heeren van Amſterdam zich genoodzaakt geoordeeld hebben, van de Staaten van Holland te verzoeken, dat de Gezanten terſtond te rugge ontbooden wierden; en op de weigeringe des Raad-Penſionaris Fagel, en der Steden, den Prinſe van Oranje toegedaan, hebben zy verklaard, dat zy van nu af aan alle voorſlagen van

Ver-

Verbond, die hunne Gezanten zouden moogen doen, of van wege den Koning van England gedaan zynde, aanneemen, van nu af aan afstemden, de Staaten-Generaal hun geene magt gegeeven hebbende tot het een of het ander.

DEWYL de Heeren van Amsterdam verstaan hebben, dat, in weêrwil van hunne Verklaringen van den Staat van Oorlog, voortaan niet meer te willen betaalen, de Raad-Pensionaris getracht had, de Gecommitteerde Raaden te beweegen, om Soldy-Ordonnantien te geeven, en dat van negen, daar die Vergadering uit bestaat, hy 'er vyf op zyne zyde had gekreegen; hebben zy *Protestatiën* gezonden, om by de Gecommitteerde Raaden ingeleverd te worden, door welke zy verklaaren, dat de genen, die voortaan tot het geeven van Soldy-Ordonnantiën zullen stemmen, gehouden zullen wezen dezelve te betaalen. Naa deeze *Protestatiën* is het niet waarschynlyk, dat de Gecommitteerde Raaden meer Soldy-Ordonnantiën zullen geeven. Onderwyl is de verlegenheid groot onder de Officieren; want by gebrek van Ordonnantiën schieten de Solliciteurs geen geld, en de Officiers hebben 't niet; zoo dat de Soldaaten niet betaald kunnen worden.

DE Prins van Oranje bleef steeds staande houden, dat de Koning den Engelsche Muitelingen geld verschaft had; hy wilde den Heer Skelton daar van overtuigen, al

het

het geld, naar zyn zeggen, in Gouden Louïzen, en in Fransche Ryksdaalders betaald zynde.

DE Heer Skelton maakt zyn Hof aan den Prins van Oranje vlytiger, dan hy noch ooit gedaan heeft: Hy wil wel weeten, dat hy alles doet, wat hy kan, om zyne gunst te winnen, en hy meent, dat zulks met den dienst van den Koning zynen Meester bestaan kan. Evenwel zei hy my eergister, dat, schoon hy alles gedaan had, om wel by dien Prinse te staan, en dat hy ten dien einde aan de Heeren van Amsterdam verklaard had, dat zy den Koning van England pleizier zouden doen indien zy zich toegeevende voor de begeerten van dien Prins toonden, hy hem evenwel noch heel koel vond, en niet zien kon, dat hy zich daar in gedroeg als een man, die ernstiglyk voorhad de belangen des Konings van England te omhelzen.

HY heeft my geklaagd, dat, toen hy den Prinse van Oranje den last ging bekend maaken, dien hy van den Koning van England ontvangen had, om te verzoeken, dat de drie Regimenten Schotten, die in Staaten dienst zyn, naar England gezonden mogten worden, de Prins van Oranje, in plaatse van eenige blydschap te toonen, om dat hy nu gelegenheid gekreegen had, van zyne Groot-Brittannische Majesteit eenigen dienst te kunnen doen, (hy, die den Heer Skelton eenige dagen van te voren door den Heer van Ouwer-

werkerk had laaten zeggen, dat hy in Perſoon naar England zoude gaan, zoo de nood aan de man quam,) zich heel koel voor den Heer Skelton toonde, en hem zei, dat hy niet denken kon, dat de Staaten-Generaal dat verzoek zouden toeſtaan: Dat, wat hem belangde, hy geene kans zag, om het te verkrygen, dat hy'er voor het Beſtand wel voor had kunnen inſtaan; maar dat zyn aanzien ſedert veel verminderd was, dat de Heeren van Amſterdam hem in alles dwarsboomden, en dat zy veel tegen dat verzoek zouden inbrengen. De Heer Skelton ter goeder trouwe geloovende, dat de Prins van Oranje deeze zaak niet op zich dorſt neemen, zei hem, dat hy 's anderen daags eenen Memorie by de Staaten-Generaal zoude inleveren, volgens den laſt, dien hy daar toe had, dewyl het toeven in deezen nadeelig was. De Prins van Oranje, dat ziende, bood zich terſtond aan, om die zaak op zich te neemen. Evenwel vond hy 'er eenige zwarigheid in, meenende, dat de Staaten-Generaal niet ligt zouden beſluiten, om hunne Troepen te zenden, en op hunne koſten te onderhouden: Maar de Heer Skelton verklaarde hem, dat de Koning van England hem geld gezonden had, om die Troepen te doen overvoeren, en dat zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit dezelve zoude betaalen, zo lang als zy in zynen dienſt waren.

WESHALVEN deed de Prins van Oranje de Provincie van Holland, door den Raad Penſionaris Fagel bekend maaken, dat de Koning van England de drie Regimenten Schotten begeerde te hebben. De Staaten van Holland vonden zich verlegen over dat verzoek, om dat 'er aan den eenen kant in het XIV Artikel des Traktaats van Breda gezegd is, " Dat de „ Koning van England, en de Staaten-Generaal malkanderen, zoo ter Zee als te „ Land, tegen de genen, die tegen hen „ opſtaan, en aan 't muiten ſlaan, zullen „ byſtaan, naar vereiſch van zaaken, al„ les ten koſten van den verzoeker": En in de afzonderlyke Artykels des Traktaats, van den jaare 1678 ſtaat, " Dat de Ko„ ning van England de Staaten zal byſtaan, „ met tien-duizend mannen, en dat de „ Staaten-Generaal den Koning van Eng„ land zes-duizend mannen zullen ver„ ſchaffen, telkens, als de een of de an„ dere aangetaſt, of ontruſt zal worden". De gevoelens zyn daar over verdeeld geweeſt: de eene beweeren, dat de Artikels van het Traktaat van 1678, geene muitelingen betreft, en dat de wederzydſche hulp daar alleen bedongen is, ingeval dat een van beide Contraktanten, door eenige vreemde Mogendheid aangetaſt, of ontruſt worde, en dat de Staaten-Generaal derhalven ſlechts gehouden zyn, den Koning van England in dit geval hulpe te bieden, volgens het XIV Artikel des Traktaats

taats van Breda, 't welk het getal der Troepen niet bepaalt, en inhoud, dat zy onderhouden moeten worden, door den genen, die ze nodig zal hebben. Andere zeggen, dat de afzonderlyke Artikels des Traktaats, van 1678, ook zien op het geval van muiterye, om dat'er ſtaat, *aangetaſt*, *of ontruſt*, en dat men derhalven verplicht is, den Koning van England zesduizend mannen te zenden, en dezelve te onderhouden. De Gemagtigden zyn gescheiden, om het gevoelen hunner Principalen te gaan inneemen. Morgen zullen zy weder vergaderen.

DE Gemagtigden hebben ſlechts het Artikel des Traktaats van Breda, en dat van de maand January 1678, aan hunne Overheden gebragt. Men rept niet van het Verdrag, dat'er gemaakt is, toen men den Staaten-Generaal de zes Engelſche Regimenten, die hier zyn, overdeed; want het ſchynt, dat de Staaten gehouden zyn, den Koning van England, de Engelſche Troepen te laaten volgen, zoo dikwyl hy dezelve nodig zal hebben

SIRE, de Heer Fucks is my niet komen bezoeken, voor dat hy zyn openbaar Gehoor gehad heeft, en heeft my niet dan van zeer algemeene zaaken geſprooken; alles, wat hy tot nu verhandeld heeft, is tuſſchen den Prins van Oranje, den Raad-Penſionaris Fagel, en hem gebleeven. Twee dagen naa de aankomſt des Heeren Fucks, vroeg de Prins van Oranje den

 Heer

Heer Skelton, of hy hem noch niet gesproken had, en zei hem, dat hy hem gewigtige dingen te zeggen had, waar over hy hem verzocht, zyne gedachten te laaten gaan. De Prins van Waldek heeft het zelfde gezegd aan den Heer Skelton, die het my in vertrouwen weêr gezegd heeft: maar sedert dat hy den Heer Fucks heeft gesproken, heeft hy my verzekerd, dat hy maar algemeene komplimenten gemaakt heeft. Dat doet my denken, dat de Heer Skelton my het geheim niet wil vertrouwen.

8 Juny 1685. DE Gemagtigden van Holland schreeven den 8 Juny weder aan de Vergadering, en zonden het gevoelen hunner Steden over de Schotsche Regimenten, daar de Koning van England om verzocht. De Heeren van Amsterdam hebben verklaard, dat zy geen' raad konden nemen over die zaak, op de wyze als zy hun voorgestelt was; dat, om de zaaken ordentlyk te doen, de Heer Skelton by de Staaten-Generaal eenen Memorie moest inleveren, in welken hy verklaarde, wat de Koning van England van hun begeerde; dat het gebruik wyders vereischte, dat de Staaten-Generaal dien Memorie aan de Staaten van Holland deeden overgeeven, en dat men 'er Afschriften van aan de Gemagtigden der Steden ter hand stelde, om 'er raad over te neemen. Delft en Leiden gaven te kennen, dat de Heeren van Amsterdam gelyk hadden. Morgen zullen de Staaten

van

van Holland weder vergaderen; en men meend, dat de Raad-Penſionaris met meerderheid van ſtemmen zal beſluiten, 't welk geſchieden kan, dewyl het maar zaake is van de nakominge van een Traktaat. Het beſluit der Heeren van Amſterdam kan verſcheide beweegredenen hebben: het kan wezen, dat zy het verzoek des Konings van England te leur willen ſtellen, of ten minſten vertraagen; miſſchien vinden zy niet goed, dat de Prins van Oranje op zich neemt, zulke voorſlaagen uit zich zelven te doen, en mogelyk begeeren zy, dat de Heer Skelton zich duidelyk over zyn verzoek verklaare, en zegge, uit welke hoofde hy het doet: want zoo hy de hulpe verzoekt, uit krachte van het Traktaat van 1678, zullen zy hem aantoonen, dat dit Traktaat alleen ziet op eene onderlinge verdediginge der beide Staaten, tegen vreemde Mogendheden; en zoo de Heer Skelton het Traktaat van Breda bybrengt, zullen zy zeggen, dat die hulpe, hoe ze zy, in dat geval, door den Koning van England onderhouden moet worden.

EEN Engelsman gaf voor drie dagen den Heer Skelton kennis van een Schip, van dertig ſtukken, dat gereed was, om over Pampus te gaan. Hy zei, dat de Hertog van Montmouth 'er op was, met negentig mannen, alle puik van volk, en tachtig Matroozen. De Heer Skelton gaf

terſtond eenen Memorie aan de Staaten-Generaal over, om verlof te krygen, van dat Schip te doen aanhouden; het welk zy hem toeſtonden.

DE Keulſche Reſident is volkomen overtuigd, dat de Heer Fucks, tegens de belangen van den Keurvorſt van Keulen aanwerkt. Die Reſident heeft verſtaan, dat een van de Burgermeeſters van Keulen, die ſterkſt tegen den Keurvorſt zynen Meeſter gekant zyn, te Weſel by den Heer Fucks geweeſt is, en een zeer lang geſprek met hem heeft gehouden. Die zelfde Reſident heeft middel gevonden, om eenen Brief van den Reſident Bidelberg aan den Griffier Fagel magtig te worden, door welken hy hem ſchryft, dat de Baron van Heyde, terſtond te Keulen zal komen, met honderd mannen van de Bezetting van Weſel, en als de Burgers dezelve in de Stad gelaaten zullen hebben, en hoope krygen van onderſteund te worden, gelyk men hun belooft heeft, zy zich ſtout tegen den Keurvorſt van Keulen zullen kanten, en voortgaan met hem moeijelykheden te berokken, gelyk zy drie dagen te voren gedaan hebben, toen zy op zyn Grondgebied trokken. De Keulſche Reſident heeft den Prinſe van Mourback een Afſchrift van dien Brief gezonden.

Brief des Konings, van den 7 Juny 1685.

DE Koning keurde, het gene ik den Heeren van Amſterdam te verſtaan gegeeven had, aangaande de hoope, die zy hebben

ben van nieuwe voordeelen voor hunnen Koophandel van zyne Majesteit te verkrygen, heel goed.

DE Raad-Pensionaris Fagel had het voorstel, van wege den Koning van England, voor de drie Regimenten Schotten, op eene zoo verwarde wyze gedaan, dat men schier niet wist, hoe'er raad over te neemen. Hy zei aan de Vergadering, dat hy haar eenen Brief had mede te deelen, dien de Koning van England aan den Prins van Oranje geschreeven had: maar dat die Brief, in 't Engelsch zynde, hy dien niet kon overzetten. De Heer Bentink nam het woord op, en zei, dat die Brief het verzoek inhield, 't welk zyne Groot-Brittannische Majesteit deed, om de drie Regimenten Schotten, die in Holland waren, naar England te mogen doen overvoeren. De Gemagtigden van Delft, Leiden en Amsterdam, oordeelden volstrekt, dat dit verzoek door eenen Memorie aan de Staaten-Generaal gedaan moest worden; en ik hebbe van goederhand verstaan, dat die Steden zich niet weinig gestooten hebben aan deeze wyze van doen; zy hebben niet kunnen verdraagen, dat men eene zaak, die zy van groot gewicht achten, wilde doen gaan, door eenen weg, die niet natuurlyk is. 14 Juny 1685.

MEN vergaderde Saturdag, den 9e weder over die zelfde zaak; de Heeren van Delft, Leiden en Amsterdam bleeven by hun gevoelen, en verklaarden, dat het

nodig was, dat de Heer Skelton het verzoek uit naame des Koning van England, aan de Staaten-Generaal deede, dat men, de zaaken dus door kromme wegen doende gaan, de Staaten-Generaal van hunne wezendlykſte *Prérogativen* beroofde: maar de Raad-Penſionaris Fagel maakte het beſluit over die zaak, met meerderheid van ſtemmen op; en dit mogt hy doen, volgens de wetten der Republyk, dewyl het maar zaake was, van de nakominge van een Traktaat.

DE beweegredenen, die de Raad-Penſionaris Fagel bybragt, om in de Vergaderinge der Staaten van Holland, tot het zenden der drie Regimenten Schotten te doen beſluiten, zonder den Heer Skelton te noodzaaken, om de zaak voor de Staaten-Generaal te brengen, door eenen Memorie, van wege de Koning van Groot-Brittanje overgegeeven, zyn geweeſt, dat, ſchoon, volgens ſtyl en orden, de Staaten-Generaal hunne Troepen niet behoorden te geeven, zonder 'er om verzocht te zyn, men echter in eene zaak, die geen uitſtel kan lyden, niet op de formaliteiten moeſt zien; vooral, dewyl de Koning van England, in deeze gelegenheid, een volkomen vertrouwen op de Staaten-Generaal ſtelde. Dat hy tyding had, dat Uwe Majeſteit, den Koning van England een' magtigen onderſtand, door den Heer Barillon had doen aanbieden, maar dat zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit dien geweigerd,

gerd, en in plaatse van dat, om de drie Regimenten Schotten verzocht hadden.

DE Raad-Pensionaris Fagel, zocht in deeze gelegenheid ook het misnoegen, 't welk de Koning van England kon opvatten, over de verwyling van het zenden zyner Troepen, op de Heeren van Amsterdam te doen komen. Het is evenwel zeker, dat hy'er den voorslag van gedaan heeft, op eene wyze, die de Heeren van Amsterdam noodzaakte, om te begeeren, dat men eenen Memorie by de Staaten-Generaal inleverde, en zy zyn niet te laaken, om dat zy 't qualyk namen, dat de Koning van England zyne Troepen niet van de Staaten-Generaal deed verzoeken, het zy door eenen Brief, het zy door eenen Memorie, en dat hy'er den Prinse van Oranje alleen over schreef, als of het aan hem stonde. Intusschen, terwyl de Raad-Pensionaris Fagel, de Heeren van Amsterdam in de noodzakelykheid stelt van hunne *Prérogativen*, en Rechten voor te staan, zou hy in England gaerne doen gelooven, dat die Heeren geen ander oogmerk hebben, dan zich tegen het zenden van die Troepen te kanten.

DE Hertog van Montmouth vertrok 's Vrydags den 8e Juny uit Holland. Hy wilde te Amsterdam niet t'scheep gaan, op een Schip van twee-en-dertig stukken, met het welk hy evenwel naar England overgestoken is. Hy had het te Amsterdam doen laaden met eene groote hoeveelheid Oorlogs-

logs-behoeften, wat hem zelven belangt, hy bediende zich van een Pink, in een Visſchers Dorp, geheeten Sandvoord, gelegen aan de Zee, op de hoogte van Haerlem. Hy had den Kaptein, van het met Krygsvoorraad bevrachte Schip, een ſein gegeeven, om elkanderen te kunnen kennen, op eene zekere plaats, buiten gaats, daar zy zich inderdaad ontmoeteden, en daar de Hertog van Montmouth op het Schip ging. Die voorzorg was genomen, om den Koning van England te doen gelooven, dat de Prins van Oranje het voorneemen van den Hertog van Montmouth niet wiſt, die genoodzaakt geweeſt was, zich zoo verborgen te houden.

EVENWEL hebben menſchen, die het zeer wel wiſten, my verzekerd, dat de Hertog van Montmouth des Maandags, den 4^e^ deezer, te Maasſluis gezien was, dat hy 's Dingsdag te Rotterdam overnacht had, en 's nachts, tuſſchen Dingsdags en Woendags in den Haag had geſlaapen.

IK zie, SIRE, alle dagen meer en meer, dat eene der voornaamſte zaaken, welke de Heer Fucks hier is komen verhandelen, een Verbond is tuſſchen de Staaten-Generaal, en den Keurvorſt, zynen Meeſter. De Keurvorſt van Brandenburg is overtuigd geweeſt, dat England zich met deezen Staat ſtond te verbinden. Men heeft niet getwyffeld, of zulks was het voorneemen van den Prinse van Oranje, en men heeft zelfs gemeend, dat de Koning

van

van England het toeſtemde, en maar wilde wachten, tot dat hy zyn Koningkryk in ruſte zoude zien, ten minſten, volgens de Brieven van de Gezanten deezer Republyk: maar de Heeren van Amſterdam zyn 'er altoos volſtrekt tegen geweeſt, en hebben getracht hunne Gezanten te doen opontbieden, op dat zy zich in geene *Negotiatie* met England zouden inlaaten. De Heer Fucks is te Amſterdam, met den Heere van Amerongen: zy zyn'er, ſedert vyf of zes dagen geweeſt; en ik twyffel niet, of hy zal 'er eenige opening gedaan hebben van het voorneemen des Keurvorſten van Brandenburg. Ik zal myn beſt doen, om'er achter te komen, en ik hoope zelfs, dat ik daar in zal gelukken. Maar, Sire, ik meene, dat ik Uwe Majeſteit noch het zelfde zeggen kan, dat ik de eere gehad hebbe, van U voor acht dagen te ſchryven, te weeten, dat de Heeren van Amſterdam vaſt beſlooten hebben, in geen Traktaat te treeden, 't welk Uwe Majeſteit kan vertoornen, hoe ſchoon men het hun moge voordoen: maar als zy eene ſterke *Ligue* gemaakt zien, ten voordeele van den Proteſtantſchen Godsdienſt, zou ik zoo ſtout niet durven verzekeren, dat zy'er zich niet in zullen laaten trekken, dat is ten minſten de eenige zwakke kant, daar men hen zoude kunnen aantaſten.

DE Heer Fucks is zeer misnoegd, over het ſchielyk vertrek des Heeren Spanheim, wien

wien men bevel gezonden had, om in England te blyven, zoo lang de Heer Fucks in den Haag zou wezen: maar dat bevel quam niet voor 's anderen daags, naa het vertrek van den Heer Spanheim in England.

DE Raad-Penſionaris Fagel, deed door de Gecommitteerde-Raaden Soldy-Ordonnantiën afvaardigen, tot betaalinge der Troepen, niet tegenſtaande het gevoelen der vier voorgemelde Steden: maar de Solliciteurs weigeren geld op die Ordonnantiën te ſchieten, ſchoon de Raad-Penſionaris Fagel hen dreigde, van hen in Rechte te betrekken, indien zy 't niet deeden.

DE Heeren van Amſterdam hadden vaſt gemeend, dat ter zelfder tyd, als zy zouden toeſtemmen, dat de Staat van Oorlog hier eenparig beſlooten wierde, men hun niet zoude weigeren, van wege de Staaten-Generaal eenigen voorſlag aan Uwe Majeſteit te doen, om den Koophandel der Republyk te bevoordeelen: maar nu zy zien, dat de Raad-Penſionaris hen misleid heeft, en dat hy zich niet ſchaamt iets te zeggen, en het terſtond daar naa weder in den hals te haalen, twyffel ik, of zy wel zullen waagen aan de Staaten-Generaal een' voorſlag te doen, daar de Prins van Oranje, en de Raad-Penſionaris Fagel ongetwyffelt tegen zullen zyn, dewyl de een, en de ander niet verdraagen kunnen, dat de Onderdaanen van den

Staat

Staat blyken van Uwer Majesteits gunst ontvangen, uit vreeze, dat zulks hen noch vaster aan Uwer Majesteits belangen verknocht zal houden, door het voordeel, 't welk de uitwerksels van Uwer Majesteits genegenheid hun zouden aanbrengen.

DE Heeren van Vriesland, de stemmen der Steden, die den Prinse van Nassau toegedaan zyn, niet hebbende kunnen verkrygen; schreeven aan de Staaten-Generaal, dat zy den Staat van Oorlog, van voorleeden jaar, niet goedkeurden, en dat zy eerstdaags hunne *Resolutie* zouden inzenden: maar de Prins van Nassau nam dien Brief, en hield hem onder zich.

DE Heeren van Amsterdam, ziende dat van Beuningen zich zoo ten toon stelde, wilden over hunne geheime zaken niet langer handelen, met een' man, wiens gevoelens zoo strydig waren met de hunne; en ten dien einde ontbonden zy eenen Raad, dien zy opgerecht hadden, toen het zaake was van de wervinge van zestienduizend mannen; hy bestond uit veertien van de voornaamste onder hen, daar van Beuningen onder was, en in welken over de gewigtigste zaaken gehandeld werd; zoo dat de geheime zaaken nu maar door de vier Regeerende Burgermeesters, in overleg genomen worden, gelyk altoos geschied is.

TOEN

TOEN de Heeren van Amſterdam in het Traktaat van *Aſſociatie* ſtemden, verzochten zy daar en tegen den Prinſe van Oranje, dat hy met hun wilde medewerken aan het opſtellen van eene nieuwe Tollyſt: deeze Tollyſt is zeer voordeelig voor Amſterdam, en vry ſchadelyk voor eenige andere Hollandſche Steden, die'er zich ook ſterk tegen verzetteden. Maar de Prins van Oranje, die de belangen van de Heeren van Amſterdam wilde voorſtaan, verkreeg de toeſtemming der Steden, die 'er ſterkſt tegen waren. Maar dewyl hy dezelfde magt niet had in de andere Provinciën, is de zaak blyven ſteeken; evenwel hebben de Heeren van Amſterdam ſedert het voordeel van die nieuwe Tollyſt genooten, meer door indragt en gezag, dan door recht: maar de Raad-Penſionaris Fagel deed, om hun een pots te ſpeelen, voor ontrent acht dagen in de Staaten-Generaal door de Gemagtigden der zes Provinciën beſluiten, dat men de oude Tollyſt zoude volgen, en vermits die Provinciën daar belang in hebben, en door den Prins van Oranje onderſteund worden, zullen de Heeren van Amſterdam geen geringe hinderpaalen, en zeer groote zwarigheden in het veranderen van die *Reſolutie* ontmoeten, Zy neemen deeze zaak zeer ter harte.

DE Prins van Oranje heeft den Prinſe van Naſſau honderd-en-twintig duizend guldens geleend, of hy is 'er borg voor ge-

gebleeven: Dat is eene nieuwe verbintenis voor den Prinse van Nassau, die weinig hope geeft, van hem tot inkeer te zien komen.

DE drie Regimenten Schotten zullen morgen van Breda vertrekken naar Maasland-Sluis, alwaar zy t'Scheep zullen gaan. De Heer Skelton zal zich ook derwaart begeeven, om hun den Eed af te neemen: Men blyft zeggen, dat 'er Officieren en Soldaaten onder zyn, die zwarigheid maken, om naar Schotland te gaan.

SKELTON scheen my zeer gebelgd over het quaad onthaal, dat de Prins van Oranje hem aangedaan had. Dat heeft hem bewoogen, om my ronduit te zeggen, wat hy docht. Hy heeft my gezegd, dat de Prins van Oranje nooit had willen bekennen, dat de Graaf van Argile en de Engelschen, die in dit Land gevlucht waren, iets tegen den Koning van England smeedden, dan naa dat zy vertrokken waren. Hy zei my, dat een man van veel aanzien hier in 't Land hem heeft geschreven, dat de Hertog van Montmouth zich te Delft schuil hield; ('t welk hy meende, dat die man niet weeten kon, of de Prins van Oranje moest'er ook van bewust zyn,) dat die Hertog te Rotterdam overnacht had ten huize van eenen Sas, een Creatuur van den Prins van Oranje, en Geheimschryver van de Admiraliteit; dat eene Geldersche Vrouw van fatzoen, en de Prinsesse van Oranje toegedaan, aan een'

een' Engelschman van Skeltons vrienden haar misnoegen getoond had over het gedrag van de aanzienlykste Lieden van Gelderland, en van haare eige Bloedverwanten, die 't met den Prinse van Oranje houden; die Lieden hadden, zei zy, alle haare Goederen verpand, om het geld te krygen, 't welk zy den Engelsche Muitelingen geleend hebben. Hy zei my ook, dat, schoon de Prins van Oranje en de Raad-Pensionaris Fagel hem verzeekerd hadden, dat de Staaten-Generaal, in gevolge van zynen Memorie, aan alle Admiraliteiten belast hadden, geen Schip te laaten vertrekken, zonder het van te voren wel doorzocht te hebben, en zonder goede Borgtogt van Lieden, in de Steden van de Republyk woonachtig, dat de *Contrebande* Goederen, die'er zich in mogten bevinden, niet naar England verordend waren: Evenwel, toe hy de Heeren van de Admiraliteit van Amsterdam verzocht, dien last naa te komen, aangaande het Schip, 't welk de Hertog van Montmouth deed uitrusten, zy hem betuigd hadden, dat zy geenen last van den Staat hadden, en dat, in een tyd, dat hy den Staaten-Generaal verzocht, zulken last te geeven, en dat men dien naar Texel zond, het Schip onder zeil ging. Ik hebbe hem doen opmerken, dat de Geheimschryver van de Admiraliteit van Amsterdam, daar hy over klaagt, en van wien het in die gelegenheid afhing spoed te maaken, alzoo afhangelyk

gelyk is van den Prins van Oranje, als de Raad-Penſionaris Fagel, of zelfs afhangkelyker. Hy zei my, dat het hem wel bekend was, en dat hy daarom niet wiſt, wat van de heele zaak te denken; dat, toen hy giſter morgen daar over klaagde by den Prinſe van Oranje, deeze Prins hem zeer verlegen ſcheen, en zei, dat hy niet twyffelde, of zyne vyanden zouden zich daar van tegen hem bedienen by den Koning van England, en dat men hem die geheele zaak te laſte zoude leggen, om dat hy, als Admiraal, niet alleen Meeſter was van alle de Collegiën van de Admiraliteit; maar dat het zyne zaak ook was, de bevelen der Staaten-Generaal uit te voeren.

IK weet, dat de Oproerige Engelſchen tweemaal honderd-duizend guldens aan Wiſſelbrieven hadden.

DE Heer Fucks ging naar Amſterdam. 15 Juny 1685.
Daar hy 't eerſt aan ging, was by Van Beuningen. Draa zag hy, dat de bewerpen van een Verbond, die hy op den raad en door toedoen des Heeren van Amerongen gemaakt had, maar wind waren. Van Beuningen zelfs heeft niet dienſtig geoordeeld, dat hy 'er iets aan de Burgermeeſters van te kennen gave. Ik ſtelle vaſt, dat de Heer Fucks met verwonderinge Van Beuningen van de zaaken uitgeſloten, en alles zoo qualyk geſtelt tot zyn voorneemen, zal gezien hebben, dat hy'er niet van heeft durven reppen. Hy heeft, zoo

als ik hoor, van de zaak van Keulen gesprooken, en laat niet naa hier te Lande groote bekommering te geven, wegens de aanslagen des Keurvorsten van Keulen op die Stad, zelfs zeggende, dat die Keurvorst door eene andere Mogendheid onderfteund wordt.

IK verstond, dat de Heer Fucks opentlyk verklaarde, dat de Keurvorst van Brandenburg wel lyden mogt, dat men wiste dat hy zeer yverig voor zynen Godsdienst was, en dat hy de genen, die denzelven beleeden met al zyn vermogen zoude onderfteunen en helpen. De Munsterfche Resident heeft my bekend gemaakt, dat de Heer Fucks de Heeren van Amsterdam gepolst heeft, om te verneemen, of zy gezind waren, door hunne diensten, ten behoeve van de Protestanten van Vrankryk, die des Keurvorsten van Brandenburg te onderfteunen.

Brief des Konings, van den 14 Juny 1685. DE Koning liet my weeten, hoe hem uit alles, wat ik hem schreef van de poogingen des Heeren Fucks toescheen, dat zyne *Negotiatie* veel toegebragt had tot de geweldenaryen, die de Regeerders van Keulen op het Grondgebied van den Keurvorst van Keulen ondernomen hadden.

21 Juny 1685. Het vertrek der drie Regimenten Schotten, gaf my oorzaak, om te denken, of men de zaaken zoo niet zoude kunnen bestellen, dat de Staaten-Generaal een besluit namen, om die Troepen niet wederom te neemen, in geval zy alle aan den Ko-

Koning van England gezonden wierden. Zy hebben daar vry goede redenen toe, aangaande den Prins van Oranje, en het ontbreekt hun desgelyks aan geene voorwendſels, om de zaak aanneemelyk te maaken, en om het hinder aan te toonen, dat 'er ſteekt in hier vreemde Troepen te ontvangen, als zy zich met hunne eige kunnen handhaaven. Zy zouden kunnen bybrengen, dat, zoo zy dit lichaam Troepen ontvangen hebben in hunnen hoogſten nood, zy het den Koning van England in zynen hoogſten nood hebben wedergegeeven; dat, byaldien men die Troepen wedernam, nu de Staat in Vrede is, en dezelve niet nodig heeft, dat eigentlyk zoo veel zou wezen, als of men de oude Engelſche Troepen, die men ten tyde van de oprechtinge der Republyk gehad heeft, wilde wederneemen, en dat in dit geval Uwe Majeſteit zou kunnen eiſchen, dat de Staaten ook een lichaam Franſche Troepen overnamen. Dat zy, om die moeijelykheid te ontgaan, beſluiten moeſten, om in 't geheel geene vreemde Troepen te neemen; maar ik oordeele, dat ik daar ontrent noch niets moeſt beſtaan, om dat ik niet kon bemerken, dat de gemoederen daar veel toegeneigd waren, en om dat ik meende, dat men aan die zaak niet tornen moeſt, voor dat men verzekerd ware van 'er in te ſlaagen. Te meer, om dat my dunkt, dat ik hier een' zekeren indruk in de gemoederen beſpeur, die hen voor Uwer

Majesteits groote magt doet vreezen, en hun een lichaam Troepen van hunnen Godsdienst voor noodzakelyk doet houden. Want, schoon de Koning van England Katholyk is, maaken zy geen' staat, dat het Koningkryk het zal worden; en de beweegreden van den Godsdienst vermag veel op het gemoed van eenige Heeren van Amsterdam.

DE Prins van Oranje ging de Schotsche Troepen, die naar England gaan overzien, en ik verstond, dat bynaa alle Officiers die uit Holland vertrokken zeer misnoegd waren op dien Prins. Hy heeft zich buiten gemeen deun ontrent hen getoond, en hun alles geweigerd, tot Buskruid toe, 't welk hy niet heeft willen geeven, om de bandelieren der Soldaaten te vullen. Ik hebbe den Heere Barillon geschreeven, dat zoo hy kon maaken, dat de Koning van England door iemand die den Prinse van Oranje, niet toegedaan was, by de voornaamste Officieren der Schotsche Troepen, en onder andere by den Heere Wacop, eenen der drie Kolonellen, en die de Troepen van wegen den Koning van England is komen afhaalen, deed verneemen, op welke wyze zy op hun vertrek gehandeld zyn, ik verzekerd was, dat zy het zelfde zouden zeggen, dat ik de eere hebbe van Uwe Majesteit te schryven.

DE Heer van Odyk, had eertyds gezegd, dat 'er geen snooder mensch onder de

de zonne was, dan de Hertog van Jork, en dat hy den Graave van Esfex de keel had doen affnyden. Alle die redenen werden gehouden ten huize van Fuenmajor, Spaanfchen Envoyé.

IK liet den Koning weeten, en maakte den Heer Barillon bekend, dat alle Predikanten van den Haag des Sondags te voren, in hunne Predikaatfiën, melding gemaakt hadden van een Scheepskapitein, die onlangs met veel volk t'fcheep gegaan was, om eene zeer gevaarlyke onderneeming uit te voeren. De Predikanten baden opentlyk in de Kerken, dat het Gode behaagen mogte dien aanflag te zegenen, en den Kapitein en alle die hy aan boord had in eene gelukkige Haven te doen belanden. Ik weet niet, of men wel duidelyker gefproken zoude hebben, al had men den Hertog van Montmouth met naame en toenaame genoemd. Men moet weeten, dat de Predikanten in den Haag, fchier niets zeggen, zonder bevel van den Raad-Penfionaris Fagel. Te Amfterdam, en in andere Steden, ftaan zy onder het gezag van de Magiftraat.

DE Heer Fucks, is drie achtereenvolgende dagen met den Prinfe van Oranje in zyn Kabinet geweeft, ten minften twee of drie uuren telkens. Het is zeker, dat 'er iets geheims en van groot gewigt verhandeld wordt; en dewyl hy 't my niet wil vertrouwen, zal zyne *Negotitiatie*

Uwe Majesteit zekerlyk niet aangenaam zyn. Het gene ik'er van hebbe kunnen ontdekken, doet my vast gelooven, dat die Staatsdienaar geene kans ziende, om zyne voorgenome *Religions-Ligue* te maaken, zich echter van die beweegreden wil bedienen, om de Staaten-Generaal met den Keurvorst van Brandenburg te vereenigen, en om hen allengs te wikkelen in verbintenissen strydig met Uwer Majesteits belangen.

28 Juny 1685. DE Solliciteurs konden geen geld op de nieuwe Ordonnantiën krygen; en de verzekeringen, die de Raad-Pensionaris Fagel hun deed, gaven hun geen stuiver geloof; zoo dat de verlegenheid daar over in Holland groot was.

BELANGENDE het voorneemen, dat de Prins van Oranje mogt hebben, om de *Survivance* zyner Ampten te doen geeven aan eenen der zoonen des Keurvorsten van Brandenburg; dat, zulken voorslag daar van de hand geweezen zoude worden, weet hy al te wel, om die nu te doen; en mogelyk heeft hy 't in 't geheel niet in den zin: maar het met den Heere Fucks eens zynde, wil hy den Keurvorst van Brandenburg een' anderen voorslag smakelyk maaken, die in der daad maar een plomp lokaas is. Hy verzoekt den Keurvorst, zynen tweeden zoon, het oudste Kind der tegenwoordige Keurvorstinne, naar den Haag te zenden, om daar opgevoed te worden, en de Ridderlyke

lyke Oeffeningen te leeren. Men doet de Keurvorstinne begrypen, dat die Prins eenige Jaaren in Holland moet woonen, om de genegenheid van de Lieden des Lands te verkrygen, en dat het daar naa niet veel moeite zal in hebben hem in de *Survivance* te doen ontvangen: maar dat, zoo men dit tegenwoordig ondernam, men te veel tegenstand zoude vinden, en de zaak voor altoos doen mislukken. Doch voor dat de Prins van Oranje de gelegenheid geschapen vind om de *Survivance* voor te stellen, zal de Keurvorst van Brandenburg ter zielen zyn, en het is niet waarschynlyk, dat de Prins van Oranje dan veel werk zal maaken van de Kinderen der Keurvorstinne, die onderwyl al den steun, dien hy in den tegenwoordigen toestand van tyden nodig heeft, van den Keurvorst haaren Gemaal voor hem zal verkrygen.'

IK liet den Koning weeten, dat ik hem nu met zekerheid kon zeggen, dat het Verbond, om het welk voor te slaan aan de Staaten-Generaal, de Heer Fucks gelast was, den Godsdienst tot grondslag had, en dat hy zeer verbysterd geweest was, toen hy op zyne aankomst in den Haag gehoord had, dat de Koning van England den Katholyken Godsdienst opentlyk bleef belyden en oeffenen: maar dat ik onlangs ontdekt had, dat, buiten alle redenen van Godsdienst, de Heer Fucks bevel had aan een Verbond met

England en de Staaten-Generaal te arbeiden.

DE Heer Fucks, heeft zich niet verklaard aan de Heeren van Amſterdam, noch zelfs aan den Heer Skelton, ſchoon de Prins van Oranje hem bereid had, om die voorſlagen gunſtig aan te hooren. De Prins van Oranje wil miſſchien wachten, om te zien welken keer de zaaken in England zullen neemen. Zoo de Proteſtanten de overhand krygen, meent hy veel beter in ſtaat te weezen, om zyne ontwerpen uit te voeren; want hy denkt, dat de Engelſche Proteſtanten zich aan hem zullen onderwerpen: maar zoo de Koning van England de Muitelingen verdelgt, ſtelt de Prins van Oranje vaſt, dat zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit gaerne in een Verbond zal treeden; alrede ſtaat kunnende maaken op de Keurvorſten van Brandenburg, van Saxen, en van de Paltz, op de Vorſten van Lunenburg en Heſſen, zonder het Huis van Oranje te rekenen.

BELANGENDE de Staaten-Generaal, Sire, houdt de Prins van Oranje zich verzekerd van bynaa alle Steden van Holland op zyne zyde te hebben, uitgenomen die van Amſterdam, om welke te winnen, hy geene hoope heeft, noch die van Leiden en Delft: maar hy meent, dat hy de zaak met meerderheid van ſtemmen zal kunnen doen doorgaan. Hy

heeft

heeft wel andere dingen gedaan, die veel ſtrydiger zyn met de Wetten der Republyk, en het Beſtand met meerderheid van ſtemmen getekend zynde, zal hy zich van dat voorbeeld bedienen, om het Verbond op dezelfde wyze te doen ſluiten; want hy heeft bynaa alle andere Provinciën op zyne hand; men heeft my ten minſten bericht, dat de voornaamſte Heeren der vier Provinciën, daar hy eene volſtrekte beſchikking over heeft, alrede in dat Verbond geſtemd hebben. Betreffende die van Vriesland en van Groningen, maakt hy alrede ſtaat, dat de Prins van Naſſau dezelve zal beweegen, om haare toeſtemming te geeven; of dat hy haar ten minſten beletten zal, beſluiten te neemen die ſterk genoeg zyn, om de ſluiting van dat Verbond in de Vergaderinge der Staaten-Generaal te verhinderen.

DAT is, SIRE, myns erachtens, het bewerp des Prinſen van Oranje; en de Heer Fucks, die hier maar zes weeken zou blyven, denkt noch niet te vertrekken; hy wacht naar een' bequaamen tyd, om dat voorneemen uit te voeren.

DE Heeren van Amſterdam hebben 'er van te voren iets van vermoed, toen zy zulke *Proteſtatiën* deeden tegen alles wat hunne Gezanten te Londen zouden mogen *Negotieeren.* En ſchoon zy my niet doen blyken, hoe ſterk zy vreezen, dat die zaak gelukken zal, hebbe ik echter

 ont-

ontdekt, dat zy in groote verlegenheid zyn, in zoo verre, dat zy zich deezer dagen verklaarende aan eenen hunner Vrienden over de hulpe, die de Engelſche Oproerigen van Amſterdam haalden, zy hem zeiden, dat, zoo de Koning van England in zyne Staaten geen werks genoeg vond, 't welk hem verhinderde, zich te verbinden met de Staaten-Generaal en den Prinſe van Oranje, zy bedurven waren: want, Sire, men doet hun begrypen, en zy weeten 't genoeg, dat als de Koning van England en de Prins van Oranje het eens zyn, de vryheid hunner Republyk verdrukt is, en dat de Prins van Oranje voorneemens is, hen te brengen tot zulken ſtaat, dat zy zyne voorneemens niet langer kunnen tegen ſtaan. Daar uit maak ik op, dat zy zich met alle kracht zullen verzetten tegen een Verbond met England: maar ik zie dat zy vreezen, dat de Prins van Oranje zich nergens aan zal kreunen, dat hy, onderſteund door den Koning van England en den Keurvorſt van Brandenburg, die zaak met hunnen wederwille zal ſluiten.

ZOO dat, Sire, aan den quaaden wille des Keurvorſten van Brandenburg, en des Prinſen van Oranje niet te twyffelen is, noch aan het voorneemen, dat zy geſmeed hebben; en zoo zy bevinden dat de Koning van England 'er toe geneigd is, kan Uwe Majeſteit ligt zien, tot welken ſtaat de zaaken hier in dit Land ſchynbaar-

baarlyk gebragt zyn. Ik moet hier noch by voegen, dat de Creatuuren des Prinſen van Oranje in 't minſte niet vreezen, dat zulk een Verbond, hun eenen Oorlog op den hals zal haalen; maar de Heeren van de Regeeringe dien 't krachtig zou ſpyten, en die hunne toeſtemming tot dat Verbond niet zouden geeven, indien zy vreesden, dat het rampſpoedig voor hun zoude weezen, zullen in 't geheel niet denken, dat het van eenig ongelukkig gevolg voor hun zal zyn. Men zal in tegendeel te verſtaan geeven, dat Uwe Majeſteit, eene magtige *Ligue* tot handhavinge van den Vrede gemaakt ziende, niets zal durven onderneemen, en dat de Bondgenooten, die geen ander doel hebben, dan den Vrede, dien niet zullen ſtooren. Het is evenwel hemels-vaſt, dat de Prins van Oranje, die party zoo draa niet geſlooten zal zien, of hy zal, door middel van de Ooſtenrykers, eenige gelegenheid doen voortkomen, om den Oorlog te beginnen.

UWE Majeſteit, die weet wat hy van den Koning van England te wachten heeft, kan ligt oordeelen, of zulke bewerpen in rook vervliegen zullen of niet. Ik hebbe zoo veel kennis van het binnenſte des Lands, dat ik oordeel, dat 'er wel een ſchielyk en zeker middel op zoude weezen, om de gevolgen van die zaak tot voordeel en glorie van Uwe Majeſteit te doen gedyen. Maar behalven,

dat

dat ik niet op my durve neemen raad te geeven, als Uwe Majesteit 'er my niet om vraagt, hebbe ik alrede bemerkt, dat Uwe Majesteit ten opzichte van dit Land geene geweldige middelen wil gebruiken. Evenwel bidde ik U ootmoedig te overweegen, dat het niet te vreezen zoude staan, dat men de Staaten-Generaal door dit middel tot vertwyffelinge of wanhoop zoude brengen, en tot de noodzakelykheid van zich tot hunne eige verdediginge vaster te vereenigen: aan den anderen kant verzoek ik Uwe Majesteit te bedenken, dat, zoo dit Verbond niet door eenige schielyke kracht verbroken word, de Prins van Oranje geen' tyd verzuimen zal, om door eenen der Bondgenooten, de eene of de andere oorzaak van krakkeel te doen voortkomen. Dan zullen zy, SIRE, met veel grooter voordeel *ageeren*, dan of Uwe Majesteit, zoo draa dat Verbond voorgesteld wordt, een sterk heir tot op de grenzen der Republyk deed aantrekken, en den Staaten-Generaal afvraagen; of zy Uwe vrienden, of Uwe vyanden wilden weezen, en eene spoedige verklaring, daar over van hun eischte. Hunne vestingen zyn in zeer slechten staat, en indien Uwe Majesteit in het onderzoek van hunne Krygsmagt wilde treeden, en in de inwendige gesteldheid hunner Regeeringe, zou hy klaar zien, dat de Staaten-Generaal noodzakelyk van tweën een zouden moeten kiezen, of Uwe Majesteit alle genoe-

gen

gen te geeven, of in korten tyd alle Plaatſen der Generaliteit te verliezen, waar naa zy zich gedwongen zouden zien Uwe Majeſteit op hunne knien, om den Vrede te komen ſmeeken; en door de verovering van die Plaatſen zou Uwe Majeſteit de geheele Republyk in eene ſoort van onderwerpinge houden, en meer voordeel trekken van hunne Zeemagten, dan of Uwe Majeſteit het platte Land der Provinciën veroverd had.

WAT Uwe Majeſteit ook voorneeme, het is zeker dat niets dan de vreeze alleen deeze menſchen kan doen werken, of bedwingen, en dat, zoo zulk eene vreeze eenige Steden niet in 't gevoelen der Heeren van Amſterdam doet treeden, ik Uwe Majeſteit niet kan verzekeren, dat die Stad alleen den Prins van Oranje zal kunnen beletten een Verbond met England aan te gaan. Niet dat ik zeggen wil, dat hy verzekerd is van het te volvoeren; en om dat te beletten, zal ik alle redenen gebruiken, die Uwe Majeſteit my aan de hand heeft gegeeven. De Heeren van Amſterdam zullen desgelyks niets onderlaaten van het gene dienen kan, om deeze zaak te doen mislukken, indien de Koning van England zich in ſtaat vind om ze voor te ſtellen.

DE Heer Fucks, ging by den Heer Skelton, en bad hem den Koning van England te ſchryven, om te beletten, dat het Oorlogsvuur in de Paltz ontſtoken wor-

worde; en hy zei hem, dat Uwe Majesteit daar drie vierde van eischte, en dat zoo men hem die niet terstond overleverde, hy'er zich op staande voet Meester van zoude maaken; dat hy hem ook verzocht aan zyne Groot-Brittannische Majesteit te laaten weeten, dat de Keurvorst zyn Meester zeer gaerne in zyne belangen wilde treeden, en steeds twintig-duizend Mannen togtvaerdig tot zynen dienst zoude hebben. De Heer Skelton antwoorde, dat de Koning van England hoopte, dat hy dezelve niet nodig zoude hebben, en dat hy de Muitelingen met zyne magten wel zoude temmen. De Heer Fucks gaf hem tot wederantwoord, dat hy 't niet wel begreepen had, want dat de Keurvorst zyn Meester de twintig-duizend Mannen niet tegen de Engelsche Muiters aanbood, maar om het goede voorneemen van den Koning van England ten opzichte van de zaaken van Europa te ondersteunen.

IK kan, Sire, hier noch iets byvoegen, dat zeer waarachtig is, te weeten, dat de Prins van Oranje, den Heere Cramprick voor vier of vyf dagen verzekerd heeft, dat de Paltzische zaaken den Oorlog onvermydelyk maakten. Cramprick het tegendeel beweerende, dewyl Uwe Majesteit wel minnelyke wegen wilde inslaan, antwoorde de Prins van Oranje, dat het waar was, dat *Uwe* Majesteit, voor en al eer de Paltz te veroveren, dezelve

zelve ſchier geheel en al van den Keurvorſt deed eiſchen, en dat zoo de Keurvorſt zyn Land wilde afſtaan, men zekerlyk voor geen' Oorlog behoefde te vreezen: maar dat, zoo hy daar eenige zwarigheid in ſtelde, Uwe Majeſteit 'er zich met geweld Meeſter van zoude maaken. Cramprick gaf zich noch niet over; waar op de Prins van Oranje hem vroeg, wat hy noch in te brengen zou hebben, als hy hem verzekerde, dat hy het vaſt wiſt, dat de Heer Fucks het hem had gezegd, aan wien de Heer Spanheim geſchreeven had, dat men het hem te Parys verklaard had op Uwer Majeſteits bevel.

HET is vreemd, dat de Koning van England aan den Prins van Oranje ſchreef, dat hy heel wel voldaan was, over zyn gedrag: evenwel is hy de eenigſte, wien men het vertrek van het Schip des Hertogen van Montmouth moet wyten, als het Hoofd der Admiraliteiten zynde, en als aan den Heer Skelton, naa het vertrek der Schepen van den Graaf van Argile, beloofd hebbende, dat men geene Schepen met Krygs-behoeften gelaaden zoude laaten uitloopen zonder borg te ſtellen, hem met eenen verzekerende, dat hy haar dit bevel gegeeven had, in gevolge van de *Reſolutie* der Staaten-Generaal, en dat hy daar geruſt op kon zyn. Evenwel, toen de Heer Skelton de Officieren der Admiraliteit aan maande, om hunnen laſt

te

te volgen, hadden zy 'er geen', en de Hertog van Montmouth ontſnapte.

15 July 1685. IK liet den Koning weeten, dat ik op nieuw van goederhand verſtaan had, dat de Prins van Oranje vaſt verzekerd was, dat de Koning van England een Verbond met de Staaten-Generaal wilde aangaan; dat de Koning van England en zyne Staatsdienaars het den Prinſe van Oranje hadden laaten zeggen, en dat op dit zeggen, de Heer Fucks in den Haag gekomen was; dat de Heeren van Amſterdam van dezelfde gedachten zyn geweeſt, en dat de Koning van England, maar naa het einde van zyn Parlement wachte, om 'er zich over te verklaaren. Dat voor dien tyd de Koning van England geene zaak dorſt onderneemen, die hem Uwer Majeſteits gramſchap, en by gevolg groot krakkeel, op den hals kon haalen.

IK hebbe met eenen gehoord, dat de Heeren van Amſterdam met de voornaamſte Heeren van de Provinciën van Vriesland en Groningen beraamd hebben, dat zy zich tegen dat Verbond zullen kanten, en dat zy met elkanderen hebben opgeſtemd, te maaken, dat het den Koning van England nooit het minſte voordeel zal kunnen aanbrengen, niet alleen, om dat zy 'er zich ſterk tegen zullen verzetten, maar dat, by aldien men het met hunnen wederwille ſloot, en het geval van het naa te komen zich opdoet, zy tegen

tegen de genen die 't gesloten hebben zullen zeggen, dat zy den Koning van England zoodanige hulpe kunnen bieden, als zy goedvinden, maar dat 'er, wat hen belangde, geene hulpe gegeeven zoude worden.

VERMITS de opschuddingen, die England heden ontrusten, den Heeren van Amsterdam de vreeze beneemen van den voorslag van een Verbond in deezen beroerden tyd, verklaren zy veel vryer en rondborstiger, dan zy van te voren deeden, dat zy ongemeen gevreest hebben, dat het Verbond tusschen England en dezen Staat gesloten zoude worden; en zy ontveinsden niet, dat de Koning van England zich gaerne met hun zoude verbinden als hy zyne zaaken in England eenigsints gered had.

IK weet wel, SIRE, dat men gezegt heeft, dat, indien de Koning van England wezentlyk dat voorneemen gehad had, hy niet naagelaaten zoude hebben, het te doen blyken, toen hy zyn Parlement vergaderde, dewyl niets hem in zyn Koningkryk meer gezag kan geeven, dan een Verbond met de Staaten-Generaal: Maar het is ligt te bevroeden, dat de Koning van England, die wel gedacht heeft dat Uwe Majesteit daar misnoegd over zoude wezen, niet dienstig geoordeeld heeft, die snaar te roeren, voor dat hy zich in rust en vrede zoude zien. Dat hy daar en boven wel wist, dat Amsterdam

in dat Verbond niet zoude ſtemmen, en dat daarom zyn Volk het niet gehouden zoude hebben voor een Verbond tuſſchen het Koningkryk van England en de Republyk van Holland, maar voor een Verbond tuſſchen den Koning van England en den Prins van Oranje, om hunne vryheid te onderdrukken; en vermits de tegenkanting van Amſterdam, en van de Provinciën van Vriesland en Groningen deeze zaak lang ſleepende zoude hebben gehouden, volgt uit dat alles klaar, dat de voorſlag, dien de Koning van England gedaen zoude hebben, hem meer nadeel, dan voordeel in zyn eigen Koningkryk zoude hebben moeten doen.

EN het is ongetwyffelt om die reden, dat, naa dat de Gezanten van dezen Staat den Raad-Penſionaris Fagel verſlag gedaan hadden van de geneigtheid, die zy in England gevonden hadden, tot eene vernieuwing van een Verbond, en van het bevel, dat de Koning van England aan zyne Staatsdienaars gegeeven had, om alle Traktaaten naa te zien, die tuſſchen zyn Koningkryk en deezen Staat gemaakt waren, zy 'er ſedert dien tyd niet meer van gerept hebben. Het is onmogelyk, dat deeze zaak is blyven ſteeken, zonder eenige reden; zoo dat het wezen moet om dat men zag, dat Uwe Majeſteit 'er kennis van had, en dat hét noch geen tyd was, om'er van te ſpreeken, gelyk de Heer van Dykveld toen ſchreef aan eenen zyner Vrienden, of

om

om dat men juist op dien tyd de onderneming des Graaven van Argile ontdekte, die vier dagen daar naa vertrok.

IK vreeze, SIRE, Uwe Majesteit te verveelen door alle die redeneeringen; ik weet, dat Uwe Majesteit meer van die zaaken kan zien in éénen oogenblik, dan ik hem ooit kan zeggen: Maar ik meene verplicht te zyn, U te schryven, dat de genen, die hier het geheim van den Staat weeten, dat, schoon de Koning van England niet volkomen voldaan is over den Prinse van Oranje, hy echter, om het belang en de grootheid van zyn Koningkryk te bevorderen, voorneemens was om met de Staaten-Generaal in Verbond te treeden, en dat de Keurvorst van Brandenburg 'er zich mede ingelaaten zoude hebben; en men blyft in Holland van gedachte, dat, als de Koning van England zyne huisselyke zaaken gered zal hebben, hy den zelfden weg weder in zal slaan.

DE Heer Skelton kreeg 's nachts tusschen den 29e en 30e Juny eenen Postbode die hem bevel bragt, om te verzoeken om de drie Regimenten Engelschen, die in Staaten dienst zyn. Skelton vertrok terstond naar Breda, om de Prins van Oranje te spreeken, die hem zei, dat hy daar over naar den Haag zoude schryven. Skelton van den Prinse van Oranje gegaan zynde, en zich over de zaak bedocht hebbende, verzocht een tweede Gehoor, en zei

tegen den Prins van Oranje, dat zyne tegenwoordigheid nodig was in den Haag, en dat, al was zy 'er niet nodig, hy door zyne terugkomst, wat meer yver voor den dienst des Konings moest toonen, te meer om dat hy zyne reize derwaart maar twee dagen zoude vervroegen, naardien de Staten van Holland den volgenden Woensdag vergaderen zouden; zoo dat de Prins van Oranje 's avonds den 1e July in den Haag quam.

DE Heer van Odyk, Voorzitter der Staaten-Generaal, gaf hun te kennen, dat de Koning van England om de drie Regimenten Engelschen verzocht, en toen de Staaten van Holland vergaderd waren, verklaarde men hun het zelfde: maar de Gemagtigden van de vier Steden, die het altyd met elkanderen hielden, zeiden, dat zy niet *geïnstrueerd* waren.

MEN zag in de Engelsche Officieren en Soldaaten meer tegenzin, om naar England te gaan, dan men in de Schotten bespeurd had.

EEN Man, daar ik op kan vertrouwen, en door wien ik achter zeer geheime zaaken ben gekomen, om dat hy *Correspondentie* heeft in 's Prinsen Hof, heeft my verzekerd, dat de Koning van Groot-Brittanje in deeze laatste gelegenheid den Prinse van Oranje had laaten weeten, het zy door den eersten Commys des Heeren Midleton, het zy door de Brieven, welke die Commys medegebragt heeft, dat hy wel

wel zag, dat Vrankryk ten zynen opzichte niet te werk ging, zoo als het behoorde; dat hy zyne maatregels daar naar wel zoude weeten te neemen; maar dat het noch geen tyd was, om 'er iets van te laaten blyken, om dat, zoo hy naliet het zelfde vertrouwen op Uwe Majefteit te betoonen, hy zich in den grond zoude kunnen helpen.

DE Prins nam die gelegenheid waar, om Bentink naar England te zenden, fchoon hy wift, dat zyne Groot-Brittannifche Majefteit hem niet mogt lyden; dat hy overtuigd was, dat Bentink zyn vyand was, dat hy altoos gemeenfchap met den Hertog van Montmouth had gehouden; zoo dat hy, zonder eenige uitnodiginge, van wege den Koning van England, hy geen man was, die hem aangenaam kon wezen, en niet dienftig was, om tot hem gezonden te worden. Eenige lieden, die wel onderrecht meenen te wezen, verzekeren my, dat hy gegaan was, om den Koning van England de aanbieding over te brengen, die de Prins van Oranje hem deed, van zich aan het hoofd zyner Troepen te ftellen. Ik zie evenwel niet, dat de Prins van Oranje zoo verlegen is over den opgang, dien men hier zegt, dat de Hertog van Montmouth maakt. Ik weet niet, of hy noch niet van gedachte is, dat de Hertog van Montmouth niets zal uitrechten, 't welk hy in geen' oogenblik kan

ſtuiten. Hy deed zyn Manifeſt evenwel eergiſter verbieden. Dat heeft hy vry laat bedocht; want dat Manifeſt is hier méer dan drie weken geleeden gedrukt, ſchoon heel geheim gehouden, en de Prins van Oranje heeft de minſte poging niet gedaan om het te doen ophaalen. Men meent, dat het oorſprongkelyk in Duitſch geſchreven is, om dat het in die Taal veel beter is, dan in 't Engelſch en in 't Franſch. Het is in die drie Taalen te gelyk gedrukt.

IK verſtond toen eene vry merkwaardige byzonderheid; te weeten, dat de Hertog van Montmouth uit den Haag vertrokken is, zeer misnoegd op den Prinſe van Oranje, en den Markgraaf van Gavre, die hem, naar allen ſchyn, alle hulpe niet wilden geeven, die zy hem beloofd hebben. Hy gaf zelfs te kennen, dat hy zich niet tot den Koning dorſt keeren, om hulpe van hem te verzoeken, niet alleen om dat zyne Majeſteit den Koning van England te veel toegedaan was, maar voornamelyk om den Godsdienſt.

MEN kan uit het gantſche gedrag, 't welk de Prins van Oranje in deeze gelegenheid gehouden heeft, opmaaken, dat hy niet ongaerne zag, dat de Hertog van Montmouth beroerten in England verwekte: Maar dat hy hem geene hulpe genoeg heeft willen geven, om iets van belang uit te rechten.

ON-

ONDERWYL maakte de invoering van de nieuwe Tollyſt veel gerucht binnen in de Republyk, in zoo verre, dat de Heeren van Rotterdam, die den Prinſe van Oranje geheel toegedaan zyn, verklaarden, dat, indien dat zoo voortging, men de Heeren van Amſterdam moeſt noodzaaken om dezelve aan te neemen.

OP dien dag ſtond de Vergadering van Holland toe, dat men den Koning van England de drie Regimenten Engelſchen zouden zenden, die in Staaten dienſt zyn. 16 July 1685.

DE Koning ſchreef my, dat hy den voorſlag niet kon aanneemen, dien ik hem deed, van een ſterk Heir tot op de Grenzen van den Staat te doen aantrekken, om de Staaten-Generaal te noodzaken, om te verklaren, of zy zyne Vrienden of zyne Vyanden wilden wezen, en dat niets hem bequamer ſcheen, om den Prins van Oranje volſtrekt meeſter te maken van alle raadſlagen der Staaten-Generaal, en om hem te doen medewerken tot alles wat hy zoude begeeren. Brief des Konings van den 15 July.

DE Koning liet my weeten, dat ik de geruchten, die de Heer Fucks verſpreide, ligt kon ſtuiten; dat, hoe ſterk die Staatsdienaar verzekerde, dat de zaaken van de Paltz onfeilbaar eenen Oorlog zouden verwekken, het niet waarſchynlyk was, dat de Hertog van Neuburg met geweld zoude willen behouden het gene hem niet wettig toequam.

12 July. DE Heeren van Amsterdam waren zeer verzet van het gevangen neemen des Graaven van Argile, en van den slechten staat, daar de zaaken des Hertogs van Montmouth in waren. Hunne zwakheid en vreesachtigheid kennende, stelle ik vast, dat zy den Koning van England tegenwoordig geene Troepen zouden weigeren, indien hy den Staaten om eene versterking verzocht; zoo zeer vreezen zy, zich in moeijelykheden in te wikkelen.

IK ben overtuigd, dat, zoo de Koning van England de Muitelingen t'onderbrengt, die van Amsterdam zeer bang zullen wezen, dat hy zich over hen zal wreeken, en ik weet niet, of zy geen aanbod zullen doen, om zich van zyne gramschap te bevryden. Echter kan ik niet denken, dat zy daarom in een Verbond met England zullen stemmen: maar ik twyffel niet, of, zoo de Koning van England den Staaten verzoekt een Verbond met hem te maaken, de Prins van Oranje zal het met meerderheid van stemmen doen besluiten: Want zoo hy de *Associatie* met Zweden met meerderheid van Steden en Provinciën heeft doorgedreeven, zal hy met des te meer reden het Verbond met England kunnen doen sluiten, tegen styl en orden, nu hy niets meer te ontzien heeft, en geene andere party meer schynt te kunnen kiezen, om zyn gezag staande te houden, dan alles in verwarringe te brengen. Dat is het, SIRE, 't welk

't welk my verplicht heeft Uwe Majesteit te laaten weeten, het gene ik den 28e der voorleede Maand geschreeven hebbe, niet als een voorstel, dat ik meende te doen, noch als eene zaak, die ik tegenwoordig van eenig nut oordeelde. Ik ben niet van zin, voor te stellen, of zelfs te denken, dat de aantogt van Uwer Majesteits Troepen nu een goed uitwerksel voort zou brengen: Maar ik hebbe my de eere gegeeven, van het aan Uwe Majesteit te schryven, als het eenigste hulpmiddel, dat ik wist, om het uitwerksel des Verbonds te vernietigen, onderstelt zynde, dat men tot de sluitinge gekomen ware; en ik zoude meenen, in mynen plicht te kort te schieten, indien ik de vryheid niet nam, van vooraf te zeggen, wat ik op goede gronden meene, als de gelegenheid zich daar toe zal aanbieden, bequaam te wezen, om den Prins van Oranje en zyn' gantschen aanhang te verdelgen, en alle Verbonden met England te vernietigen; gelyk Uwe Majesteit in der daad de aanslagen en beramingen des Prinsen van Oranje nooit krachtdadiger gebroken en verydelt heeft, dan toen Gy, met eene groote Krygsmagt tot Valencyn aangetoogen, de Staaten-Generaal noodzaakte, om zich te verklaaren over den Vrede, of het Bestand, 't welk Uwe Majesteit hun voorsloeg.

IK weet van goeder hand, dat de Heeren van Amſterdam bemerkt hebben, dat de Keurvorſt van Brandenburg dezelfde genegenheid niet meer voor hun had, die hy hun voorheen betoond heeft, en dat hy in tegendeel meer vriendſchap voor den Prinſe van Oranje heeft gekreegen. Men heeft niet nagelaten, hun daar over te doen aanmerken, dat de Prins van Oranje hen in den grond zoekt te helpen, en dat hy minder bedacht is, om Verbonden te maken, tot behoudenis der Republyk, dan tot bederf van die van Amſterdam; dat zy derhalven gene verbintenis kunnen aangaan met eenigen Vorſt, die den Prinſe van Oranje toegedaan is, zonder zich zelfs te bederven.

12 July 1685. DE Heer Bentink zond eenen Poſtbode aan den Prins van Oranje, om hem te laaten weeten, dat de Koning van England hem bedankte voor de aanbieding, van zelf naar England te gaan, en eene hulpe van drie- of vier-duizend mannen mede te brengen.

Brief des Heeren de Seignelay, van den 3 July 1685. DE Heer de Signelay liet my weeten, dat hy geene genoegſame bewyzen had kunnen vinden, dat men in het Hollandſche Schip de *Halve Maan* geplundert had. Dus eindigde die zaak, zonder eenige voldoening aan de Reeders te geeven.

19 July IK had reden om te gelooven, dat de Prins van Oranje en de Heer Fucks maar naa eene goede gelegenheid wachteden, om

om de Staaten-Generaal en den Keurvorst van Brandenburg met England te verbinden; en ik ontdekte, dat Fucks 'er driemaal over gesproken had met Skelton, die 'er my niet een woord van zei.

DE Prins van Oranje zei in vertrouwen aan eenige lieden, dat de Koning van England hem had laaten weeten, dat hy in zynen Raad voorgeslaagen had, de drie Engelsche Regimenten te verzoeken, die tot zynen dienst waren, maar dat men 'er niet dienstig in gevonden had, dat hy die Troepen gebruikte; en daar op was het, dat hy Bentink naar England zond, om zynen Persoon en zyne Guardes aan te bieden. De Koning van Groot-Brittanje weigerde 't een en 't ander, en liet den Prinse van Oranje weeten, dat hy hoopte eerlang een einde van zaaken met den Hertog van Montmouth te maaken, en dat in dit tydgewricht zyne tegenwoordigheid zoo nodig was in den Haag, als in England.

DE Prins lei vlytig toe, om den Keurvorst van Brandenburg voldoening te doen erlangen over alle zyne eischen; en Fucks, Van Amerongen, en Van Beuningen, deeden veel werks, om de Heeren van Amsterdam met den Prinse van Oranje te verzoenen. 19 July 1685.

MOEIJELYK is het, SIRE, net te zeggen, welke gevoelens de Prins van Oranje nu ten opzichte van den Hertog van Montmouth heeft. Veele lieden meenen

nen, dat hy noch in eenige Verſtandhouding met hem is: Maar, zoo my toeſchynt, houdt hy dezelfde maat niet meer, ſedert dat hy verſtaan heeft, dat de Hertog van Montmouth den Titel van Koning heeft aangenomen; want het is zeker, dat hy den Hertog van Montmouth had kunnen beletten, eenig Schip uit de Havens van deezen Staat te doen loopen; maar het is ook waar, dat de Heer Skelton hem op zyn vertrek aangewezen hebbende, waar de Hertog van Montmouth was, en hem verzocht hebbende, hem te doen vatten, of hem ten minſten de Republyk te doen ruimen, de Prins van Oranje hem antwoorde, dat men den Hertog van Montmouth ongelyk deed, en dat hy in 't geheel niet te doen had met den Grave van Argile, en de andere Engelſche Misnoegden, die in Holland waren. Wat my belangt, ik geloove, dat de Prins van Oranje niet gedacht heeft, dat de zaaken heel verre zouden gaan, en dat alles, wat de Muitelingen doen zouden, alleen maar dienen zoude, om hem noodzaakelyk by den Koning van England te maaken.

EEN zeker Engelſch Kapitein, geheeten Fuchs, dien de Koning van England heeft doen afdanken, en die, gelyk ik Uwe Majeſteit voor drie maanden geſchreeven hebbe, de Engelſchen verleide, en eenige Soldaaten in 's Hertogenboſch werfde, is tegenwoordig Kolonel onder de Troepen des Hertogs van Montmouth. Toen

Skel-

Skelton daar by den Prinſe van Oranje over klaagde, antwoorde hy hem, dat die Officier Soldaten voor den Keurvorſt van Brandenburg werfde.

HET geſchil tuſſchen de Stad van Amſterdam, en de andere Steden, over den Tollyſt, zal noch zoo ſchielyk niet afgedaan worden; en de Heeren van Amſterdam, die zoo veel geruchts gemaakt hebben, en zulke ſterke *Reſolutiën* zouden neemen, dulden, dat men in hunne Stad de Licenten hefte op den ouden voet; zy zeggen evenwel, dat, zoo men 'er niet draa in voorziet, zy eenige ſterke *Reſolutiën* zullen neemen: Maar ik hoope niet veel van hun, 't en zy in gelegenheden, waar in de angſt hen noodzaakt ſtandvaſtig by hun ſtuk te blyven.

DE moeite die de Prins van Oranje en de Raad-Penſionaris, zich gaven voor den Heer Fucks, was niet vruchteloos; de Commiſſariſſen die zyne eiſchen onderzochten, waren van gevoelen, dat men den Keurvorſt van Brandenburg vier maal honderd-duizend Ryksdaalders moeſt bieden, om hem van alle zyne eiſchen te doen afſtaan, dat men 'er nu honderd-duizend van betaalen zoude in gereeden gelde, en de overige drie maal honderd-duizend Ryksdaalders in drie termynen. Het is geene geringe zaak voor deeze Republyk in den ſlechten ſtaat daar haare geldmiddelen in zyn een millioen Guldens te be-

betaalen, niet in papier, maar in geld, voornamelyk voor eifchen die heel los zyn; want daar is 'er fchier geen een onder die eenigen grond heeft. De eerfte, raakende de onderftandgelden van de Jaaren 1677 en 1678, kan door de Staaten-Generaal niet betaald, noch voor wettig erkend worden, zonder dat zy zich verplichten, om overgroote fommen te betaalen aan alle andere Vorften, die ze kunnen eifchen met het zelfde recht als de Keurvorft van Brandenburg. De tweede, betreffende de voldoening die hy van de Staaten-Generaal eifcht voor de Landen die hy genoodzaakt geweeft is aan de Kroon Zweden wederom te geeven, fteunt op geen recht. De vergoeding, die hy verzoekt voor de fchade die het Land van Kleef heeft geleeden, is de eenigfte die gegrond is, op een Traktaat, gemaakt tuffchen de Staaten-Generaal, en den Keurvorft van Brandenburg: zoo dat het niet te denken is, dat men eene zoo groote fomme niet zal geeven, zonder wel van hem verzekerd te weezen.

26 July. 1685. IK liet den Koning weeten, dat ik niets zoude onderlaaten van het gene ik bequaam oordeelde, om de Heeren van Amfterdam by hunne goede gevoelens te houden, maar dat ik meende in mynen pligt te kort te fchieten, indien ik niet met eenen zei, dat ik voor den uitflag van myne vlyt niet kon inftaan, en dat ik

ik bleef vreezen, dat, zoo de Koning van Groot-Brittanje en de Staaten-Generaal, een Verbond beſlonden te maaken, zy het in weerwil van de Heeren van Amſterdam zouden doen ſluiten.

IK weet wel, dat, als men hen op dat ſtuk brengt, zy het verre wegwerpen, als eene zaak daar men niet voor moet vreezen, en die nooit kan gebeuren. Ik weet, dat zy overtuigd zyn, dat een Verbond tuſſchen England en deezen Staat hen volkomen van den Koning van England en den Prinſe van Oranje zoude doen afhangen, en dat zy eer als eene Provincie van England, dan als een vrye en Souvereine Staat gehandeld zouden worden: maar de Heeren van Amſterdam, die zich krachtdadigſt tegen dat Verbond kunnen kanten, toonen zich zoo ſlap in zaaken, die hen van zeer naby raaken, dat ik vreezen zoude Uwe Majeſteit te bedriegen, indien ik hem op hun woord verzekerde, dat zy het Verbond met England zullen verhinderen.

IK hebbe de eere gehad van Uwe Majeſteit te ſchryven, dat men uit de ſtandvaſtigheid, die zy toonen zullen in de zaak van den Tollyſt, zoude kunnen oordeelen, wat men van hun te wachten heeft, als het zaake zoude weezen van het Verbond met England te keeren; en ik bevinde, dat men zich niet ſlapper kan gedraagen, dan zy in die geleegenheid gedaan hebben. Naa gedreigd te hebben

van

van hunne haven liever voor *franco* te verklaaren, dan de derde verhoging toe te laaten, en naa over die zaak op zoo hoogen toon gesproken te hebben, als het doenlyk was, heeft een bloote Gemagtigde van Gelderland, die in zyne week voorzat in de Admiraliteit van Amsterdam, de invoering van die derde verhoginge belast; en de Heeren van Amsterdam, in plaatse van hunne dreigementen ter uitvoeringe te stellen, en de minste kracht te toonen, hebben by voorraad de belasting toegestaan, zoo dat zy nu in hunne Stad zoo, wel als overal elders geheven wordt. Zy hebben zich vergenoegd een bewerp over te geeven, met toestemminge van alle Provinciën, om eene nieuwe Tollyst te beraamen: maar vermits deeze by voorraad gevolgd wordt, en 'dat alle Provinciën en Steden het bezwaarlyk eens zullen worden over eene nieuwe Tollyst, kunnen de Heeren van Amsterdam niet anders verwachten, dan dat die belastingen lang zullen blyven op den voet daar zy met hunne toelatinge op gebragt zyn.

ALLE eerlyke lieden zyn zeer neêrgeslaagen geweest over de nederlaag en vervolgens over het gevangen neemen des Hertogs van Montmouth. Ik weet, dat de eerste persoonen van de Provincie van Vriesland en van de Stad van Amsterdam eenpariglyk gezegd hebben, dat zy nu geene andere party kunnen kiezen, dan zich

zich vast met Uwe Majesteit te verbinden. De overzwaare eisch die de Koning van England gedaan heeft wegens de zaak van Bantam, heeft hun hetzelfde doen zeggen: maar zy zien met eenen dat zy niet magtig zyn, om het voorneemen uit te voeren van een naauw Verbond met Uwe Majesteit aan te gaan, zoo lang de Prins van Oranje en de Raad-Pensionaris Fagel, daar zoo sterk tegen zyn.

DE Heeren van Amsterdam zyn inzonderheid zeer ontsteld, over de sterke wyze, op welke de Koning van England, zich tegen twee van hunne Commissarissen heeft uitgedrukt; en in plaats dat dit hun de noodzakelykheid behoorde te doen zien van maatregels met Uwe Majesteit te neemen, heeft het hen noch blooder gemaakt, dan zy van te voren waren; zy vreezen tegenwoordig krachtig den Koning van England te mishaagen, om dat zy meenen, dat, zoo dit gebeurd, hy hun den Oorlog zal verklaaren, en dat zullen zy steeds trachten te ontgaan, al moesten zy 'er iets van het hunne by inschieten.

DE Prins van Oranje heeft aan eenige menschen gezegd, dat de Heer Bentink afscheid hebbende willen neemen van den Koning van England, zyne Groot-Brittannische Majesteit hem gezegd had, dat hy noch twee dagen toeven moest, en dat hy hem iets te zeggen had.

DE Koning liet my weeten, dat de Brieven des Heeren Barillon hem niet zeiden, — Brief des Konings, van den 26 July 1685.

den, dat de Heer Bentink bevel had, om het Verbond aan te dryven, en dat hy reden had, om te gelooven, dat hy 'er noch geene moeite om gedaan had, om dat de Heer Barillon het noch niet had kunnen ontdekken; gelyk ook niet, dat 'er, gelyk ik zei, eenige oneenigheid ontſtaan was tuſſchen de Hollandſche Gezanten die in England waren.

DE Koning liet my weeten, dat ik niet zonder reden meende, dat de Staaten-Generaal zeer wel voldaan waren, over den Keurvorſt van Brandenburg, zoo het waar is, dat zy hem vier maal honderd-duizend Ryksdaalders bieden, om hem van alle zyne eiſchen af te doen ſtaan.

2 Auguſty 1685. DE Raad-Penſionaris Fagel, arbeide aan een nieuwe Tollyſt, die tot gemeen genoegen zoude ſtrekken.

DE Raad-Penſionatis Fagel, voegde zich by de Heeren Fucks en van Amerongen, om het goed verſtand tuſſchen den Prins van Oranje en de Heeren van Amſterdam te herſtellen; dat doet my duchten, dat dit vergelyk met der tyd getroffen zal worden.

BETREFFENDE het Verbond tuſſchen den Koning van England en de Staaten-Generaal, hebbe ik voor eenigen tyd de eere gehad van Uwe Majeſteit de geheime Brieven te zenden van de Gezanten van deezen Staat, die 'er melding van maakten, en ik ſchreef Uwe Majeſteit toen,

toen, dat de Heer van Dykveld aan eenen zyner Vrienden geſchreeven had, dat hy van gevoelen was, dat men van geen Verbond moeſt ſpreeken, voor dat de zaaken in England gered waren; nu ſchynt het dat zy die *Negotiatie* willen hervatten. Ik gaf my de eere van Uwe Majeſteit het uittrekſel van den Brief te zenden, dien de Heer van Duivenvoorden en hy den 24e der voorleede Maand aan den Raad-Penſionaris Fagel geſchreeven hebben: zy ſpreeken 'er maar in van de beveſtiginge en de achtervolginge der oude Traktaaten, en dat kan behendiglyk zoo gezet zyn, om het te doen overeenkomen met hunne *Inſtructiën*, waar in men hun belaſt alleen te ſpreeken van de achtervolginge van Vriendſchap en Verbond, het woord van vernieuwinge, dat 'er ingelaſcht was, doorgehaald zynde.

ZEKER is 't, dat die laſt niet begeerd, dat de Gezanten van den Staat eenige nieuwe *Acte*, tot achtervolginge der Traktaaten maaken; en zoo de Heer van Dykveld evenwel voorneemens is het te doen, weet de Heer Barillon, wien ik dat Uittrekſel, van den 24e gezonden hebbe, meer dan ik: ondertuſſchen kan hy geene *Acte*, tot achtervolginge der Traktaaten tekenen, 't en zy alleen, om de voorneemens des Prinſen van Oranje te begunſtigen; want hy kan'er een byvoegſel van gewigt doen inlaſſchen, en als zulks eens gedaan is, zal men zich weinig kreunen aan de Heeren

ren van Amſterdam, als zy 't niet willen bekrachtigen. Al maakte hy zelfs eene bloote *Acte* van beveſtiginge der Traktaaten, zonder eenig byvoegſel, kan de Prins van Oranje zich daar van bedienen, als van een' grondſlag, om'er eene *Ligue* van *Guarantie* tegen Uwe Majeſteit op te bouwen, dewyl de laatſte Traktaaten, tusſchen England, en deezen Staat, eene *Guarantie* der Spaanſche Nederlanden behelzende, de Prins van Oranje, den Koning van Zweden, den Keurvorſt van Brandenburg, en de andere Vorſten, maar zal behoeven te nodigen, om in die *Guarantie* te treeden.

9 Auguſtus 1685. IK had de eere, van door myn' voorgaanden Brief, Uwe Majeſteit te melden, welken draai de Raad-Penſionaris Fagel genomen heeft, aangaande het Verbond met England; dat zou my doen gelooven, dat hy nu geene gedachten heeft, om hier een nieuw Traktaat van Verbond te maaken; miſſchien ziet hy 'er geen gat door, of hy meent, ten minſten, dat hy het bezwaarlyk zoude kunnen uitwerken, en dat'er alrede een Traktaat zynde, tuſſchen den Koning van Groot-Brittanje, en de Staaten-Generaal, eene bloote *Acte* van vernieuwinge genoeg zal wezen, om aan het oogmerk des Prinſen van Oranje te voldoen; zoo dat het gene, daar over verhandeld zal worden, in England zal geſchieden.

IK zal my wel wachten, Sire, eenige drift te toonen, om een Verbond, tusschen Uwe Majesteit, en deezen Staat te maaken; ik kenne de gevolgen, die zulk eene onderneeming naa zich zou sleepen, en daarom zal ik my vergenoegen de Welmeenenden by hunne goede gevoelens te houden, en het zoo te maaken, dat de meeste Leden van den Staat, by het voorneemen blyven, van zich in geen Verbond in te laaten; want ik acht dienstig, het tegenwoordig tydgewricht, 't welk den Koning van Engeland voordeelig is, voorby te laaten gaan. Het dient hem, en dat is vreemd, om dezelfde reden, waarom het hem tegen behoorde te wezen; want de Staaten-Generaal weeten, dat hy de Republyk nooit bemind heeft, en daarom vreezen zy voor zyne gevoeligheid; zyn overgroote eisch, aangaande de zaak van Bantam, maakt hen bang, en vooral doet de verbintenis, die zy zien, tusschen den Prins van Oranje, en den Koning van England, hun het verlies van hunne vryheid vinden, in eene naauwe verbintenis met die Kroon. Dat alles behoorde de Staaten-Generaal te beweegen, tot een Verbond met Uwe Majesteit, 't welk hen van alle die ongelukken zoude kunnen bevryden: maar vermits de Staaten geen Meester, om zoo te spreeken, meer in hun eigen land zyn, hebben de genen, die de bondigheid van die redenen vatten, de magt niet, om hun waar belang te vol-

gen; zodanig dat de zwakheid van vele onder hen de overhand, op hunne goede gevoelens hebbende, hen belet de middelen aan te grypen, die hen zouden kunnen redden uit het gevaar, daar zy zich in bevinden, en de Republyk herſtellen.

12 Auguſtus 1685. DE Koning van England heeft eenen Brief geſchreeven, aan de Staaten-Generaal, om hen te bedanken voor de ſpoedige hulpe, die zy hem gezonden hadden, hen verzekerende, dat hy dien dienſt noit zoude vergeeten, en met eenen liet hy hun weeten, dat hy de zes Regimenten Engelſchen en Schotten, niet meer nodig hebbende, hy hun dezelve wederom te rug zond.

BENTINK word alle oogenblik verwacht, en de Creatuuren des Prinſen van Oranje zeggen, dat Sidney met hem komt: dat verwonderd my, om dat ik niet gedacht had, dat de Heer Bentink onvoorzichtig genoeg was, om eene *Correſpondentie* te blyven onderhouden, die den Koning van England niet kan behaagen, en die daar en boven haaren aanvang heeft genomen, met bewerpen, om hem van de Kroon van England uit te ſluiten, die men toen tegen hem maakte. Het ſpyt my evenwel niet; want Sidney en Skelton zyn vyanden, en deeze laatſte zal zekerlyk denken, dat Sidney voor heeft, den Prins van Oranje te beletten, hem Generaal van de Engelſchen te maaken; en vermits de Heer Skelton zeer haaſtig, en oploo-

oploopend is, kon hem wel iets ontvallen, dat de vriendſchap tuſſchen den Prins van Oranje, en hem, zal breeken.

DE Heer Skelton heeft onlangs gehoort, dat de Hertog van Montmouth, in den tyd, toen hy te Dieren was, aan den Prins van Oranje gezegd had, dat, zoo de Koning van England quam te ſterven, men 'er nimmer een' Paapſchen Koning zoude dulden, en dat hy den Prins van Oranje altyd helpen zoude met eenen hoop van zes-duizend Heeren, die hem toegedaan waren.

DE Heer Oliverkrans is hier door gereisd, op zyne wederkomſt uit Vrankryk. Hy is by my geweeſt, en heeft my gezegt, dat hy de eere gehad had, van den Heere Markgraave de Croiſſy te ſpreeken; dat hy, om de eere van Uwe Majeſteit te begroeten, niet had durven verzoeken, om dat hy geenen laſt, of boodſchap hebbende, bang geweeſt was, dat hy zich in Zweden verdacht zoude maaken. Hy heeft my gezegd, het gene hy tegen den Markgraaf de Croiſſy gezegd had, raakende de Hertogdommen van Holſtein, en Zweibruck, en betreffende den Kardinaal Azolin. Hy ſchynt my overtuigd, dat, zoo Uwe Majeſteit wil, dat Zweden weder treede in de oude Verbonden, die het met Vrankryk gemaakt heeft, en men de zwarigheden wegneemt, die 'er voor kunnen komen, over de zaak van Holſtein

en Zweibruck, het Verbond gemaakt zal kunnen worden. Hy heeft my te verſtaan gegeeven, dat de Graaf de la Gardie, en die geheele ſtreng, niet alleen het zelfde gezag niet meer hebben in allerlei ſlag van zaaken; maar dat ook alle, die van die party zyn, zoo bekend zyn voor lieden, gereed, om in de belangen van Vrankryk te treeden, dat alles, wat zy daar ontrent zeggen, verdacht is, en dat zy zich daar door onbequaam maaken, om 'er aan te kunnen arbeiden. Ik hebbe den Heer Oliverkrans gezegd, dat, behalven dat die dingen my niet aangingen, ik daar en boven geheel onbewuſt was, van Uwer Majeſteits gedachten, en verbinteniſſen met andere Vorſten.

AANGAANDE den Kardinaal Azolin, hebbe ik hem ſchier het zelfde antwoord gegeeven, en daar by gezegd, dat ik niet waarſchynlyk vond, dat Uwe Majeſteit den Paus zoude willen vraagen, om iets, dat veel geruchts zou maaken, zonder verzekerd te wezen, dat de Paus het zoude toeſtaan, het welk my al zoo onwaarſchynlyk voorquam. Hy ſchynt evenwel die zaak te behartigen, al zoo veel als de andere, en hy heeft my verzekerd, dat de Koning van Zweden 'er zeer wel over vergenoegd zoude weezen, en dat, zoo men die Kardinaal deed vertrekken, de Markgraaf d'Elmonte al het nodige licht zoude geeven, om eene goede *Correſpon-*

dentie

dentie met de Koninginne van Zweden op te rechten.

DE Heer Oliverkrans heeft my uit Amſterdam eenen Brief geſchreeven, dien ik gemeend hebbe Uwe Majeſteit te moeten zenden, om dat men'er klaar in ziet, welke oogmerken hy heeft. Men moet weeten, dat de Hertog van Holſtein te Amſterdam is; zoo dat de Heer Oliverkrans hem geſproken zal hebben, voor dat hy my ſchreef.

DE Provincie van Holland heeft het gevoelen van haare Commiſſariſſen goedgekeurd, raakende de vier-honderd-duizend Ryksdaalders, die men den Keurvorſt van Brandenburg zal geeven: die *Reſolutie* zal deezen morgen in de Staaten-Generaal gebragt worden, daar zy ongetwyffelt van de andere Provinciën gevolgd zal worden. Ik weet van goederhand, dat het verdrag, 't welk door middel van die ſomme gemaakt werd, tuſſchen deeze Republyk, en den Keurvorſt van Brandenburg, niet anders bevat, dan de vernietiging van alle eiſchen van weêrkanten; men zal in zulk een Traktaat geene andere byvoegſels inlaſſchen, om dat de Keurvorſt van Brandenburg geen Traktaat met de Staaten-Generaal wil aangaan, voor dat de Koning van England 'er ingetreeden zy; en de Staaten-Generaal willen geen nieuw Verbond met den Keurvorſt van Brandenburg maaken. Het gantſche geheim van die zaak blyft tuſſchen den Prins van Oranje,

den Raad-Penſionaris Fagel, en de Heeren Fucks, en van Amerongen. Men heeft my evenwel gezegd, dat de Heer Fucks aan de voornaamſte Leden van den Staat verzekert heeft, dat zy die voldoening aan den Keurvorſt van Brandenburg geevende, hy in alle gelegentheden hunne belangen zoude voorſtaan. De Heer van Amerongen heeft het zelfde gezegd, en daar by gevoegd, dat men door dat middel, Mevrouwe de Keurvorſtin, in de belangen van den Staat moeſt doen treeden.

SKELTON is zeer gebelgd, over de wederkomſt van den Heer Sidney. Het is zeker, dat de toegenegendheid, die de Koning van England gehad heeft, van hem hier weder te laaten komen, geen goed uitwerkſel doet, en dat doet denken, dat de Koning van England altoos een Vriend des Prinſen van Oranje wil blyven, dewyl hy toelaat, dat een man, die gezamentlyk met den Prinſe van Oranje gearbeid heeft, om hem van de Kroon uit te ſluiten, hier komt, om zyne verkeering, en gemeenſchap met dien Prinſe te houden. Skelton weet alrede, dat Sidney gezegd heeft, dat de Hertog van Montmouth dertig-duizend mannen gehad had, maar dat hy ze weêrom had moeten zenden, om dat hy ze niet in de wapenen kon brengen; daar uit blykt, dat Sidney te kennen wil geeven, dat de party der Muitelingen, noch heel ſterk is in England, en dat zy in ſtaat zoude wezen, om groote dingen te onderneemen, in-

indien zy een Hoofd had, dat haar van alles, dat zy nodig had, kon voorzien.

DE Heer Skelton is verwonderd geweest, dat Mylord Sunderland hem een' zeer nadrukkelyken Brief geschreven heeft, om hem te verzekeren in vriendschap met den Heer Sidney te leeven. Hy oordeelt, dat de toegeevendheid van Mylord Sunderland wat verre gaat; en dewyl die Lord eertyds verstand gehouden heeft met den Prinse van Oranje, tegen de belangen des Konings van England, neemt Skelton daar gelegenheid, of een voorwendsel uit, om zich te sterken in het voorneemen, dat hy alreê had, van geene heimelyke *Correspondentie* met Mylord Sunderland meer te houden, uit vreeze, dat alles, wat hy hem tegen den Prins van Oranje zoude schryven, deze Prins door middel van Sidney weder ter ooren zoude komen.

IK weet van goederhand, dat de Heeren van Amsterdam zeer verwonderd, en zeer quaad geweest zyn, om dat de Staaten van de Provincie van Vriesland maar eene *Reforme* gedaan hebben, in plaatse van eene afdankinge, die zy voornemens geweest waren te doen. Die van Amsterdam wenschten wel, dat, dewyl zy maar eene *Reforme* wilden doen, zy zich zoo niet gehaast hadden; want dat dwarsboomt eenigsints hun voornemen, van in de aanstaande Vergaderinge sterk op eene afdanking te staan. Vermits zy de zaak van den Tollyst ten einde zoeken te brengen, zal men

men in de Vergaderinge, die tegenwoordig gehouden wordt, van geene andere, dan van die ſpreeken. De Heeren van Amſterdam meenen heel behendig en zeer fyn daar in te werk te gaan, dat zy de zaak van den Tollyſt eerſt zoeken af te doen, om in ſtaat te wezen, van in de aanſtaande Vergaderinge ſtouter te durven ſpreeken: maar alle die fynigheden en omzichtigheden deugen niet, vooral, om dat de Heeren van Amſterdam zich in zulken toeſtand bevinden, dat niets, dan onverzettelykheid en volſtandigheid, bequaam zyn, om hen te doen verkrygen, het gene zy begeeren.

IK kreeg bericht, dat de Gezanten der Staaten-Generaal eene vernieuwing van Verbond met den Koning van England geteekend hadden. Ik deed 'er de Heeren van Amſterdam kennis van geeven, zonder dat zy konden ontdekken, dat het van my quam. Zy vloogen op dat bericht op, en gaven genoeg te kennen, dat zy zeer verre waren, van in een Verbond met England te ſtemmen; want zy gingen terſtond by den Raad-Penſionaris Fagel, om te verneemen, wat 'er van de zaak was. Hy antwoorde hun, dat hy verwonderd was, dat zy zich daar ongeruſt over toonden, dewyl de laſt hunner Gezanten hun bekend was, en dat zy zich verzeekerd moeſten houden, dat zy hunnen laſt niet te buiten zouden gaan; dat zy de Brieven, welke die Gezanten van

Lon-

Londen hadden geſchreeven, zelfs gezien hadden, inhoudende het verzoek, dat zy aan den Koning van Groot-Brittanje gedaan hebben, van in de vriendſchap en het Verbond, die 'er tuſſchen wylen den Koning zynen Broeder geweeſt waren, te volharden, en dat zyne Brittanniſche Majeſteit gezegt had, dat hy de Traktaaten zoude doen nazien, om te weten op welken voet dat Verbond gemaakt was; en Fagel beſloot, met hun te zeggen, dat hy hun kon verzekeren, dat 'er niets meer gedaan was.

IK vond dat antwoord vervangklyk, dewyl hy hen wees naar de *Inſtructiën* hunner Gezanten, daar zekere woorden in waren, en eenen zin, waar van zy zich ligt meenden te kunnen bedienen, om hun gedrag te billyken.

IK liet den Koning weeten, dat het gene my daar weder geruſt in ſtelde, was, dat de Heer Barillon my daar niets van ſchreef, en dat zyne Majeſteit van de waarheid van dat bericht kon oordeelen uit de Brieven van den Heer Barillon, dewyl men die *Acte* in England niet kon getekent hebben, zonder dat hy 'er kennis van gekreegen had.

DE Koning liet my weeten, dat ik uit alle ſtukken, die ik hem gezonden had, met mynen Brief van den 2e Auguſtus, te recht een gevolg getrokken had van de groote ſtappen, die men deed tot eene vernieuwinge van Verbond tuſſchen de Staaten-

Brief des Konings, van den 9 Auguſtus 1685.

ten-Generaal, en den Koning van England, in welke men den Keurvorst van Brandenburg zou begrypen, en dat zyne Majesteit vaststelde, dat ik alles zoude doen, wat in myn vermogen was, om de Staaten te beletten in die Verbintenis te treeden; wel ziende, dat het de grondslag zoude wezen van eene *Ligue* tegen zyne Majesteit, onder voorwendsel van het behoud der Nederlanden.

DAT hy echter uit alle redenen, die de Koning van England had, om den Prins van Oranje te mistrouwen, wel kon oordeelen, dat zyne Groot-Brittannische Majesteit liever zoude blyven in den staat, daar hy in was, en in de volle vryheid, van zulke Verbinteniffen aan te gaan, als hem goed dacht, dan zich met de Staaten-Generaal te verbinden, door een Traktaat, dat alleen gediend zoude hebben, om het aanzien en gezag des Prinsen van Oranje te vermeerderen, en in England, zoo wel als in Holland, de uitvoering der voornemens, die hy tegen de openbaare rust had, te bevorderen.

DE Koning liet my weeten, dat de voorslagen, die de Heer Oliverkrans my deed, niet met zyne belangen overeenquamen, en dat het noch nadeeliger voor zynen dienst zoude wezen, met hem in eene *Negotiatie* te treeden, die mistrouwen en achterdocht aan zyne Bondgenoten zou geeven.

IK

IK liet den Koning weeten, dat ik niets zoude nalaaten van alles, wat ik doen kon om den Heeren van Amsterdam het Verbond met England af te raaden, waar in men hen zocht te sleepen. Ook heeft de Prins van Oranje het over een' anderen boeg gewend, om zyn voorneemen des te gemakkelyker te kunnen volvoeren, 't welk was, de Gezanten, die te Londen waren, eene *Acte* te doen teekenen. Ik deed zyne Majesteit opmerken, dat 'er in deeze zaak wel verrassing plaats kon gehad hebben; want wylen den Koning van England maakte in de Maand July 1678. een Traktaat met de Staaten-Generaal, wiens V^de^ Artikel eene volkome *Guarantie* der Nederlanden vervat, met eene nodiging aan andere Vorsten, om 'er mede in te treeden, met beding, dat men overeen zoude komen over de noodige Troepen en Middelen, om de party, die den Vrede zal breeken, te noodzaaken, om de andere de schade, die zy geleeden zoude hebben, te vergoeden. Mylord Hyde sloeg zelfs een bewerp van nakominge van dat Artikel voor: Maar de Staaten-Generaal wilden 'er niet toe verstaan, de Vrede tusschen zyne Majesteit en Spanje, in den zelfden tyd geteekend zynde: Maar het Traktaat van de Maand July werd niet bekrachtigt. Zoo dat men niets strydigers met Uwer Majesteits belangen kon doen, dan dat Traktaat enkel en bloot te vernieuwen, zonder 'er iets by

16 Augustus 1685.

by te doen; ook geloofde ik niet, dat de Staatsdienaars zyner Groot-Brittannische Majesteit het zouden doen, noch dat zy van zin waren, om een Traktaat te vernieuwen, dat niet gestadigt zynde, krachteloos gebleeven is. Doch vermits men alles van wege den Raad-Pensionaris Fagel te duchten heeft, oordeelde ik, Uwe Majesteit van dat alles verslag te moeten doen; en ik gaf 'er bericht van aan den Heer Barillon: ik had hem den 31e der voorlede Maand het uittrekfel van den Brief der Gezanten van den Staat van den 24e alrede gezonden. Hy heeft my door zynen Brief van den 7e deezer laaten weeten, dat hy 't ontvangen had, en dat het overeenquam met het gene hy wist. Dat leert my, dat de zaaken, die ik maar vermoede, wezentlyk waar zyn, en dat myne achterdocht wel gegrond was. Indien ik het wat eer zoo vast geweeten had, zou ik 'er den Heeren van Amsterdam kennis van hebben gegeeven, die het niet voor den 24e verstaan hebben, en nu de zaak zoo verre gekomen is, kunnen zy'er niets anders tegen doen, dan de bekrachtiging weigeren, het welk moeijelyker te ondernemen is, dan de sluiting te voorkomen.

DE laatste Brieven der Gezanten van deezen Staat doen de Wel-meenenden eenigsints duchten, dat men, in die vernieuwinge van Verbond, van den kant des Konings van England meer zal toebren-

brengen, tot bevorderinge van de voorneemens des Prinſen van Oranje, dan men had kunnen verwachten van eenen Vorſt, die zoo veele redenen heeft, om op den Prins van Oranje misnoegt te zyn, en om hem te mistrouwen, en te verdenken; want de Gezanten ſchryven, dat de Commiſſariſſen, die men hun gegeeven had, de Lords Halifax, Rocheſter, Sunderland, en Middleton zyn. De eerſte is volkomen in de belangen des Prinſen van Oranje, en de laatſte ſcheen, volgens de verhaalen der geſprekken, die de Gezanten van den Staat met hem gehouden hebben, Uwe Majeſteit niet zeer toegedaan. Ik hoore evenwel, dat de aanhangers des Prinſen van Oranje niet al te wel voldaan zyn, over de laatſte geheime Brieven, die zy uit England ontvangen hebben, dat het voorgemelde Traktaat noch zoo glad niet gaat, als zy wel zouden wenſchen: Uwe Majeſteit zal uit England wel onderrecht worden, welken grond die verſcheide tydingen hebben. Eergiſter zond men den Gezanten van deezen Staat, die in England zyn, bevel van hunne Afſcheids *Audientie* te neemen, zoo draa hunne *Negotiatie* geëindigt zoude zyn.

DE Heer Fucks, ſpreekt nu opentlyk van de zaaken van de Paltz, hy heeft aan den Reſident van Keulen en Munſter gezegd, dat men klaar genoeg kon zien, dat men daar eerlang geſchil over zoude

krygen, dat het een gemeen belang van alle Duitsche Vorsten was, die te samen tegen zyne Majesteit moesten aanspannen; en hy vermaande hem, om den Keurvorst van Keulen te schryven, om deezen Vorst mede in die *Ligue* te doen treeden.

DE Burgermeesters van Amsterdam, hebben deezer dagen een heftig krakkeel met van Beuningen gehad. Deeze verweet hun hunne slapheid in de zaak van den Tollyst; en bood twintig-duizend guldens van zyn goed aan, indien men zich schatten, en de middelen by de hand neemen wilde, om die zaak met geweld staande te houden. De Burgermeesters vroegen hem, hoe zy konden aanleggen, met een' Man die zoo veranderlyk en zoo slaauw was, als hy, en die allerlei middelen bezocht had, om zich met den Prinse van Oranje te verzoenen: maar hy antwoorde hun, dat hy gezocht had zich te verzoenen, alleen om dat hy wist, dat eenige onder hen noch slapper waren, dan hy, en dat men niets goeds van hunne Regeeringe kon verwachten.

23 Augusty 1685. IK kan niet gelooven, dat men de *Acte* van vernieuwinge van Verbond, welke men voorheeft met de Staaten-Generaal te maaken, in England houdt voor eene bloote *Formaliteit*, die niets by de voorgaande verbintenissen voegt; dewyl, indien 't zoo was, men zich daar voorlang aan den Heee Barillon duidelyk over verklaard zoude hebben; en het gedrag, 't welk

'twelk men in dit alles gehouden heeft, ſtrekt eene genoegſaame reden, om vaſt te ſtellen, dat Uwe Majeſteit 'er niet over voldaan kan weezen: want toen ik voor drie Maanden de eerſte Brieven, die de Gezanten van deezen Staat over die zaak ſchreeven, aan den Heer Barillon zond, liet de Heer van Dykveld aan eenen zyner Vrienden, eerſten Gemagtigden ter Vergaderinge van de Staaten-Generaal, weeten, dat men die zaak moeſt ſchorten tot dat de onluſten in England geſtild zouden weezen; de Koning van England den toorn van Uwe Majeſteit niet op zich willende laaden. Zoo men in dien tyd die zaak maar voor eene bloote Formaliteit had gehouden, daar Uwe Majeſteit niet moeijelyk om kon weezen, zou men de ſluiting van die zaak daar niets inſtak, en die de party zyner Groot-Brittanniſche Majeſteit krachtig geſtyfd zoude hebben, niet tot op een' anderen tyd verſchooven hebben.

MEN heeft my onderrecht, SIRE, van de omſtandigheden der voorſtellinge, die de Raad-Penſionaris Fagel gedaan heeft van de vernieuwinge der Verbonden, die tuſſchen Zweden en deezen Staat beſtaan. Het Traktaat van den 13 Auguſty 1645, is het eenigſte dat verſcheenen is. De Raad-Penſionaris Fagel heeft gevraagd, of men niet dienſtig oordeelde, dat het vernieuwd wierde, en heeft met eenen het maaken van eene *Acte* met Zweden voor-

geslaagen, door welke men zou verklaaren, dat het Traktaat van *Associatie*, gemaakt om den Vrede te handhaaven, dezelfde kracht tot handhaavinge des Bestands zoude hebben. Nu geloof ik, SIRE, dat men niet langer kan twyffelen, niet alleen aan de quaadwilligheid des Prinsen van Oranje en des Raad-Pensionaris Fagel, die men vry wel kent; maar ook aan de raadslagen en maatregels genomen tusschen den Prins van Oranje, en de Staatsdienaars van eenige andere Hoven.

MAAR, SIRE, zoo'er noch eenige oorzaak van twyffel mogt overblyven, zou het gene gister gebeurde in de byeenkomst, die gehouden werd, door de Gemagtigden der Staaten-Generaal en den Heer Fucks, de ongelovigsten volkomen overtuigen: want de Heer Fucks, eene byëenkomst verzocht hebbende, om zyn Traktaat met de Gemagtigden der Staaten-Generaal te sluiten, die zaak tusschen hen beraamd geweest zynde; vatte de Raad-Pensionaris het woord, en sloeg voor, dat men het Traktaat van verdedinginge, 't welk de Staaten met de Keurvorst van Brandenburg gemaakt hebben, en dat niet voor 1688 zal verschynen, tot het einde deezer eeuwe zoude verlengen.

HET is klaar, dat het gemelde Traktaat noch drie Jaaren zullende duuren, deszelfs vernieuwing onnodig zoude zyn, 't en ware men van nu af aan eene verbintenis met den Keurvorst van Brandenburg

burg wilde maaken, en hem met andere Vorsten vereenigen. De Gemagtigden der Provinciën, die den Prinse van Oranje toegedaan zyn, toonden zich niet afkeerig van dien voorslag: maar die van Groningen gezegd hebbende, dat hy daar niet over kon stemmen zonder alvorens onderrecht te zyn van het gevoelen zyner ner Principaalen, hebben de andere Gemagtigden zich niet willen verklaaren, en alle hebben zy deeze zaak *ad referendum* genomen, om 'er met hunne Principaalen raad over te pleegen. De Heer Fucks, dat ziende, deed het zelfde, en zei, dat hy 'er den Keurvorst van Brandenburg verslag van zoude doen.

EVENWEL reguleerden de Staaten-Generaal met hem het Traktaat, raakende de eischen des Keurvorsten van Brandenburg. Volgens de *Resolutie*, die voorleeden Vrydag in de Staaten van Holland genomen werd, zal men in tien Jaaren betaalen, en op de viermaal honderd-duizend Ryksdaalders, zal men nu niet meer dan honderd-duizend betaalen: maar men heeft de vergoeding die de Keurvorst eischt voor een Schip, 't welk door de West-Indische Maatschappy opgebragt is, op veertig-duizend Ryksdaalders geschat: zoo dat de Keurvorst nu in 't geheel honderd-veertig-duizend Ryksdaalders zal ontvangen.

DIE veertig-duizend Ryksdaalders, zullen in 't geheel, of ten deele voor Me-

vrouwe de Keurvorſtinne weezen, en de Weſt-Indiſche Maatſchappy, zal den Staaten-Generaal de veertig-duizend Ryksdaalders, geheel of voor een gedeelte weder geeven; ik weet het niet net; maar daar ligt ook weinig aan gelegen.

DE Heer Skelton, ſchynt zeer verlegen, over de menigvuldige Brieven, die Mylord Sunderland aan den Heer Sidney ſchreef; want ſchoon Sunderland niet gaat voor een' Man, die in Uwer Majeſteits belangen is, weet men hoe krachtig hy eertyds den Prinſe van Oranje is toegedaan geweeſt, en hoe hy zich door Sidney laat regeeren; ik weet ten anderen, dat 'er veelvuldige byeenkomſten gehouden worden tuſſchen de Heeren Sidney, Bentink en Dalonne.

24 Auguſty 1685. DE Vergadering der Staaten van Holland ſcheide, zonder iets aangaande de Tollyſt beſloten te hebben.

DE Raad-Penſionaris Fagel en de Heer Fucks, die hun voornaam oogmerk niet bereikt hadden, 't welk was het Verbond, in 1678 met den Keurvorſt van Brandenburg gemaakt, te vernieuwen en te verlengen, beſtemden eene byeenkomſt voor des anderen daags, waar van men my des avonds tegen den nacht verſlag van quam doen; en men zei my, dat de Raad-Penſionaris Fagel aan de Gemagtigden der Staaten-Generaal voorgeſlaagen had, dat Traktaat tot aan het einde deezer eeuwe te verlengen; dat de Gemagtigden, die den

den Prinſe van Oranje toegedaan, en door den Raad-Penſionaris Fagel, daar toe aangemaand waren, 'er in geſtemd hadden; dat de Gemagtigde van Groningen zich verſchoond hebbende, niet durvende, gelyk hy zei, ſtemmen zonder laſt van zyne Overheden, de Raad-Penſionaris zeer vertoorent op hem, hem vertoond had, hoe veel nadeel hy den Staaten-Generaal daar door deed, en hem verklaard had, dat, zoo hy zich noch langer wederſtreevig toonde, hy *Concludeeren* zoude met zes Gemagtigden, en zelfs met vyf liever dan die zaak onafgedaan te laaten. Zoo dat de Gemagtigde van Groningen (miſſchien de eenigſte van de Stad van Groningen, die den Prinſe van Oranje toegedaan was) in dat Traktaat ſtemde, en de Heer Fucks, die zich 's daags te voren gehouden had, als of hy geenen laſt had, vond zich eensklaps van zyns Meeſters voorneemen onderrecht, en ſloot het Traktaat. De voorzorg die de Gemagtigde van Groningen gebruikte, van te *Proteſteeren* tegen het gene men hem deed doen, en te verklaaren, dat hy tekende uit krachte van eene algemeene volmagt, maar zonder een' byzonderen laſt tot deeze zaak, van welke zyne Meeſters geene kennis hadden, niet voorhebbende hen verder te verbinden, dan zy goed zoude vinden, zal hem misſchien kunnen dienen tot verſchoninge by zyne Principaalen, maar doet niets tegen de dugtigheid van dat Traktaat.

DAT Traktaat behelst verscheide Artikels, die tot drie stukken gebragt kunnen worden. Door het eerste vernietigt men alle eischen des Keurvorsten van Brandenburg, zelfs die van het Schip, op de Kusten van Guinêe genomen, mits dat men den Keurvorst viermaal honderd-duizend Ryksdaalders betaale, in tien Jaaren: de eerste betaling, die by de uitwisselinge der bekrachtigingen gedaan zal worden, zal weezen van honderd-veertig-duizend Ryksdaalders. Door het tweede stuk bestemd men dat men in het toekomende zal beraamen, op welke wyze de West-Indische Maatschappy van Brandenburg, haaren handel op de Guineesche Kusten zal dryven. Door het derde, verlengt men tot aan het einde der eeuw ehet Traktaat des verweerenden Verbonds in 1678 gemaakt. Zoo dat ik eenige reden had, om uit de eerste uitstappen, die de Heer Fucks hier gedaan heeft te oordeelen, dat, schoon hy den Staaten-Generaal, en zelfs den Heeren van Amsterdam, van geen Verbond sprak, zyn voorneemen was 'er een te sluiten, zoo draa het hem mogelyk zoude zyn. De draai, dien de Raad-Pensionaris neemt, om alle die Verbonden te vernieuwen, in plaatse van nieuwe te maaken, maakt hem de uitvoering zyner voorneemens ligter; de Gemagtigden der Staaten-Generaal, in een Traktaat, dat noch maar drie Jaaren moest duuren, twaalf Jaaren te verlengen, op verre naa

zoo veele zwarigheid niet vindende, als in het maaken van een nieuw.

DE Brieven van de Gezanten der Staaten-Generaal in England van den 21e, die den 24e aangekomen waren, hielden in, dat zy de *Acte* van vernieuwinge der Traktaaten met England geslooten hadden, en dat zy dezelve met de eerste post zouden overzenden.

IK hebbe dienstig geoordeeld alles te doen wat ik kon, om het Traktaat, den 23e Augusty door de Gemagtigden der Staaten-Generaal en den Heer Fucks geslooten, magtig te worden; ik ben gelukkig genoeg geweest, om 'er een afschrift van te krygen, 't welk my gister avond gebragt werd voor eene zeer geringe somme: ik hebbe het 's nachts getrouwelyk doen vertaalen, woord voor woord; en ik geeve my de eere van het aan Uwe Majesteit te zenden, 21 Augusty 1685.

IK had geoordeeld, dat, schoon in dat Traktaat niets tegen Uwer Majesteits belangen gevonden mogt worden, Uwe Majesteit het gaerne zoude zien, om des te duidelyker den Heere de Rebenac, de beveelen te kunnen geeven, die Uwe Majesteit in dit tydgewricht nodig zal oordeelen: maar Uwe Majesteit zal zien, dat het IVde Artikel van dat Traktaat eene rechte *Ligue* en van den zelfden aart is, als het Traktaat van *Associatie*, 't welk de Raad-Pensionaris tracht te doen herleeven, met meer om- en voorzigtigheid,

 die

die het beter kunnen doen gelukken dan voorheen.

Brief des Konings, van den 23 Augusty 1685.

DE Koning liet my weeten, dat de bekendmaking die ik hem voor eenigen tyd gedaan had van de vernieuwinge van een Verbond der Staaten-Generaal met den Koning van England, hem korts bevestigd was, door de laatste Brieven van den Heere Barillon, die hem geschreeven had, dat de Koning van England hem kennis had gegeeven van het besluit, dat hy genomen had.

30 Augusty 1685.

VEELE lieden hier hebben gemeend, dat het tegenwoordig des Konings van Englands belang niet was, Uwer Majesteits gramschap te wekken, en dat hy derhalven voor als noch niets zou doen, dat Uwe Majesteit kon mishaagen: maar die meening is nu in volle zekerheid veranderd; want ik bidde Uwe Majesteit vast te gelooven, dat de Prins van Oranje, voor ontrent zes Maanden in zyn Kabinet met den Raad-Pensionarie Fagel, spreekende over de Engelsche Brieven, hem duidelyk verklaarde, dat de Koning van England hem geschreeven had, dat hy aangaande Vrankryk zyne Maatregels wel zoude weeten te neemen, maar dat de tyd 'er toen noch niet naa geschapen was, om dat, zoo hy afliet het zelfde vertrouwen in Uwe Majesteit te stellen, hy Uwe Majesteit tegen zoude krygen, en zich zwarigheden daar door op den hals haalen. Ik hebbe den 5e July jongstleeden, de eere

gehad

gehad van daar aan Uwe Majesteit kennis van te geeven, en vermits ik zie, dat de uitwerksels daar mede overeenkomen, hebbe ik dat bericht verder nagegaan; en het is my van woord tot woord bevestigd, door een' Man die het van een' Huisbedienden van den Prinse van Oranje heeft. Die Huisbediende weet niet, dat het my ter oore is gekomen.

IK vond, SIRE, deezer dagen middel, om den Heeren van Amsterdam de verdrietige gevolgen voor te houden, welke deeze beginsels van eene *Ligue* kunnen hebben, en het zal my zoo veel te gemakkelyker vallen hun het quaad voorneemen des Prinsen van Oranje en des Raad-Pensionaris Fagel te doen zien, om dat het Traktaat met den Keurvorst van Brandenburg getekend, en de voorslag van dat van Zweden te vernieuwen 'er overtuigende bewyzen van zyn: maar, SIRE, ik vreeze des niet tegenstaande, dat ik my bevinde in den staat, waar in ik, gelyk ik Uwe Majesteit voor eenigen tyd schreef, my zoude bevinden, indien de Prins van Oranje iets tegen de tegenkanting der Heeren van Amsterdam ondernam, te weeten, dat de slapheid van die Heeren hen beletten zoude, de middelen te gebruiken, daar men zich in zulke gelegenheden van bedienen moet. Ik ben wel verzekerd, dat, zoo men hunne toestemming verzocht, om een nieuw Verbond te maaken, of om in eene vernieuwinge

ge van Verbond een Artikel te brengen, dat hen vaster met England zoude verbinden dan zy waren, zy het weigeren zouden: maar als de zaak gedaan zal zyn, en de Raad-Pensionaris Fagel, voor- en staande zal houden, dat, noch de vernieuwing der Traktaaten met England, noch de verlenging van dat met den Keurvorst van Brandenburg, de Staaten-Generaal wezendlyk niet meer verbinden, dan zy buiten dat waren; weet ik niet, of de Heeren van Amsterdam 'er zich sterk tegen zullen durven verzetten. Om die reden hebbe ik altyd gedacht, dat die zaak nergens elders, dan in England geweerd kon worden, vooral in den beginne, en terwyl de Koning van England belemmerd genoeg was, met zyne eige zaaken, om Uwe Majesteit daar ontrent zulke verzekeringen te geeven als hy zal kunnen begeeren.

6 September 1685. MEN zei my, dat de Prins van Oranje, door de bestelling van den Raad-Pensionaris Fagel, en van de Gemagtigden ter Vergaderinge van de Staaten-Generaal die hem toegedaan zyn, wel middel wist te vinden, om van dat slach van Traktaaten te maaken, die de Staaten-Generaal niet verbinden: maar dat, als hy hen in den Oorlog zoude willen inwikkelen, hy 'er al zoo min in gelukken zoude als voorleeden jaar.

ANDERE lieden van de Regeeringe, zeiden my, dat hunne Gezanten, hun heb-

hebbende laaten weeten, dat de Staats-dienaars des Konings van England wenſchten, dat men eene *Acte* van bekrachtiginge der Traktaaten maakte, zy geoordeeld hadden, dat men zich niet moeſt kanten, tegen eene zaak die hen niet meer Verbond met England dan zy 'er alrede mede verbonden waren, dat zy ſlechts de nodige voorzorgen genomen hadden, om niet misleid te worden, en dat de Raad-Penſionaris Fagel den Staaten verzocht hebbende, om hunne toeſtemming tot de bekrachtiginge van die *Acte*, welke ten ſpoedigſten in England getekend zou worden, hen vaſt verzekerende, dat 'er geen Jota gevoegd zouden worden by de verbinteniſſen, daar zy reeds in waren; de andere Steden hunne toeſtemming ſtonden te geeven op het woord van den Raad-Penſionaris Fagel: maar dat de Gemagtigden van Amſterdam het geweigerd hadden, en gezegd, dat zy geen Traktaat wilden bekrachtigen, voor dat zy 't gezien hadden.

IN het geſprek, dat ik met de Heeren Regeerders van Amſterdam had, vernam ik ook, dat zy van het Traktaat, 't welk zy met den Keurvorſt van Brandenburg getekend hadden, niets anders wiſten, dan dat men 'er de vernietiging van des Keurvorſten eiſchen in bedongen had, en dat hunne Gemagtigden de verlenginge des verweerenden Traktaats, dat noch drie

Jaaren

Jaaren duuren moest, tot aan het einde deezer eeuw toegestaan hadden.

DEWYL ik bemerkte, dat de Heeren van Amsterdam, die verlengingen niet hielden voor eene zaak van groot gewigt, wilde ik de moeite niet neemen van te wederleggen, het gene dat niet meer te helpen was: ik vergenoegde my hun slechts de gevolgen van het IVde Artikel te doen begrypen, en toonde hun, dat het den Prinse van Oranje een grondslag zoude strekken, om 'er eene *Ligue* tegen Vrankryk op te bouwen. Dat de Heeren van Amsterdam, die zoo dikwyl verklaard hadden, dat zy niets zouden doen, 't welk zyne Majesteit ongenoegen zoude kunnen geeven, in weerwil van die verklaaringen toelieten, dat men diergelyke byvoegsels in een Traktaat inlaschte. Ik gaf hun te kennen, dat de Prins van Oranje hen, uit krachte van dat Artikel zoude beweegen, om alles te doen wat hem behaagde, naardien de Keurvorst van Brandenburg niets anders zou behoeven te doen dan de Staaten-Generaal te schryven, dat hy vaste berichten had, dat Uwe Majesteit den Oorlog wilde aanvangen, en te verzoeken, dat men een beding maake aangaande de Troepen die van weêrkanten geleverd moeten worden, om zich tegen Uwe Majesteit te verdedigen; en het zal den Prinse van Oranje niet moeijelyk vallen, dat verdrag terstond te

doen

doen ſluiten; dat de Heeren van Amſterdam 'er zich dan vruchteloos tegen zoude ſtellen, om dat de Raad-Penſionaris Fagel met reden zoude zeggen, dat het maar zaake was van de nakoming van een Traktaat, en dat zy by gevolg met meerderheid van ſtemmen moet doorgaan.

HET ſcheen my toe, SIRE, dat de Heeren van Amſterdam van die reedenen geraakt waren, en wel zagen, dat, indien zy 't ongeluk hadden, van eenen Oorlog van buiten te krygen, de Prins van Oranje zich ligt meeſter van hunne Vryheid zoude maaken, en de Heeren van Amſterdam zoo verre brengen, dat zy tegen zynen zin geenen Vrede meer zouden kunnen maaken: Maar ik zoude Uwe Majeſteit niet durven verzeekeren, dat zy daar ſtandvaſtig genoeg toe zyn, om dit met alle kracht te weeren. Ik zie in der daad wel, dat zy geenen Oorlog begeeren, dat zy ook geene verbintenis willen aangaan, die 'er hen in kan wikkelen: Maar ik zie met eenen, dat zy meenen, dat, als de Prins van Oranje zal willen komen tot de uitvoeringe van alle Traktaaten, die hy tegenwoordig maakt, zy 'er zich zoo ſterk zullen kunnen tegen verzetten, dat hy zyn oogmerk nooit zal kunnen bereiken: Dit is hun Plegtanker, gelyk ik beſpeurt hebbe. Daar tegen hebbe ik hun gezegt, dat, behalven dat het moeielyk is tot zulk een uiterſte te komen, als dat, daar zy zich voorleden Jaar met den Prin-

ſe

ſe van Oranje in bevonden , vooral als men met veel minder moeite, en zonder zich ſterk in de weer te ſtellen, eene zaak in den beginne kan ſtuiten, het lang niet zeker is, dat de zaaken altoos een' zoo gelukkigen keer zullen neemen, als voorleden Jaar.

IK hebbe bevonden, SIRE, dat men my de waarheid gezegt heeft, aangaande de kleinmoedigheid der Regeerende Burgermeeſters Hudde en Witſen , welker eerſte, die in 't meeſte aanzien te Amſterdam is, in de Vergaderinge der Staaten van Holland de *Reſolutie* zyner Stad , die hy in geſchrifte medegebragt had, niet heeft durven inbrengen. Ik hebbe in der daad heele goede gevoelens in hun ontdekt, maar noch meer blooheid en ſlapheid; en vinde, dat Van Beuningen ſterk vreeſt, dat de Prins van Oranje hem eene leelyke pots zal ſpeelen, en dat hy veel quaade gevoelens tegen Uwer Majeſteits belangen heeft. Het gene my in dat alles meeſt mishaagt en verdrooten heeft, is, dat de Heer Hop my zeer koel en luſteloos voorgekomen is: Hy is moeijelyk, dat hy de gevoelens zyner Stad ſterk voorgeſtaan en gedraagen heeft, en zich vervolgens van zyne Burgermeeſters verlaaten heeft gezien ; dat brengt hem eenigermaate in Van Beuningens belangen.

IK moet voor Uwe Majeſteit niet verbergen, dat ik klaarder gezien hebbe, dan ooit van te voren, dat het eenigſte 't welk

den

den Heeren van Amſterdam, die 't welmeenen met de Republyk, noch eenigen moed geeft, is, dat zy vaſt geloovenſ, dat de Prins van Oranje zoo wel niet ſtaat by den Koning van England, als hy doet gelooven: Maar zoo 'er eens eene volmaakte eenigheid tuſſchen den Koning van England, en den Prins van Oranje quam, zouden de weinige menſchen, die nu noch moeds genoeg hebben, om den wille des Prinſen van Oranje te durven wederſtaan, draa neêrgeſlaagen zyn, en de andere zouden zich uit toegeventheid, of uit ſlapheid geheel en al aan den wille van dien Prins onderwerpen.

TOEN werd my den Brief medegedeelt, dien de Gezanten van den Staat den 24e geſchreeven hadden.

MEN heeft my verzekert, dat de Heer Fucks voorgeſlagen heeft, by zyn Traktaat eenige afzonderlyke Artikels te voegen, die van groot gewigt waren.

IK hebbe gehoord, dat de Heer Fucks voor zyn vertrek naar Berlyn, den Heer Skelton gebeden heeft, aan den Koning van England te ſchryven, om hem in het Traktaat van *Aſſociatie* te nodigen, en dat hy niet twyffelde, of hy zou op zyne wederkomſt een bevel van den Keurvorſt, om zyn Traktaat te tekenen, mede brengen, in het welk die Keurvorſt gezamentlyk met het Huis van Lunenburg zoude treeden.

DE Heer Oliverkrans heeft my den Brief geſchreeven, dien ik my de eer geeve van Uwe Majeſteit te zenden; ik hebbe hem geantwoord alleen tot een bewys, dat ik zynen Brief ontvangen had: Maar vermits ik, toen hy van den Haag naar Amſterdam vertrok, hem verzocht had, dat hy my zoude laaten weeten, hoe hy de Heeren van Amſterdam geneigt gevonden had, heeft hy my den nevensgaanden geſchreeven. De drievoudige zaak, die hem zoo wel behaagt, is een Verbond tuſſchen Uwe Majeſteit, den Koning van Zweden, en de Staaten-Generaal: De Heer van Haren had 'er my eertyds van geſproken, als van eene zaak die hy wenſchte, maar ſedert heeft hy den Heer Oliverkrans in Zweden ter loops geſproken. Ik bidde Uwe Majeſteit ootmoedig, my de eere aan te doen, van my te laaten weeten, of, op den eerſten Brief, dien de Heer Oliverkrans my zal ſchryven, ik hem verzoeken zal, geene moeite meer te doen, dan of ik, voor en aleer hem te antwoorden, Uwe Majeſteit zynen Brief zal toezenden.

6 September 1685. TOEN was het, dat de Franſche Proteſtanten in Holland begonden te komen. Ik kreeg bericht, dat meer dan ſeſtig van hun zich te Nantes op een Hollandſch Schip hadden begeeven, dat zy alle hunne Goederen verkoft, en zoo veel geld mede genomen hadden, als zy magtig hadden kunnen worden.

ZOO

ZOO draa ik het Traktaat gekreegen had, 't welk de Heer Fucks in den Haag getekent heeft, hebbe ik myn best gedaan, om het ander, van het welk in het Traktaat van den Haag gemeld, en door het zelve verlengt is tot het einde deezer Eeuwe, ook magtig te worden: Maar welke vlyt ik daar toe besteed hebbe, is het my niet mogelyk geweest, een Afschrift daar van te krygen, voor den dag van eergister: Dewyl het in't Hoogduitsch is, hebbe ik de Vertaling niet voor heden-morgen kunnen krygen. Dat Traktaat is te Berlyn gemaakt, en altoos zeer geheim gehouden geweest; en sedert dat het verlengt is heeft men aan alle Staatsdienaars, die het hadden verboden het te geven aan wie 't ook zoude mogen weezen. 11 September 1685.

DE Graaf de Rebenac heeft 'er my om verzocht, en ik hebbe het hem dezen morgen gezonden.

DE Deensche Gezant, die steeds wenscht dat de Kryg weder mogte beginnen, had op zyn vertrek de Heeren van Amsterdam gedreigt, dat de Koning van Denemarken hun wel *mores* zoude leeren, en dat Uwe Majesteit hem zoude ondersteunen; en vermits, op zyne wederkomst te Koppenhagen, de Koning van Denemarken vier van hunne Schepen in de Zond heeft doen aanhouden, bragt zulks niet weinig toe, om de Staaten Generaal te doen besluiten tot de vernieuwinge des Traktaats met Zweden van den Jaare 1645, en om zich

op hunne hoede te houden tegen Vrankryk.

13 September. HET Traktaat met England is bekrachtigt: Belangende dat van Brandenburg, vinden de Heeren van Amsterdam zich in dien opzichte in den toestand, daar ik altyd gedacht hebbe, dat zy in zouden wezen, als de Raad-Pensionaris Fagel iets tegen hunnen zin ondernomen zoude hebben. Zy zyn moeijelyk over het Artikel, 't welk hy in dat Traktaat heeft doen inlasschen; en zy zouden het niet toegestemt hebben, indien men hun geraadpleegt had voor dat het 'er in gebragt werd; maar nu het 'er in is, hebben zy geen moeds genoeg, om het 'er uit weg te doen neemen. Dat komt niet alleen van hunne slapheid, die groot is, maar ook van het vooroordeel, daar zy in zyn, dat de Prins van Oranje de Staaten-Generaal vruchteloos tot alle die dingen brengt, en dat hy ze daarom niet tegen hunnen dank in eenen Oorlog zal inwikkelen, en dat dit te beletten steeds aan hen zal staan, als het zaake zal zyn van die Traktaaten naa te komen. Het gene hen in dit flaauwe gedrag ook sterkt, is, dat zy meenen, dat, alschoon zy zich nu stelden tegen eene zaak, die elk zoo wezentlyk niet schynt, als zy is, zy geene hulpe zouden vinden, dewyl weinig menschen harts genoeg hebben, om de ongunst des Prinsen van Oranje op zich te laden, buiten hogen nood. Maar als men zich zal zien op het punt

van

van in Oorlog te treeden, zal elk bang voor zich zelven wezen, en dan zullen zy onderſteund worden van alle andere, uitgenomen van de genen, die zich volkomen aan den Prins van Oranje hebben overgegeeven.

DIE Heeren zouden, gelyk ik hun voorgehouden hebben, zich ligt in hunne redeneeringe kunnen bedriegen; maar hen tot beter kenniſſe te brengen, is ondoenelyk, om dat hunne bloheid, die niet te verwinnen is, hen dus doet redeneeren; zy voelen zelfs de vreeze, die zy aan anderen toeſchryven, en zyn de eerſte, die flaauwen, als'er gevaar is, van zich zwarigheden op den hals te haalen, en nooit recht volſtandig, dan wanneer 'er hun uiterſte bederf aanhangt.

IK ben overtuigt, dat Mylord Sunderland gaerne ziet, dat Sidney zyn Hof aan den Prins van Oranje gaat maaken.

VERMITS ik den aart der Heeren van Amſterdam kenne, en dat ik weet, dat het alleen uit ſlapheid is, dat zy alle die dingen toeſtaan, en ook, om dat zy 'er het gevolg niet van bemerken, hebbe ik dienſtig geacht, hun de moeijelykheden voor te houden, daar zy in kunnen komen, en hoe veel 'er hun aan gelegen ligt zich beſtendiger te gedraagen, indien zy de geringe vryheid, die zy noch over hebben, willen behouden; want ik hebbe hun waarlyk dikwyl genoeg voorgehouden, dat, zoo de Staaten-Generaal zich inneeni-

gen Kryg ingewikkelt vonden, de Prins van Oranje de Heeren van Amſterdam in zulken ſtaat zoude brengen, dat zy noch Vrede noch Beſtand zouden maken, 't en zy het hun behaagde.

DE Raad-Penſionaris Fagel heeft zich deezer dagen van het voorwendſel van Godsdienſt bediend, geen ander weetende te vinden, om de Staaten andere gedachten van Uwe Majeſteit te geeven, dan zy behooren te hebben: Hy heeft eene zeer bewerkte en beweeglyke Redenvoering over dit ſtuk in de Staaten van Holland gedaan, breed uitgemeeten het gene in Vrankryk omgaat, ten opzichte van de Hugenooten, en aan de Staaten voorgehouden, wat hunne Voorouders voor den Godsdienſt gedaan en uitgeſtaan hebben.

IK moet voor Uwe Majeſteit niet verzwygen, dat alle Gemagtigden der Steeden van zyne Redenvoering krachtig aangezet en bewoogen geweeſt zyn met hunne Geloofsgenooten, vooral toen hy zei, dat de Hollanders, in Vrankryk woonachtig, 'er niet uit mogten trekken, noch 'er hunne Goederen uit konden krygen, ſchoon zy 'er niet genaturaliſeerd waren; zoo dat de zaak voor Commiſſariſſen in overweeginge gebragt zynde, zy van gevoelen geweeſt zyn, dat men 'er my over ſpreeken, en den Heer van Staremberg bevel zenden zoude, om Uwe Majeſteit te verzoeken, daar in te voorzien. Dat gevoelen is noch niet in de Staaten van Holland

land ingebragt, om dat men verlegen is, hoe de *Resolutie* op te stellen.

DIE Heeren meenen, dat Uwe Majesteit, zonder de Traktaaten te overtreden, de Hollanders, die niet genaturaliseerd zyn, niet mag beletten uit het Koningkryk te trekken, en hunne Goederen te verkoopen, of mede te neemen, niet alleen volgens het Natuurlyk Recht, maar ook, om dat in de Traktaaten, in welke zy de eere hebben van met Uwe Majesteit te staan, gezegt is, " Dat, zoo de Oor-„ log mogt ontstooken worden, zy ne-„ gen maanden tyds zouden hebben, om „ te vertrekken, en hunne Goederen te „ verkoopen"; zoo dat zy het met meer reden in Vredes-tyd mogen doen. Zy bedienen zich ook van het X^de Artikel van het Traktaat van Koophandel, waar in beraamd is, " Dat een Hollander, in „ Vrankryk woonende, die niet genatu-„ raliseerd zal wezen, het recht van Bur-„ gerschap niet zal kunnen verkrygen": Daar uit besluiten zy, dat zy, de Voorrechten van Burgers, en de lusten van Onderdaanen van Uwe Majesteit niet mogende genieten, zonder genaturaliseerd te wezen, zy desgelyks, zonder genaturaliseerd te zyn, niet aan de lasten onderworpen kunnen wezen, noch gehandeld worden als Onderdaanen van Uwe Majesteit.

VERMITS 'er niemant in de Regeering van Holland is, die geenen Bloedverwant of Vriend heeft, die niet op Vrankryk handelt, of geen deel in dien handel heeft, het zy als Koopman of Comissionaris, of als Factoor, maakt deeze zaak een groot gerucht, om dat de Handel 'er door gestoord wordt.

DE Best-meenenden hebben 'er my van doen spreeken, niet om dat zy 'er zelfs groot belang in neemen, byna alle Arminiaansch zynde; maar om dat zy zien dat de Prins van Oranje 'er zyn voordeel mede doet, 't welk het meerendeel van de Heeren der Regeeringe krachtig moeit.

DE Heeren van Amsterdam hebben hunnen Pensionaris ook by my gezonden over die zaak: Maar vermits ik hem te verstaan gaf, dat het hun niet betaamde, zich te bemoeijen met het gene Uwe Majesteit binnen in zyn Ryk goed vond te doen, sprak hy my niet meer van de zaak in 't algemeen, en bepaalde zich aan het verzoek, dat hy my deed, van hunne ootmoedige bede voor Uwe Majesteit te brengen, ten behoeve van eenige byzondere Amsterdammers, in Vrankryk woonachtig.

MEN nam in dien tyd in de Staaten van Holland eene *Resolutie* van alle Jesuïten uit die Provincie te verdryven: tot noch toe wordt die *Resolutie* zeer geheim gehouden; de Heeren van Amsterdam 'er noch

noch niet in geſtemd hebbende, om dat zy overtuigd zyn, dat de groote Vryheid, die zy aan alle Godsdienſten geven, den Koophandel trekt.

DE Prins van Oranje bewees Sidney alle mogelyke vriendſchap, en gaf hem, toen hy vertrok, eenen ring van duizend Ryksdaalders; hy was eenigſints ongeruſt over de geneigdheid van Goudenong.

DE Landgraaf van Heſſen ging den Prins van Oranje te Dieren een bezoek geeven; hem wierd zeer hooge eere aangedaan, en overgroote vriendſchap beweżen.

MEN drukte in den Haag eenen Brief, dien de Keurvorſt van Brandenburg ſchreef aan den Heer Spanheim, zyn' buitengewoonen Envoyé by den Koning, over de zaaken van de Paltz: Die Brief is als eene ſoort van Manifeſt.

DE Penſionaris van Amſterdam quam my zeggen, dat de Gemagtigden van die Stad aan myne begeerte voldaan hadden, dat zy zich krachtig hadden verzet tegen het IV^de Artikel. 't welk men in het Traktaat van Brandenburg had ingelaſcht, dat zy 'er de gevolgen van aangetoond hadden, en dat zy eindelyk ziende, dat de Raad-Penſionaris Fagel deeze zaak met meerderheid van ſtemmen deede beſluiten, zy tegen dat IV^de Artikel geproteſteerd, en verklaard hebben, dat zy 'er niet aan gehouden wilden zyn: Dat is alles, wat men van hun kan begeeren, en meer dan

ik van hun had durven hoopen. Die verklaring doet het gevoelen van de Heeren van Amſterdam evenwel klaar zien, en moet de vreemde Mogendheden doen bedenken, dat de Prins van Oranje zulke Traktaaten op zyn eigen gezag wel kan maken, maar dat, als het 'er op aankomt, hunne uitvoering niet aan hem zal ſtaan; dewyl de Heeren van Amſterdam, die 'er alleen de koſten van goed kunnen maaken, betoonen en betuigen, dat zy 'er zoo ſterk tegen zyn.

20 September 1685. MEN heeft my bericht, dat de Staaten-Generaal niet hebben willen treeden in de voorſlagen, die Oxenſtiern in de maand van September laatſtleeden aan den Heer van Haren deed, tot vernieuwinge van het Traktaat van 1645, om dat hy zich dubbelzinnig uitdrukte, en nieuwe dingen by het Traktaat van 1645, ſcheen te willen voegen; dat de Graaf van Oxenſtiern vervolgens een nieuw ontwerp opgeſtelt, en aan de Staaten-Generaal overgegeeven had, maar dat zy het desgelyks verworpen hadden, niet hebbende willende treeden in de Verbinteniſſen, die hy hun voorſloeg: zo dat de Heer Silverkroon hier nu vier maanden geleeden gekomen zynde, te kennen gegeeven had, dat, om alle zwarigheden voor te komen, het dienſtiger zoude zyn, het Traktaat van 1645 eenvoudig te verlengen, zonder 'er iets by te voegen.

DE

DE Heeren van Amſterdam hielden dat Traktaat nodig tot veiligheid van hunnen Koophandel in de Ooſtzee.

DE Raad-Penſionaris Fagel ſtond zeer verzet van de tegenkantinge der Heeren van Amſterdam: maar dewyl zy by niemant ſteun vonden, werd het Traktaat bekrachtigt.

MYLORD Preſton, die uit Vrankryk te rug quam, deed een' keer naar den Haag, en gaf den Prinſe van Oranje een bezoek; en van daar ging hy naar Amſterdam Van Beuningen bezoeken, wien hy zei, dat de Koning van England aan den Heer Barillon had verklaard, dat hy niet geloofde, dat zyne Allerchriſtelykſte Majeſteit iets feitelyks zoude onderneemen, om *Madame* te ſtellen in 't bezit van het gene haar in de Paltz behoorde, en dat, byaldien de Koning het deed, hy zich voegen zoude by de Duitſche Vorſten, die 'er zich tegen zoude willen ſtellen, en dat hy niet zoude dulden, dat de openbaare ruſt geſtoord wierde. Dit werd in den Raad van Amſterdam overgebragt, en deed 'er een quaad uitwerkſel, om dat men vaſtſtelde, dat de Koning voorhad, zich met geweld meeſter te maaken van de Paltz, en dat men met eenen zag, dat de Koning van England zyn Vriend niet was.

DE Koning liet my weeten, dat, vermits hy geene oorzaak van mistrouwen aan zyne Bondgenooten wilde geeven door de

Brief des Konings, van den 16 September 1685.

de minſte Onderhandeling met Zweden, het tyd was, dat ik die eindigde, welke ik tot toen ter tyd door Brieven met den Heer Oliverkrans onderhouden had.

DE Koning ſchreef my, dat hy wel weeten wilde, of de Koning van England, het Traktaat, dat hy in 1678 met de Staaten-Generaal had gemaakt bekrachtigd had.

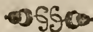
24 September 1685. IK antwoorde zyne Majeſteit, dat de Staaten-Generaal het Traktaat van 1678, 't welk de Guarantie der Nederlanden inhoudt, niet beveſtigd hadden, om dat het niet geſtadigd geweeſt zynde, krachteloos gebleeven was; maar dat men het verweerend Verbond van Maart 1678 beveſtigd had. Ik zond met eenen aan den Koning de *Acte* van vernieuwinge, die de Heer Fucks in den Haag getekend had, gelyk ook het Traktaat, 't welk door die *Acte* vernieuwd was. Zyne Majeſteit had niets anders meer tot zyne onderrechtinge nodig.

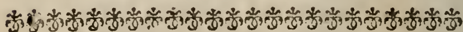
MEN kan by het gene ik hier boven, aangaande het IVde Artikel gezegd hebbe noch voegen, dat de Heeren van Amſterdam, dat IVde Artikel achten zouden, als niet begreepen zynde in den voorſlag des Heeren Fucks aan de Staaten-Generaal, noch in het verſlag, dat de Raad-Penſionaris Fagel 'er in de Staaten van Holland van gedaan had, noch in de *Reſolutie*, welke die Provincie over dit ſtuk genomen had; dat derhalven niemant over dat Artikel raad gepleegd, of zyn ſtem daar over

over gevraagd zynde, men het moeſt wegneemen, of in overweeginge brengen.

SIRE, te Amſterdam zyn eene zoo groote meenigte Brieven gekomen van de Correspondenten, die de Kooplieden van die Stad in Vrankryk hebben, dat zy een groot gerucht hebben gemaakt; meer dan ſeſtig Burgers hebben een Verzoekſchrift getekend en het by de Burgermeeſters van Amſterdam ingeleverd. Vermits 'er ſchier niemant van de Regeeringe van die Stad is, die geen belang in deeze zaak heeft, is 'er beſlooten, die klagten voor de Staaten van Holland te brengen, en voor de Staaten-Generaal. De Penſionaris Hop, dien ik eergiſter ging bezoeken, om hem kennis te geeven van het goede recht, 't welk Uwe Majeſteit hun deed aangaande het *Conſulaat* van Aleppo, toonde een krachtig ongenoegen over den uitſlap, dien de Heeren van Amſterdam ſtonden te doen: hy zei my, dat hy 'er de gevolgen van wiſt, dat hy niet twyffelde, of de genen die Uwe Majeſteit niet toegedaan zyn zouden in hunne vuiſt lachen, als zy de Heeren van Amſterdam, die zaak met zoo veel yver zien voortzetten: dat hy my wel in vertrouwen wilde zeggen, dat, welke klagten de Kooplieden hunner Stad hun tot nu toe gedaan hadden, zy hunnen Gemagtigden verbooden hadden, van die zaak te reppen in de Vergaderinge der Staaten van Holland, liever willende, dat zy door andere ontgonnen wierde, dan door

door hen: maar dat alle Kooplieden van Amſterdam, zoo groot een leeven hadden gemaakt, en dat de Burgermeeſters inderdaad gezien hadden, dat hun Koophandel in Vrankryk zoo in den grond bedurven, en zoo volkomen vernietigd is, dat zy hunnen Gemagtigden belaſt hebben, den Staaten van Holland die klagten zoo ſterk voor te draagen, als hun mogelyk zal weezen. De Heer Hop, die 'er op den zelfden dag den Raad-Penſionaris Fagel van geſproken had, zei my, dat hem de blydſchap ten oogen uitgeſtraald had, toen hy hem zei, welk bevel de Gemagtigden van Amſterdam van hunne Overheden hadden ontvangen.

Aan de Heeren Burgermeeſters, en Regeerders der Stad van Amſterdam.

„ DE ondergeſchreeve Kooplieden,
„ handelende op Vrankryk, alle Bur-
„ gers en Ingezetenen deezer Stede, gee-
„ ven met ſchuldige eerbied te kennen,
„ dat vermits het gewoone gebruik in den
„ aart en het beloop van den handel in
„ Vrankryk is, dat alle Kooplieden dee-
„ zer Stede, alle Jaaren ontrent den Oogſt
„ der Wynen en Vruchten in Vrankryk
„ aan hunne Vrienden en Correſponden-

„ ten

„ ten, op verſcheide plaatſen in Vrank-
„ ryk, zoo in de Zee-Steden als ten plat-
„ ten Lande, zeer groote ſommen gelds
„ overmaaken, om de middelen van Koop-
„ handel te bevorderen, en aan de ande-
„ re Onderdaanen van Vrankryk een'
„ merkelyken uitſchot van geld te doen,
„ voor den Wyn, den Brandewyn, de
„ Kaſtanjes, de Pruimen en andere Vruch-
„ ten, welken uitſchot zy aan de Corres-
„ pondenten der *Supplianten* naa den Oogſt
„ der Wynen en Vruchten, die de Cor-
„ respondenten in den Winter aan de *Sup-*
„ *plianten* zenden tot betalinge van hun-
„ nen gemelden uitſchot, die alle Jaaren
„ zeer groot en meeſtentyd buiten gewoon
„ is, voornamelyk, als 'er groot gebrek
„ van Koren in Vrankryk is, gelyk dit
„ Jaar gebeurd is; de gemelde *Supplian-*
„ *ten* en andere Ingezetenen van deezen
„ Staat naar Vrankryk, en vooral naar
„ Bourdeaux en Rouaan, zeer groote hoe-
„ veelheden van alle ſoorten van Graanen
„ gezonden hebbende van deeze Stad, van
„ Rotterdam, van de andere Steden van
„ Holland en uit andere Provinciën van
„ Nederland; en aangezien de groote ar-
„ moede des gemeenen volks, aan welke de
„ Graanen, meeſt vertierd worden, ver-
„ koopt men ze gemeenlyk te borg, en de
„ *Suppljanten* en de andere die daar Koren
„ zenden zyn genoodzaakt te wachten tot
„ naa den Wyn-oogſt, om hunne betaling
„ in Vruchten der Aarde te krygen; waar

„ uit

„ uit ligt te zien is, dat de inwoonders en
„ Onderdaanen der Vereenigde-Neder-
„ landſche Provinciën een overgroot be-
„ lang in Vrankryk hebben; en dat zy,
„ om het geld en koren, dat zy derwaarts
„ overzenden, de minſte niet zyn van
„ die den Franſchen handel, en dien der
„ Onderdaanen des Koningkryks van
„ Vrankryk ſchraagen. Dat des niet te-
„ genſtaande de *Supplanten* tyding krygen
„ van alle kanten, en inzonderheid van
„ Bourdeaux, dat men die van den Her-
„ vormden Godsdienſt vervolgt, en hen
„ dwingt ter Miſſe te gaan, en Belydenis
„ van den Roomſchen Godsdienſt te
„ doen, naa dat men de genen, die zich
„ daar eenigſints tegen ſtellen, en de vry-
„ heid van gemoed trachten te behouden,
„ in den grond bedurven heeft; dat der-
„ halven eenige Kooplieden van den Pro-
„ teſtantſchen Godsdienſt, om zich niet
„ bloot te ſtellen voor zulke harde en he-
„ vige vervolgingen, voor een' tyd naar
„ Parys en andere plaetſen des Koningk-
„ ryks van Vrankryk geweeken waren,
„ en dat andere een reize waren gaan doen
„ naar Plaatſen daar hun Koophandel hen
„ riep: maar dat onderwyl de Intendant
„ der Provincie, zonder eenig aanzien
„ voor de Vryheid in het ſtuk van Koop-
„ handel, of zelfs zonder de Hollanders
„ en hunne huisgezinnen te ſpaaren, die
„ 'er zich om hunnen Koophandel neêr-
„ gezet hebben, ſchoon anderſints in Hol-
„ land,

„ land, of in eenige andere Provinciën der
„ Vereenigde Nederlanden geboren, alles
„ in de huizen des gemelde afweezenden
„ deeden verzegelen, hunne Persoonen
„ dagvaarde, om binnen drie dagen we-
„ der te komen op eene boete van 3000
„ *livres*, nevens andere dreigementen van
„ hunne huizen te vernielen, de Koop-
„ manschappen en het huisraad, dat 'er
„ zich in zoude bevinden te doen verkoo-
„ pen en alles verbeurd verklaaren, ter-
„ wyl de Soldaaten zich op hunne Land-
„ goederen onthouden en alles vernielen,
„ het welk niet kan geschieden zonder
„ groot nadeel en schade van de Onder-
„ daanen van deezen Staat, en inzonder-
„ heid van de *Supplianten*, die om voor-
„ gemelde redenen groot belang hebben
„ in de Handelaars in Vrankryk, wier be-
„ derf, dat van de *Supplianten* naa zich
„ sleept, en dat van de andere Onderdaa-
„ nen van den Staat, op welke het laat-
„ ste bevel aan die van den Roomschen
„ Godsdienst gegeeven betrekkelyk is; te
„ weeten, dat alle de genen die eenige
„ goederen den Hervormden toebehoo-
„ rende onder zich hebben, zulks zullen
„ hebben aan te geeven binnen . . . . da-
„ gen, op verbeurte van eene zwaare boe-
„ te; waar door den Correspondenten
„ der *Supplianten* en van andere Holland-
„ sche Kooplieden, het middel benomen
„ is, om zonder groot gevaar de goede-
„ ren en *effecten*, die zy by zich hebben,

,, en die weezendlyk aan de Onderdaanen
,, van deezen Staat behooren, en aan de
,, de Burgers van Amſterdam, te ſtellen
,, in handen van Roomſch-Katholyke
,, Kooplieden en Onderdaanen zyner Al-
,, lerchriſtelykſte Majeſteit, die niet lan-
,, ger in ſtaat zullen weezen, om de goe-
,, deren en *effecten* der *Supplianten* van de
,, woede der vervolginge te bevryden.
,, En vermits de *Supplianten* en andere
,, Onderdaanen van den Staat, groot ge-
,, vaar loopen van hunne goederen en *ef-*
,, *fecten* quyt te raaken zonder openbaaren
,, Oorlog, alleen onder voorwendſel van
,, den Godsdienſt; om dat hunne Corres-
,, pondenten, op die wyze bedurven zyn-
,, de, de *Supplianten*, en andere Schuld-
,, eiſchers niet zullen kunnen voldoen.
,, Uit dat alles oordeelen de *Supplianten*,
,, met welneemen, dat die Officiers in
,, de uitvoeringe van 's Konings Verkla-
,, ringe te ſtraf en zelfs te uitſporig te
,, werke gaan, tegen zyner Majeſteits
,, meening en gedachten zyne aangebore
,, goedheid en gewoone rechtvaardigheid,
,, die noch korts gunſt beweezen, en ee-
,, ne verligting van vat-geld, gegeeven
,, hebben aan de Hollandſche Schepen,
,, die de gemelde Graanen in Vrankryk
,, gebragt hebben, niet kunnende toelaa-
,, ten, dat de Onderdaanen van deezen
,, Staat eene zoo groote ſchade lyden in
,, hunne goederen, geld, en *effecten*, die
,, zy in Vrankryk hebben gezonden (zich
,, ver

„ verlaatende op de goede trouw der „ Traktaaten, die de herſtelling van den „ Koophandel inhouden) noch dat zy by „ gelegenheid van de vervolginge der Pro- „ teſtantſche Onderdaanen van zyne Ma- „ jeſteit ontruſt en gemoeid worden in „ hunne Perſoonen (zich alleen om den „ Koophandel in Vrankryk neergezet heb- „ bende) en dat 'er dus eene openbaare „ inbreuk in de Traktaaten gemaakt wor- „ de.

„ DAAROM houden de *Supplianten* „ zich verzekerd, dat, wanneer die elen- „ den en jammeren eens recht en ernſtig „ aan zyne Allerchriſtelykſte Majeſteit „ voorgehouden zullen weezen, hy ter- „ ſtond bevel zal geeven, om de Onder- „ daanen van den Staat in hunne goede- „ ren te ſpaaren, en de inboorlingen van „ Holland, die in Vrankryk gezeeten zyn, „ te ſpaaren in hunne Perſoonen en Huis- „ gezinnen, of te herſtellen in vryheid, „ om met hunne goederen naar hun Va- „ derland te mogen wederkeeren.

„ TEN dien einde neemen de *Suppli-* „ *anten* de vryheid van zich tot U Edele „ Groot-Achtbaare te keeren, en hun „ ootmoediglyk te verzoeken, daar over „ te ſchryven aan de Heeren Gemagtig- „ den deezer Stad, op dat zy de goedheid „ hebben van deeze zaak in de Vergade- „ ringe der Staaten van Holland te bren- „ gen, en daar te bewerken, dat zy of „ hunne Hoog-Mogenden, daar over wel

„ ernſtig aan den Koning van Vrankryk
„ ſchryven; en met eenen laſt geeven aan
„ hunnen Gezant aan het Hof van Parys,
„ om mondeling en zoo krachtig als het
„ mogelyk zal zyn de meening en het
„ goede voorneemen van hunne Hoog-
„ Mogenden te onderſteunen, op dat het
„ zyne Majeſteit believe de nodige bevee-
„ len te geeven, om de Onderdaanen van
„ den Staat buiten klagten, en ſchade te
„ ſtellen en te houden; en om den in-
„ boorlingen van den Staat, in Vrankryk
„ woonachtig, om hunnen Koophandel
„ te dryven, Vryheid of Paspoorten te
„ geeven, op dat hunne Perſoonen met
„ hunne Huisgezinnen en goederen naar
„ Holland mogen wederkeeren; mitsga-
„ ders deeze zaak en dit verzoek te ver-
„ toonen aan zyne Excellentie, den Heer
„ Graaf d'Avaux, buitengewoonen Ge-
„ zant zyner Allerchriſtelykſte Majeſteit
„ in den Haag, en om ten dien einde zy-
„ nen byſtant en goede dienſten te ver-
„ zoeken. 't Welk doende, enz."

DE Gemagtigden van Amſterdam, leverden deezen morgen, dat Verzoekſchrift by de Staaten van Holland in. Men beſloot dat men'er my over zoude komen ſpreeken, en dat men den Heere van Staremberg belaſten zoude verzoek dien aangaande aan den Koning te doen.

Brief des Konings, van den 20 September 1685.

DE Koning liet my weeten, dat, vermits hy verſtond, dat het gerucht, 't welk

in

in Holland verſpreid was, dat 'er Troepen te Bourdeaux waren, om die van den vermeinden Hervormden Godsdienſt tot bekeeringe te dwingen, bequaam was, om den Koophandel te ſtooren, welken in die Stad door de Hollandſche Schepen gedreeven werd, het dienſtig was, dat my bekend gemaakt wierde, dat 'er geene beroerte in de gemelde Stad geweeſt was; dat de bekeeringen 'er gedaan waren, op aanraadinge en overtuiginge van den Intendant; dat alles daar ſtil was, en dat de handel daar naar gewoonte gedreeven werd. Hy beval my die waarheid zoo ruchtbaar te maaken, als het mogelyk zoude weezen, om de genen die op Bourdeaux handelden geruſt te ſtellen.

DE Staaten-Generaal, den Heere van Staremberg belaſt hebbende, verzoek by den Koning te doen, quamen de Heeren van Amſterdam *en Corps* tot mynent, om dezelfde zaak, en ik nam die gelegenheid waar, om hun te zeggen, het gene de Koning my door zynen Brief belaſte hun bekend te maaken. Die Heeren vroegen my, of hunne Kooplieden zich daar op konden verlaaten, en zeiden my, dat als zyne Majeſteit my de eere deed van my te ſchryven, *dat de handel te Bourdeaux naar gewoonte gedreeven werd*, zy hoopten, dat dit zeggen wilde, dat men niet alleen de Katholyken niet meer zoude dwingen, om de *effecten* der Hollanderen te ontdekken, (het welk hen heel moeijelyk gemaakt had)

28 Septem. ber 1685.

en dat men op dezelve de hand niet meer zoude leggen; maar dat men hun ontflag zoude verleenen, aangaande die daar de hand alrede opgelegd was. Zy zeiden, daar noch by, dat zy desgelyks meenden, dat men geen Krygsvolk meer zouden leggen in de huizen der Hollanderen, die in Vrankryk zyn; dat, indien dit zoo was, het meerendeel van die wederom wilden komen in Vrankryk zouden blyven; dat indien 't zoo niet was, zy zyne Majefteit verzoeken zouden, om verlof van uit het Koningkryk te trekken met hunne *effecten* en goederen.

IK kreeg kennis, dat men, zoo van wegen den Prinfe van Oranje, als van de kant der Heeren van Amfterdam, vry heftige befluiten had genomen, aangaande de zaak van de Tollyft. De Prins van Oranje, had in de Provincie van Gelderland doen befluiten, dat, zoo de Heeren van Amfterdam voortgingen met de Tollyft te willen ftaande houden op den voet van den Jaare 1682, de Prins van Oranje van wegen de Staaten-Generaal verzocht zoude worden, om alle foort van middelen te gebruiken, zelfs feitelyke, om de Heeren van Amfterdam te dwingen, om zich aan de *Refolutie* te onderwerpen, die de Staaten-Generaal genomen hadden; en de Heeren van Amfterdam namen de Refolutie van hunnen Kooplieden toe te laaten, geene *Licenten* of Rechten van in- en uitvoer te betaalen, en ten dien einde de Com-

Commisen en Oppassers der Admiraliteit die 'er waren weg te jaagen. Ik verwachte echter niet, dat hoe zy zich aan weerkanten mogten aanstellen, zy tot het uiterste zouden komen; de Heeren van Amsterdam daar te beschroomd toe zynde; en de Prins van Oranje al te wel ziende wat nadeel het hem doen zou, indien hy ondernam geweld tegen de Stad van Amsterdam te gebruiken; maar hy wilde haar maar bang maaken; zyn oogmerk daar door hoopende te bereiken.

MEN merkte het Traktaat van Koophandel met Zweden gemaakt op denzelfden voet aan, als dat men met Denemarken wilde maaken met Vrankryks toestemminge: maar het is zeker, dat men het Zweedsche 's jaars te voren geweigerd had, en dat men gene gedachten gehad zoude hebben, om het te maaken, 't en ware de Koning van Zweden vier van hunne Schepen in de Sond had doen aanhouden, om hen zyn rechtsgebied te doen ondergaan, in zulke form als zyn Gezant had voorgeslaagen, maar daar de Staaten-Generaal niet in hadden willen stemmen; en het gene het Zweedsche Traktaat heeft doen verhaasten, is een Brief van den Envoyé der Staaten-Generaal te Koppenhagen, die liet weeten, dat men een Amsterdamsch Schip met zout gelaaden, niet in Denemarken had willen ontvangen, schoon het aan alles wat de oude Plakkaaten inhielden getrouwelyk voldaan had. 4 October 1685.

DE Staaten-Generaal quamen my niet spreeken van hunne *Resolutie* over de zaaken van den Godsdienst. Ik kreeg ze evenwel, en zond ze aan de Koning voor dat de Heer van Staremberg 'er zyne Majesteit van gesproken had.

DE Brief, dien de Heer van Staremberg aan de Staaten-Generaal geschreeven, en hun 'er door bekend gemaakt had, dat zyne Majesteit hem had doen verzekeren, dat hy de Onderdaanen van den Staat niet met hunne wederwille wilde houden, maar dat hy Paspoorten zoude geeven aan de genen, die zouden willen vertrekken en hunne goederen verkoopen, verwekte eene groote blydschap in de Vergaderinge der Staaten van Holland, daar hy geleezen werd, 't welk zeer noodzakelyk was; want de schrik was te Amsterdam zoo groot, dat hy bequaam was, om den Koophandel groot nadeel toe te brengen. Voor alles wat Vrankryk raakt, is 'er geen geld meer op de Beurs te bekomen, en het gene de Kooplieden meest ontsteld heeft, is dat hunne Correspondenten hun geschreeven hadden, dat men de Katholyken zelfs gedwongen had, om de *effecten* die den Hollandsche Protestanten behoorden aan te brengen, zoo dat zy hunne goederen, die zy uit dit Land overzenden niet meer konden vertrouwen aan die van hunnen Godsdienst, noch zelfs aan de Katholyken van Vrankryk.

DE

DE eerste oorzaak van die ontsteltenis, is geweest de vreeze, die de Hollanders in Vrankryk woonachtig gehad hebben, van Soldaaten in hunne huizen te zien vallen, en zich te zien dwingen, om van Godsdienst te veranderen: dit hebben zy naar Holland geschreeven, als eene zaak die hun, gelyk zy niet twyffelden, zoüde overkomen, en dit heeft oorzaak gegeeven tot zoo veele Paspoorten, daar men om verzocht heeft. Maar om die vreeze te doen ophouden, schreef ik, dat, zoo de Koning oordeelde met het welzyn van zynen dienst overeen te komen, dat de Intendanten dien aangaande Verklaringen deeden die de niet-genaturaliseerde Hollanders gerust stelden, ik groote reden had, om te gelooven, dat twee derde van de genen die nu verlof verzochten, om te vertrekken, zoude gaerne blyven, en dat de Koophandel dus geene stoornisse zoude lyden.

DE Pensionaris van Amsterdam, komt op deezen oogenblik by my, om my te zeggen, dat de Heer van Staremberg aan de Staaten-Generaal geschreeven heeft, dat zyne Majesteit niet dienstig oordeelde den Onderdaanen van deezen Staat een algemeen verlof te geeven, om het misbruik, dat 'er van gemaakt zoude kunnen worden; dat, vermits zyne Majesteit hun elk in 't byzonder wel een Paspoort wilde geeven, men, om het nadeel voor te komen, dat uit eene langer verwylinge zou-

de kunnen ſpruiten, dienſtig had gevonden, den Heeren van Staremberg de lyſt te zenden van de Onderdaanen van den Staat, die in Vrankryk zyn en begeeren weder te keeren naar Holland.

IK maak ſtaat, dat elke Stad haare opteekening alrede overgegeeven heeft aan de Staaten-Generaal, die ze van daag alle aan den Heer van Staremberg zullen zenden. De Heeren van Amſterdam hebben de optekening hunner Burgers ook overgegeeven.

Brief des Konings van den 27 September 1685.

DE Koning ſchreef my, dat de tegenkanting der Heeren van Amſterdam tegen het IV^de Artikel van het Brandenburgſche Traktaat, die nieuwe verbintenis niet weinig verzwakte, en den Prins van Oranje beletten zoude 'er al het voordeel mede te doen, dat hy 'er zich miſſchien van beloeft.

Idem.

DAT hy ſteeds gelaaten had, en noch laaten zoude aan de Onderdaanen van de Staaten-Generaal, woonachtig in zyn Koningkryk, en niet genaturaliſeerd, de volle vryheid, om 'er uit te gaan, en 'er weder in te komen, ten voordeele van hunnen Koophandel, op dat zy dien zouden kunnen dryven naar hun welgevallen; dat het my derhalven gemakkelyk zoude vallen, alles wat de Raad-Penſionaris Fagel daar valſchelyk van gezegt had te doen vervallen: Dat ten opzichte van het verzoek, 't welk eenige byzondere menſchen deeden, de Koning hun toe zoude laaten

te

te doen het geen zy voeglykst voor hunnen Koophandel zouden oordeelen, naa dat zyne Majesteit by de Intendanten der plaatsen, daar zy woonachtig waren, vernomen zoude hebben, of zy in der daad Onderdaanen van den Staat, en niet genaturaliseerd waren.

IN de *Resolutie* der Staaten-Generaal van den 27e September, verzochten zy zyne Majesteit den uittogt desgelyks toe te staan aan de Onderdaanen van deezen Staat, die in Vrankryk genaturaliseerd zyn: Want schoon men beweeren kan, dat die Naturalisatie hen niet alleen Ingezetenen, maar zelfs Onderdaanen van zyne Majesteit gemaakt heeft, wordt zyne Majesteit gebeden, aan den anderen kant aan te merken, dat ten tyde, toen zy de gemelde Naturalisatie verkreegen, hy aan die van den vermeinden Hervormden Godsdienst de vrye oeffening van Godsdienst gaf, welke het Zyne Majesteit behaagt heeft in't vervolg op te doen houden en af te schaffen, in de plaatsen van hun verblyf, en elders, schoon echter de gemelde Brieven van Naturaliteit hun verleend waren, niet alleen met die uitdrukking, dat zy den vermeinden Hervormden Godsdienst beleeden, maar ook met een byzonder byvoegsel, dat zyne Majesteit begeerde, dat zy deel zouden hebben aan de gunst, aan zyne Onderdaanen van den zelfden Godsdienst toegestaan door de *Edikten* van *Pacificatie* van zyne Majesteits

5 October 1685.

ſteits Voorzaaten; welke zyne Majeſteit had beveſtigt, willende, dat zy onſchendbaar gevolgt, en nagekomen zouden worden. Dat zyne Majeſteit niet begeerende, dat zyne gemelde Onderdaanen de gunſt der gemelde Plakkaaten langer blyven genieten, de Staaten-Generaal van zyne Majeſteit ten minſten hoopen, dat hy den Onderdaanen van den Staat, die zich geruſt verlaaten hebben op het voorgemelde Byvoegſel, zoo uitdrukkelyk, in hunne Brieven van Naturaliteit ingelaſcht, niet zal weigeren uit het Koningkryk te laten vertrekken, nu zy 'er die beloofde Vryheid van Godsdienſt niet langer in mogen genieten; en dat zyne Majeſteit aan de Conſuls van deezen Staat de vryheid zal laaten, die zy ſteeds gehad hebben, als eene ſoort van openbaare Staatsdienaars zynde, van wiens dienſt de vreemde Kooplieden gebruik maaken, om hunnen Koophandel te dryven.

Brief des Konings van den 4 October 1685.

DE Koning liet my weeten, dat hy het Smeekſchrift der Amſterdamſche Kooplieden ontvangen had, 't welk ik hem had gezonden, en dat op den zelfden tyd de Hollandſche Gezant twee Memoriën van zyne Meeſters had overgegeeven; de een over het zelfde onderwerp, en de ander ſtrekkende, om zyne Majeſteit te verzoeken, dat het hem mogte behaagen aan alle Inboorlingen der Vereenigde Nederlanden, die in zyn Koningkryk gezeten waren, en zelfs aan de gene die Brieven van Naturaliteit

ver-

verkreegen hadden, toe te laaten uit zyn Koningkryk te vertrekken met hunne Vrouwen en Kinderen. Aangaande het tweede verzoek, schreef zyne Majesteit my, dat hy zich daar alrede over verklaart had, dat hy niet voorhad, de Onderdaanen der Staaten-Generaal te beletten uit het Koningkryk te vertrekken, en 'er weder in te komen, zoo als zy tot welzyn en voordeel van hunnen Koophandel, welken zyne Majesteit altyd gaerne zoude bevorderen, dienstig zouden oordeelen; maar belangende de genen, die zich hadden doen naturaliseeren, zei hy noch eens, dat zy zyne Onderdaanen daar door geworden waren, gelyk de Staaten-Generaal zelfs bekenden in den gemelden Memorie; en dat zy zich moesten vergenoegen met het genot derzelfde voordeelen, die hy liet aan de andere Inwoonders van zyn Koningkryk van denzelfden Godsdienst.

DAT aangaande de schade, die men meende, dat de Koophandel der Hollanderen te Bourdeaux zoude lyden, hy my gezegt had, en herzei, dat 'er geene beroerte of opschudding in gemelde Stad was geweest, dat alles 'er stil was, dat de koophandel 'er vry gedreeven werd, en dat hy daar en boven den Intendanten, en den Officieren van 't Gerecht wel wilde belasten, dat zy zorg zouden hebben te draagen, dat de handel van de Onderdaanen der Staaten-Generaal geene last of schade leede, door het heimelyk vertrek

van eenige byzondere menſchen, in gevalle 'er eenige ſlecht genoeg mogten zyn om eene zoo quade party te kiezen.

11 October 1685. HET is zeker, dat de ſlaauwheid der Heeren van Amſterdam de Republyk veel nadeel doet; want hoe goed hunne meening zy, zal de Prins van Oranje hen allengs veel verder brengen, dan zy wezen willen, zoo het hun aan moed ontbreekt, om zich tegen de onderneemingen van dien Prins te verzetten. Twee byzondere inzichten maaken de Heeren van Amſterdam zoo ingetoogen en gematigd: of, om beter te zeggen, twee inzichten dienen hun tot voorwendſel, om hunne ſlapheid te verſchoonen; het een is, dat zy geen' ſteun by de andere Steden vindende, dewyl niemand zich om weinig zaaks den haat des Prinſen van Oranje op den hals wil haalen, zy zich vruchteloos tegen dien Prins zouden ſtellen, in zaaken, die hun niet van het uiterſte gewigt ſchynen, dat, als het ernſt zal worden, en men eenen Oorlog zal moeten beginnen, de Prins van Oranje het niet zal kunnen doen, zonder toeſtemminge en ſteun van Amſterdam, en dat zy dus altoos meeſter van de uitvoeringe zullen blyven. Het ander inzicht is, dat zy zich wys maaken, dat de Prins geen twee jaar meer kan leeven. Ik hebbe hun het nadeel hunner eerſte Redeneeringe alrede genoegſaam aangetoond; en belangende de tweede, hebbe ik hun laten zeggen, dat het een gerucht was, 't welk de

Prins

Prins van Oranje deed uitſtrooijen, op dat zy zich zyn doen en laaten weinig bekreunen zouden: maar dat zy zich moeſten erinneren, dat zyne Artſen het zelfde al voor vyf jaaren gezegt hadden, en dat hy binnen den tyd van twee jaaren de Republyk wel zoo veel nadeel kon toebrengen, dat zy het nooit weder te boven zoude kunnen komen.

DE Landgrraf van Heſſen had voor, geduurende zyn verblyf in den Haag een Traktaat te doen *Negotieeren*: Maar hy eiſchte Onderſtandgelden, en daarom viel 'er niet van.

DE Staaten-Generaal hadden het zelfde verſchil met den Hertog van Zell, dat zy met den Keurvorſt van Brandenburg gehad hadden, hem geene Onderſtandgelden denkende te betaalen naa het jaar van 1676. Zy waaren hem daar en boven eenige achterſtallen van Onderſtandgelden ſchuldig, die zy hem noch betwiſteden noch weigerden; zy waren'er ook ſchuldig aan den Hertog van Hanover, wien zy dezelve toegeſtaan hadden tot den jaare van 1678. Door eeen byzonder Verdrag hadden die twee Vorſten, maar voornaamelyk ſedert een jaar, aangehouden om betaling. De Raad-Penſionaris Fagel heeft voor eenigen tyd aan hunne Staatsdienaars verklaard, dat zy geene betaling te wachten hadden, 't en zy hunne Traktaaten vernieuwt wierden, die binnen twee jaaren zullen verſchynen. Dat antwoord heeft de Vorſten

van

van Lunenburg zeer vertoornt, om dat zy meenen betaalt te moeten worden, zonder daarom genoodzaakt te zyn hunne Traktaaten te vernieuwen. Zy hebben hunnen Staatsdienaaren belaſt ſterk te ſpreken, maar het is niet waarſchynlyk dat zy iets zullen opdoen.

DE Prins van Oranje heeft korts, in de Verkiezinge der Schepenen van Leiden, die hy gedaan heeft, de Voorrechten der Steden zoo opentlyk overtreeden, dat niemant langer kan twyffelen, of hy is voornemens voortaan een willekeurig gezag te oeffenen. De Stad van Leiden acht Schepens benoemd hebbende, had de lyſt aan den Prins van Oranje gezonden, op dat hy 'er vier van zoude verkiezen. De Prins van Oranje heeft tot voorwendſel genomen, dat een van die hem aangebooden waren, de vereiſchte hoedanigheden niet had, en dat een ander te Batavia geboren is; ſchoon deeze laatſte werkelyk Vroedſchap van Leiden is. Evenwel heeft de Prins van Oranje, onder dat voorwendſel, de *Nominatie* verworpen, en zonder den Heeren van Leiden te zeggen, dat zy eene andere moeſten maaken, heeft hy vier Scheepens gemaakt, van welke geen één op de Lyſt ſtaat, die hem aangebooden is geweeſt. Deeze zaak, die de Wetten der Republyk ſtaat òm te keeren, en die de Souvereiniteit der Steden vernietigt, maakt veel geruchts. Twee der Scheepenen, door den Prins van Oranje aangeſtelt, heb-

hebben bedankt, weigerende door dien weg in den Rechterſtoel te gaan zitten; de twee andere, zoo naauwgezet niet, hebben die Waardigheid aangenomen. Die van Leiden hebben dingen daar over gedaan, die geen' ſtand houden; want zy hebben hunne Poorten geſlooten, de Wacht verdubbelt, en laaten niemant binnen, zonder te vraagen, wie hy is, van waar hy komt, en waar hy gaat: Zy hebben eene *Reſolutie* genomen, om hun lyf en goed op te offeren voor de handhavinge van dat Recht; 't welk zy in hunne *Reſolutie* de parel van hunne Kroon noemen. Echter, in plaatſe van zich van de Vergadering van Holland te onthouden, en te verklaaren, dat zy'er geene Gemagtigden wilden zenden, voor dat het ongelyk, hun aangedaan, herſtelt zoude wezen, zyn zy komen klaagen by de Vergadering der Staaten van Holland: De Raad-Penſionaris Fagel heeft noch de ſtoutheid gehad van hun dien uitſtap te verwyten, en te zeggen, dat zy zich tot den Prinſe van Oranje moeſten keeren, De Provincie van Holland heeft daar op aan den Prins geſchreven, en men heeft my verzeekert, dat hy morgen of overmorgen om die zaak hier zal komen.

IK kan noch niet recht zeggen, wat'er van zal komen: De acht Kapiteins der Burgerye zyn verdeeld, vier zyn voor de Stad, en vier voor de Prins van Oranje. Van de twaalf Predikanten (want die Heeren bemoeijen zich ook met dat ſlach van

zaaken) zyn 'er zeven voor de Stad, en vyf voor den Prinſe van Oranje. De Raad der Stad vindt zich ook eenigſints verdeeld; waut dertien zyn voor den Prinſe van Oranje van negen-en-dertig, daar die Raad uit beſtaat. Maar de Burgers zouden draa de Kapiteins hunner Wyken, en hunne Predikanten verlaaten, en de goede Party met de Wapens onderſteunen, indien de goede Party harts genoeg had, om eene goede *Reſolutie* te neemen.

IK zie veele eerlyke Lieden, welke alle die geweldenaryen des Prinſen van Oranje met genoegen zien, en die meenen, dat hy 'er zoo veele zal doen, dat men eindelyk de oogen zal openen, en dat hy de Staaten zal noodzaaken, om tegen hunnen wille en dank andere Maatregels te neemen, tot beſcherminge van hunne Vryheid. En dat gevoelen is ook het myne, en ik geloove, dat men in 't vervolg miſſchien eenige vrucht uit alle die geweldenaryen des Prinſen van Oranje, tot welzyn van den Staat, zal kunnen trekken. Ik denke evenwel, dat het te vreezen ſtaat, dat hy het die van de Regeering, door het mishandelen van de genen, die zich tegen zynen wille verzetten, zoo bang zal maaken, dat zy hem zullen laaten doen, al wat hem behaagt.

IK laat in zulke gelegenheden niet naa, den Wel-meenenden voor te houden wat zy behoorden te doen; en ſchoon ik die van de Regeering daar niet toe kan beweegen,

gen, zou ik denken, dat ik de gunst niet verdient had, die zyne Majesteit my in zyne goedheid korts gedaan heeft, zoo ik 'er my nu van bediende; daarom zal ik noch niet uit den Haag vertrekken, maar wachten tot het einde van die wanorden, om 'er zyne Majesteit verslag van te doen.

DE Heer van Staremberg heeft aan de Staaten-Generaal geschreeven, dat hy twee Memoriën aan den Heer de Croissy had overgegeeven; de een over de zaaken van den Godsdienst, de ander over de zaaken van den Koophandel; dat men hem geantwoord had, dat de Koning de Hollanders, die niet genaturaliseert zyn, niet zoude beletten uit het Koningkryk te vertrekken; dat de genaturaliseerde zyne Onderdaanen geworden waren. Dat, belangende den Koophandel, dezelve niet gestoort was geweest, en niet zoude worden.

DE Staaten-Generaal hebben raad genomen over dien Brief, en zyn niet wel te vrede geweest, dat de Heer van Staremberg hun geen afschrift van zyne Memorien heeft gezonden; zy belasten het hem door eenen Brief, dien zy hem heden schryven, om dat zy zien willen van welke redenen hy zich, ten voordeele van hunne genaturaliseerde Onderdaanen, bediend heeft. Zy herzeggen hem de redenen, die zy hem daar over alrede aan de hand gegeeven hebben, te weeten, dat hunne Onderdaanen de Brieven van Natu-

raliteit niet genomen hebben, 't en zy op voorwaarde, dat zy vrye oeffening van Godsdienst zouden hebben. Ten opzichte van die niet genaturaliseert zyn, schryven zy hem, dat hy niet verklaart heeft, of hunne Vrouwen en Kinders dezelfde vryheid niet zouden hebben, als zy, en of hun geen verlof gegeeven zal worden, om hunne Goederen mede te neemen. Zy belasten hem, zich daar over te verklaaren, en vooral zyn best te doen, om een schriftelyk antwoord te krygen. Belangende den Koophandel, schryven zy hem, de schade te vertoonen, die de gunst aanbrengt, welke de Koning aan die van Godsdienst veranderd zyn, toegestaan heeft, van in drie jaaren hunne schulden niet te betaalen, zoo zy niet willen. Dat is de inhoud van de *Resolutie* der Staaten-Generaal, en van den Brief, dien zy heden aan hunnen Gezant schryven.

EEN Man schreef te gelyk drie of vier Brieven aan den Koning, en zoo vele aan my, om te zeggen, dat hy meer dan twintig Millioenen kon aanwyzen, welke de Hugenooten uit het Koningkryk konden doen brengen.

Brief des Konings van den 11 October 6815.

DE Koning liet my weeten, dat hy meende, dat de Heeren van Amsterdam wat geruster geworden waren, door de Verklaring, die hy hun had laaten doen.

12 October.

IK antwoorde hem, dat het waar was, dat de Amsterdamsche Kooplieden een weinig bedaard waren, door de verzekerin-

ringen, die ik hunnen Burgermeesteren had gegeeven, en door de Brieven, die de Heer van Staremberg aan de Staaten-Generaal geschreeven had, om hen te overtuigen, dat zyne Majesteit niet begeerde, dat men hunnen Koophandel stoorde; maar vermits hunne Correspondenten hun alle dagen nieuwe dingen schreeven, de Predikanten hunne Predikaatsiën met duizend leugens oppropten, en de aanhangelingen des Prinsen van Oranje de lasteringen voededen, was men in Holland zeer verbitterd, en de Amsterdammers allermeest.

DE onderneeming des Prinsen van Oranje tegen de vryheid der Stad Leiden, bleef noch veel geruchts maken: de Heeren van die Stad hadden een zeer sterk Geschrift opgestelt. Ik schreef evenwel, dat ik niet dacht, dat zy eenige voldoening zouden krygen. Zy hebben een' zeer slechten pas gedaan; aan de uitspraak van de Provincie van Holland, daar de Prins van Oranje de meerderheid der kleine Steden heeft, eene zaak stellende, waar in zy geene andere Rechters hadden behooren te erkennen, dan hen zelfs, en over welke zy geene andere party hadden moeten kiezen, dan niet meer ter Dagvaart te verschynen, voor dat de Prins van Oranje de inbreuk, die hy in hunne Vryheid gemaakt had, herstelt zoude hebben.

DE Prins de slapheid van die in de Regeering zaten, ziende, liet de gelegenheid

van 'er zich van te bedienen niet flippen; hy quam in de Vergadering der Staten van Holland, daar hy zich niet in had willen vertoonen, federt dat men hem de werving van zestien-duizend mannen ontzegt had, (uitgenomen toen hy 'er ging, om de Gemagtigden van Amfterdam te doen vatten.) Hy oordeelde, in deeze geleegenheid, dat hy zyne onderneeming door zyne tegenwoordigheid moeft fchraagen. Weshalven hield hy de Vergaderinge voor, dat de Heeren van Leiden eene *Nominatie* van acht Scheepens gemaakt hadden, een van welke te Batavia geboren was, en een ander was noch geen acht-en-twintig jaaren; dat hy hun vermaand had, die *Nominatie* te veranderen; dat zy drie weeken lang geweeft waren, zonder het te willen doen; dat hy, hunne hardnekkigheid ziende, Scheepens had aangefteld, volgens het recht, dat hy daar toe meende te hebben, als de Steden hare *Nominatie* krachteloos maakten, door de gebreeken, die 'er in gevonden werden; dat hy verftond, dat de genen, die hy verkoozen had, aangeftelt zouden worden, dat, dit gedaan zynde, de Heeren van Leiden hunne bezwaarniffen konden inbrengen: Dat hy wyders geenfints van gedachten was, om de Voorrechten der Steden te benadeelen, en dat hy verklaarde, dat, telkens als men hem eene *Nominatie*, daar niets op te zeggen viel, zoude aanbieden, hy in zyne Verkiezing

nooit

nooit buiten die *Nominatie* zoude gaan.

DIE van Leiden keerden weder naar hunne Stad, om hunne Overheden verslag van zaaken te doen, en quamen des anderen daags aan de Staaten van Holland verklaaren, dat de Schepens die de Prins verkooren had aangenomen waren. Daar op scheiden de Staaten van Holland tot de gewoone Vergaderinge der Maand November, en de Prins ging weder naar Dieren om te jaagen.

DE zaaken van den Godsdienst blyven veel geruchts maaken, door de valsche berichten, welke de Franschen die uit Vrankryk gevlucht zyn gestadig geeven. De Heeren van Amsterdam schynen de yverigste; zy hebben *Collecten* gedaan, en zullen op hunne kosten vyf nieuwe Fransche Predikanten aanstellen, buiten de drie die zy tot nu toe gehad hebben. 19 October 1685.

ONDERWYL hield de Prins van Oranje. Dykveld zoo lang in England als hy kon, om dat hy hem zeer behulpsaam was in het berokken van den opstand, die men naderhand heeft zien uitbarsten; hy bragt zoo veel te wegen, dat de Graaf van Pembrock, dien de Koning van England tot Veldoverste der Engelschen benoemd had, volgens het recht, dat hy daar toe had, niet overquam om dat Krygsampt te aanvaarden; de Prins van Oranje niemant aan het hoofd zyner Troepen willende dulden, die niet volkomen van hem afhing.

Brief des Konings. Van den 11 October 1685.

DE Koning liet my weeten, dat de Hollandsche Gezant op nieuw verzocht had, dat zyne Majesteit verlof om uit het Koningkryk te vertrekken wilde geeven, aan de Onderdaanen der Staaten-Generaal, woonachtig zoo te Rochelle als te Bourdeaux, en aan die zich hadden doen Naturaliseeren.

AANGAANDE de eerste, schreef zyne Majesteit my, dat hy bevel zoude zenden aan zyne Intendanten, om byzonderlyker te verneemen naar de genen, die inderdaad vertrekken wilden, wier getal, volgens zyner Majesteits gedachten, zeer klein zou zyn, als zy de verklaring verstaan zouden hebben, die zyne Majesteit gedaan, en by welke hy hun beloofd, hen al zoo gunstig te handelen en op dezelfde wyze te beschermen, als hy tot dien tyd toe gedaan had: maar belangende de genen die Brieven van Naturaliteit verkreegen hadden, dat die daar door zyne Onderdaanen, en onafhangkelyk geworden waren van eenigen anderen Heer dan alleen van hem; en hy schreef 'er noch by: „ Ik schryve u met genoegen, dat God „ zoo goed een' uitslag, als ik zoude kunnen wenschen verleend hebbende aan „ de vlyt en yver, die ik sedert zoo lang „ een' tyd hebbe aangewend, om alle myne Onderdaanen weder in den schoot „ der Kerke te brengen; en de tydingen „ van ontelbaare bekeeringen, die ik alle „ dagen ontvang, my niet toelaatende te

„ twyf-

„ twyffelen, of de hardnekkigſte zullen „ eerlang het voorbeeld van de andere „ volgen, hebbe ik alle oeffening van den „ vermeinden Hervormden Godsdienſt in „ myn Koningkryk verbooden, door een „ Plakkaat, daar ik u tot uw byzonder „ naricht een affchrift van zende, 't welk „ terſtond in myne Parlementen gebragt „ ſtaat te worden, en in deszelfs uitvoe- „ ring zal men zoo veel te minder zwa- „ righeid ontmoeten, om dat weinig men- „ ſchen hardnekkig genoeg zullen zyn, „ om in hunne dwaling te willen volhar- „ den."

DE pogingen die de Regeerders van Leiden gedaan hebben, om zich tegen het onbillyke gezag des Prinſen van Oranje te handhaaven, hebben ſlechts gediend, om zyne magt te vermeerderen, en om hem meeſter van die vermogende Stad te maaken. Men kan zich niet genoeg verwonderen over de ongelykheid van het gedrag, 't welk die Heeren gehouden hebben: op den eenen dag weigeren zy den Prinſe van Oranje iets toe te geeven; zy willen van geenen middelweg hooren, dien men hun voorſlaat, ſchoon niet ſtrekkende tot krenkinge van hunne rechten en voorrechten, en des anderen daags ſtaan zy dien Prins toe alles wat hy van hun eiſcht, hoe onbillyk ook. Men heeft den Koning geſchreeven, dat zy de Creatuuren des Prinſen van Oranje geweigerd hadden, de verkiezing hunner Burgermeeſteren drie dagen

29 November 1685.

gen te ſchorten; dat zy ze verkooren en gezegd hadden, dat zy geene andere Overheden dan de Staaten van Holland erkenden, en dat zy hun leeven voor hunne vryheid en voorrechten zouden ſtellen: maar die zelfde lieden, hebben zich twee dagen daar naa, door uitgezondenen van den Prinſe van Oranje laaten bepraaten, om hier in den Haag zich aan zynen wille te komen onderwerpen; want die Prins heeft twee van de Burgermeeſters afgezet, en twee andere die volkomen van hem afhangen in hunne plaats aangeſteld; en dat het vreemdſt is, is dat zy in de *Acte* die zy daar over met den Prins van Oranje gemaakt hebben, hebben doen zetten, dat telkens als 'er onluſten in hunne Stad ontſtonden, zy dezelve zouden ſtellen aan de *Arbitrage* van dien Prins.

DE Wel-meenenden beſchreijen de verblindheid van die Lieden: dat is, alles wat zy doen kunnen. De Prins van Oranje, bedient 'er zich onderwyl van; en zich allengs Meeſter van de Steden maakende, zal het hem gemakkelyk vallen de raadſlagen der Provincie van Holland op zynen wenk te doen draaijen.

DE Prins van Oranje, zou de voorrechten van de Stad van Amſterdam, zoo opentlyk niet durven krenken: maar zich bedienende van de ſlapheid der tegenwoordige Regeerders, heeft hy 't zoo verre weeten te brengen, dat men aan eene ſoort van Vergelyk tuſſchen hem en hen heeft be-

begoſt te arbeiden. Ik hebbe 'er alle de byzonderheden noch niet van kunnen ontdekken; maar voor zoo verre ik uit welmeenende en wel-onderrechte menſchen hebbe kunnen verſtaan, zal het weezen op dezelfde voorwaarden, die men eertyds voorgeſlaagen had; te weeten, dat men van weêrkanten het voorledene zoude vergeeten en vergeeven, dat de Heeren van Amſterdam de verſchuldigde eerbied, en inſchikkelykheid voor den Prinſe van Oranje zouden toonen, en dat die Prins voor de Heeren van Amſterdam, alle aanzien zoude hebben, dat zy verdienden; dat de Heeren van Amſterdam niets aan de Staaten van Holland zouden voordraagen, zonder 'er hem alvorens kennis van gegeeven te hebben. En vermits zy wyders verklaard hebben, dat zy zich niet wilden verbinden eenig gevoelen te volgen, dan dat zy zullen oordeelen tot welzyn van de Republyk te moeten ſtrekken, is men overeengekomen, dat, zoo de Prins van Oranje hunne tegenkanting, tegen zyne voorneemens wil vermyden, hy hun dezelve bekend zal kunnen maaken, eer dat hy 'er den voorſlag van zal doen in de Vergaderinge der Staaten van Holland, en dat zy hem hun gevoelen dan zullen zeggen.

VAN Beuningen was in dat vergelyk niet begreepen. De Prins van Oranje had geweigerd zyne onderwerpingen aan te neemen, en de Heeren van Amſterdam,

ont-

ontzagen zich voor hem te fpreeken : hy werd aan weerkanten even zeer veracht. Ik weet niet of hy in 't vervolg middel zal vinden, om weder in gunft te geraaken.

DE Burgermeefters van Amfterdam, gaven aan hunne Vrienden te kennen, dat de zaaken der Proteftanten in Vrankryk hen genoopt hadden, om zich met den Prinfe van Oranje te vergelyken. Het is waar, dat zulks eenige van hun die den grootften yver voor hunnen Godsdienft hebben fterk aangedreeven had. Het is ook zeker, dat die zaaken aan de flapheid van eenige, die zich gaerne wilden verzoenen tot een voorwendfel geftrekt hebben, en dat zy zich hebben willen bedienen van die gelegenheid, ziende dat het gemeen opgehitft was, door de *Declamatiën* der Franfche Predikanten, en door de valfche verhaalen der Vluchtelingen, die eene groote verbittering toonen.

DE Prins van Oranje, had het gerucht uitgeftrooid, dat zyne Majefteit my belaft had, alle Franfche Hugenooten, in de zeven Provinciën gevlucht, weder te eifchen, gelyk men zei, dat zyne Majefteit dezelve had doen wedereifchen te Geneve, in de Zwitferfche Cantons. Ik vond de Heeren van Amfterdam zeer ontfteld over die mare: want zy wilden de Vluchtelingen niet overgeeven, wat 'er ook van mogte komen. Ik verzekerde hen van de valsheid van die geruchten, en dat deed hen eenigfints bedaaren.

DE

DE Raad van Staate arbeid aan den Staat van Oorlog. De Prins van Oranje heeft tot nech geen' voorslag gedaan van te Recruteeren, en ik weet van goeder hand, dat de Heeren van Amsterdam den Prinse van Oranje betuigd hebben, dat zy 'er hunne toestemming niet toe geeven zullen.

HET verslag van de Gezanten der Staaten-Generaal, die in England geweest zyn, was zeer sterk, zy verzekerden de Staaten-Generaal, dat de Koning van England hun gezegd had, dat hy geweigerd had eenig Verbond met zyne Allerchristelykste Majesteit te maaken, of zelfs te vernieuwen, dat hy de droevige gevolgen, die zulk eene verbintenis kon hebben kende: dat hy geen Verbond wilde aangaan, 't en zy met de Staaten-Generaal en den Koning van Spanje, en dat hy door dit middel hoopte den Vrede in Europa te onderhouden.

DEEZER dagen zyn hier veele Hugenootsche Officiers van Uwer Majesteits Troepen aangekomen. Men telt 'er nu twee-en-dertig. Zy zyn alle oogenblikken in de *Antichambre* des Prinsen van Oranje, en verzoeken om dienst.

IK geeve my de eere van Uwe Majesteit, een gedrukt schrift te zenden, 't welk de Keurvorst van Brandenburg hier doet verspreiden, om de Fransche Hugenooten in zyne Staaten te lokken, door de hoope van groote voordeelen, die hy hun belooft.

EEN

EEN Koopman van Amſterdam, geheeten Vincent, heeft my heden door eenen zyner Vrienden doen verzoeken, om een Paspoort van Uwe Majeſteit te verzoeken voor zyn' Broeder, die voordeezen Papier-molens te Angoulême had opgerecht. Zeker is 't, dat die Vincent, die zich tegenwoordig te Parys ophoudt, een Hollander en niet Genaturaliſeerd is: maar noch zekerder is 't, dat zyn vertrek eenig nadeel zal doen; want hy onderhield met zynen Broeder, die te Amſterdam woont, meer dan vyf-honderd menſchen, die zy in 't werk hadden. Veele andere zyn alrede herwaart geweeken; en men zal hier Papier-molens oprechten. Vermits die Arbeidslieden waarſchynlyk wel zouden willen blyven, als zy werk konden vinden, zou men hun vertrek misſchien kunnen beletten, in dien iemant ondernam die Papier-molens te Angoulême aan de gang te houden.

MEN kreeg onderwyl van alle kanten bericht, dat verſcheide Hugenooten het Koningkryk verlieten, zelfs Nieuw-bekeerden, en dat zy groote ſommen gelds uit Vrankryk bragten, zoo in wiſſelbrieven als in gemunt geld.

6 December 1685. DE Burgermeeſters van Amſterdam, hadden aan den Raad hunner Stad, hunne verzoening met den Prinſe van Oranje noch niet bekend gemaakt. De Creatuuren des Prinſen van Oranje gaven hoog op van dat vergelyk, meenende dat hun

aan-

aanzien by uitheemſche Vorſten daar door zoude vermeerderen. Ik liet niet naa aan de genen daar ik gemeenſchap mede hield te doen zien, dat die Prins niet anders zocht, dan dat vergelyk ruchtbaar te maaken, en dat hy zich tegen hen, tot hun eigen bederf, zoude bedienen van het aanzien, 't welk het hem binnen en buiten de Republyk zoude geeven.

MAAR niet te min zal alles afhangen van de Burgermeeſters, die de Heeren van Amſterdam op Vrouwendag zullen verkiezen. Vermits het belang van die Stad altoos het zelfde blyft, zal de Prins van Oranje, zoo het voorgeſtaan word door Burgermeeſters, die kracht en moed hebben, zich ſteeds gedwarsboomd zien, telkens als hy de Heeren van Amſterdam verder wil brengen, dan zy meenen met hun belang overeen te komen: maar zoo men in tegendeel Burgermeeſters verkieſt, die ſlap zyn en ſchroomachtig, gelyk de tegenwoordige, ſtaat het te vreezen, dat dit vergelyk, hun gelegenheid en oorzaak geevende, om dikwyl met den Prinſe van Oranje te raade te gaan, hen zal brengen tot eene toegeeffelykheid, die nadeelig voor de Republyk zal weezen. 29 November 1685.

„ WANT, SIRE, (en ik bidde Uwe 6 December 1685.
„ Majeſteit ootmoediglyk my toe te laa-
„ ten, dat ik het hem zegge,) in Am-
„ ſterdam zyn, maar vier of vyf menſchen
„ die men wel-meenenden kan noemen,
„ dat is te zeggen, die rechte Republikei-
„ nen

„ nen zyn, en die den Prins van Oranje
„ niet ontzien, als het op het welzyn van
„ den Staat aankomt. Bynaa alle andere
„ zyn, om het belang der Stad te handhaven, gehouden Republikeinen te weezen: maar hun byzonder belang, of
„ hunne eige zwakheid noodzaakt hen dikwyl den Prins te vieren en hem toe te
„ geeven. Dus zyn zy tegen hem geweest,
„ en hebben de vermaningen der Welmeenenden gevolgd, toen hy ze in den
„ oorlog wilde inwikkelen, en dus hebben zy zich nu met hem verzoend, uit
„ enkele toegeevendheid en slapheid, om
„ dat het niet meer om zaaken van zoo
„ groot een gewigt te doen is. Ik kan in
„ den toestand daar de zaaken in zyn niet
„ spreeken met die laatste, zonder dat het
„ een quaad uitwerksel voortbrenge; zoo
„ dat ik my aan de eerste moet houden:
„ maar het valt my nu moeijelyk gemeenschap met hun te houden, en zy
„ zelfs durven hun hart niet recht uit
„ spreeken in hunne Vergaderingen, eerstelyk, om dat zy alrede verdacht genoeg zyn, en dat men hen beschuldigd
„ *goed Fransch* te weezen, 't welk hen
„ verplicht zich geslooten te houden; ten
„ tweeden, om dat zy van de andere verlaaten zynde, niets zouden uitrechten,
„ in de beweeginge en woelinge, daar
„ men hier tegenwoordig in is; en eindelyk, SIRE, om dat zy wat knak zyn,
„ over het gene in Vrankryk omgaat, niet
„ dat

„ dat zy 'er belang in neemen, of'er zich
„ aan kreunen; maar om dat het aan an-
„ deren oorzaak geeft, om hen te verlaten,
„ en zich met den Prins van Oranje te ver-
„ zoenen. Dit heeft my doen voorneemen,
„ nu geene moeite te doen, en stil de ge-
„ legenheid af te wachten, in welke het
„ belang des Prinsen van Oranje, en dat
„ van de Stad van Amsterdam, die recht-
„ draads strydig zyn, hen zullen verdeelen."

DE Heeren van Amsterdam, brengen aan hunne Vrienden voor eene der redenen van hun vergelyk by, dat zy zich hebben zien verlaaten van alle andere Leden van den Staat: zy zeggen, dat de meeste kleine Steden, die gaerne de gramschap des Prinsen van Oranje ontgingen, zich tegen zyne voorneemens aankanteden; hoopende dat de Heeren van Amsterdam, dat alleen wel zouden afzien, en hem genoegsaame hinderpaalen in den weg werpen; dat zy dus steeds alleen het spits moesten afbyten, en steeds alleen ten doel van den haat des Prinsen van Oranje bleeven, zonder eenige hulpe te vinden by de genen die het grootste belang hadden, om hen te ondersteunen. Dat die kleine Steedjes, nu het zelfde vertrouwen niet meer hebbende, wat ernstiger op hun eigen belang bedacht zouden weezen. En inderdaad, SIRE, de Gemagtigden van twee of drie Noordhollandsche Steden, die op het einde des voorleeden jaars haare stem gaven, om den Staat van Oorlog op den

ouden voet te behouden, denkende, dat Amſterdam alleen t'over in ſtaat zoude weezen, om tot eene afdanking te doen beſluiten, hebben deezer dagen aan de Heeren van Amſterdam hunne onmagt, om den Staat van Oorlog op den ouden voet te houden, betuigd, en hun gebeden om eene vermindering te verzoeken: maar de Heeren van Amſterdam hebben hun te kennen gegeeven, dat zy het gantſche jaar lang alleen op eene afdanking hadden aangehouden, dat de andere, en zelfs zy die tot hun ſpraken, den Staat van Oorlog op den ouden voet hadden willen houden, dat zy derhalven nu konden betaalen zoo lang het hun beliefde, en dat de Heeren van Amſterdam 'er zich niet mede dachte te bemoeijen.

MEN meent, SIRE, dat een der dingen die de Heeren van Amſterdam in hun vergelyk beſtemd hebben, is dat men niet zoude Recruteeren, gelyk de Prins van Oranje had voorgeſlaagen, noch afdanken, gelyk de Heeren van Amſterdam een jaar lang verzocht hebben. De Staat van Oorlog is inderdaad voor het aanſtaande jaar op de leeſt van die des voorleden jaars geſchoeid, en de Raad van Staate heeft den Staaten-Generaal, de gewoone *Petitie* aangebooden; van de Staaten-Generaal is zy in de Staaten van Holland gebragt, die geſcheiden zyn, om den 17e December weder te vergaderen.

OM

OM de Staaten Generaal tot Recruteeren te beweegen, heeft de Prins van Oranje zich bediend van 't verslag, 't welk de Gezanten van den Staat gegeeven hebben van hun Gezantschap in England: zy hebben den Staaten-Generaal gezegd, dat de Koning van England hun verzekerd had, dat hy in de Lente dertig-duizend Mannen op de been, en veertig Schepen in zee zoude hebben, en dat hy hun verzocht, dat zy zich ook in beter Postuur stelden dan zy tegenwoordig waren, en dat dit het beste middel was, om de rust in Europa te behouden.

DE Heer van Staremberg, heeft aan de Staaten-Generaal een' Brief geschreeven, die veel gerucht maakte, om dat Uwe Majesteit hem verklaard heeft, dat hy zynen Onderdaanen wilde doen verbieden de Preek in zyn huis te gaan hooren. De Heer van Odyk, en de aanhangers van den Prinse van Oranje in de Staaten-Generaal, zeiden dat men de Katholyken moest verbieden in myn huis de Misse te komen hooren: maar naa veele redenen over en weêr, werd 'er niets besflooten, om dat, volgens het gevoelen der meeste, het gene men in Vrankryk deed geenen invloed moest hebben op de Katholyken van dit Land.

Uittrekſel van den Brief des

HEEREN VAN STAREMBERG.

Parys den 30 *November* 1685.

„ DE Heeren Inleiders der Gezanten, „ namelyk Boneuil en Girault, qua„ men voorleden Maandag in het Hof van „ hunne Hoog-Mogenden, en zeiden my „ van 's Konings wege, dat zyne Maje„ ſteit verſtond, dat de Predikaatſiën, die „ in het Hof van hunne Hoog-Mogenden „ gedaan werden, in het Hollandſch ge„ daan zouden worden; en dat boven „ dien zyne Majeſteit aan zyne Onderda„ nen zoude doen verbieden, by de Ge„ zanten der vreemde Mogenheden ter „ Preek te gaan, of 'er eenige oeffening „ van Godsdienſt te doen.

„ IK antwoorde die Heeren, dat, be„ langende het eerſte ſtuk, ik hen kon „ verzekeren, dat de Predikaatſiën aan „ het Hof van hunne Hoog-Mogenden „ altoos in 't Hollandſch gedaan werden, „ en dat ik geen ander bevel had, dan dat „ men voortgaan zoude, met in die Taal „ te prediken. Dat, wat het tweede ſtuk „ belangde, ik oordeelde, dat het my in „ 't geheel niet raakte, dewyl zyne Ma„ jeſteit zynen Onderdanen beveelen kon

„ alles,

„ alles, wat hem goed dacht; en dat ik
„ hunnen Hoog-Mogenden kennis geven
„ zoude, van het gene zy my hadden ko-
„ men zeggen.

„ MYN Heeren de voorgemelde *In-*
„ *troducteurs* hebben dezelfde bekendmaa-
„ king wezen doen aan den Zweedſchen,
„ aan den Deenſchen, en aan den Bran-
„ denburgſchen Staatsdienaar. "

SCHOON men hier zeer verbitterd is over de zaaken van den Godsdienſt, komt het my tot noch toe niet waarſchynlyk voor, dat men de Katholyken uit dit Land zou verdryven, gelyk het gerucht geloopen heeft; de Heeren van Amſterdam en Rotterdam te verſtaan gegeeven hebbende, dat zy eene Wyk in hunne Steden zouden geeven aan alle Katholyken, die 'er zich zouden willen nederzetten. Die van Zeeland hebben alrede berouw over hun vergryp in dit ſtuk: Zy verdreeven voor ontrent vyf maanden veele Katholyken uit hunne Provincie: Deeze gingen te Rotterdam woonen. De Staaten van Zeeland, ziende, dat zy zeer aanmerkelyke *Effecten* mede genomen hadden, en dat zulks den Koophandel hunner Provincie nadeelig was, hebben die Lieden weder te rug geroepen; maar deeze, zich te Rotterdam wel bevindende, hebben niet weder willen komen.

GISTER quamen hier noch zes Officieren van de Bezettinge van Quesnoy. Ik hebbe niet achter hunne namen kunnen komen, alzoo weinig als ik die van de eerste te weeten hebbe kunnen komen: want zy houden die verborgen. De Prins van Oranje was voorneemens, twee Regimenten op te rechten, om 'er alle Officieren van den Hervormden Godsdienst, die uit Vrankryk zouden komen vluchten, in te plaatsen: Maar de Staaten hebben geweigerd, hunne Troepen te vermeerderen. Onder dat voorwendsel zegt men, dat men hun Pensioenen zal geven: maar dat is tot noch toe niet besloten. De Heer Diest doet ze opzoeken, en noodigt ze, om naar Berlyn te gaan, hun geld tot de reize aanbiedende.

DE eerlyke Lieden waren blyde, om dat de Koning van England genoodzaakt was geweest zyn Parlement te verschuiven, en dat derhalven de Prins van Oranje zich niet machtiger kon maken door de hulpe van England.

13 December 1685. IK kreeg bericht, dat de Koning van England aan eenige Persoonen van zynen Raad gezegt had, dat, niet alleen de Engelsche Oproermakers, die in Holland waren, maar ook verscheide Persoonen van de Regeeringe van Staat, de Leden des Engelschen Parlements aangezet hadden, om zich zoo jegens zyne Groot-Brittannische Majesteit te gedragen, als zy gedaan hebben.

MEN

MEN moet wel opmerken, dat het de ſtreng des Prinſen van Oranje was, die zich, in de laatſte zittingen des Parlements, het allerſterkſt tegen de belangen des Konings van Groot-Brittanje aankantte.

IK ſchreef den Heere de Louvois, dat 'er onder de Hugenootſche Officiers, die uit Vrankryk gekomen waren, twee gevonden werden, die berouw hadden van het gene zy gedaan hadden, en gaerne weder zouden willen keeren. Ik vroeg den Heere de Louvois, wat ik hun, en anderen, die in vervolg dezelfde gedachten kouden krygen, zoude antwoorden, en zei hem, dat ik uit deeze wel zoude kunnen hooren hoe alle, die overgekomen waren, genaamd waren. 6December 1685.

DE Staat van Oorlog is van veertigduizend mannen op het papier, en van drieen dertig-duizend effectyf.

DE Prins van Oranje gaf Goulon terſtond een aanzienlyk Krygsampt, om hem te houden.

DE Prins van Oranje deed aan de Heeren van Amſterdam te verſtaan geven, dat hy gaerne zien zoude, dat zy hem verzochten te Amſterdam te komen. Maar zy weigerden 't; en de vrienden des Prinſen van Oranje die zaak voor den Raad der Stad gebragt hebbende, beſloot men, zich daar van te verſchoonen, onder voorwendſel van het ruuwe ſaizoen. 13 December 1685.

DE Prins van Oranje liet eenigen tyd verloopen, zonder iets voor de Huge-

nootsche Officieren te doen, zoo dat eenige in beraad stonden, of zy niet weder naar Vrankryk zouden keeren.

MEN begon in de Staaten-Generaal weder zeer bits te spreeken van het verbod, 't welk Uwe Majesteit aan zyne Onderdaanen gedaan heeft, van de Preek te gaan hooren in de huizen der vreemde Staatsdienaaren, die de eere hebben van hun verblyf aan zyne Majesteits Hof te houden. De Heer van Odyk, en eenige andere, die niet wyzer zyn, dan hy, wilden, dat men alleen myne Kapelle aan de Katholyken deezes Lands verboode: De andere keurden die gedachte af, denkende dat Uwe Majesteit zich daar met reden over zoude belgen, en zeiden, dat het beter zoude zyn, in 't algemeen te verbieden, by alle vreemde Staatsdienaaren ter Kerke te gaan; maar dat men op myne Kapelle het oog meer moest houden, dan op die van de andere. De Prins van Oranje en de Raad-Pensionaris Fagel zyn van geen van die beide gevoelens. Zy zeiden, dat het der moeite niet waardig was, en dat men de dingen niet ten halven moest doen; zoo dat men noch niet weet, waar toe de Staaten zullen besluiten. Waarschynlykst is 't, dat zy nietmetal zullen doen, of zy mogten alle Munniken en vreemde Priesters verdryven, en geene andere, dan Inboorlingen behouden: Het kon wel wezen, dat zy dit deeden.

DE

DE Prins van Naſſau vertrok eergiſter morgen ſchielyk uit den Haag, zonder afſcheid van de Prins en de Prinſeſſe van Oranje te neemen. Hy had 's Maandags 's avonds eene hevige twiſt met den Prinſe van Oranje gehad, om dat hy hem aan den Raad van Staate niet had voorgeſteld tot Veldmaarſchalk-Generaal, gelyk hy hem beloofd had. Men meent, dat hy naar Amſterdam gegaan is, en dat hy met de Heeren van die Stad ſpreeken zal, voor dat hy naar Vriesland wederkeert: Maar ik geloof evenwel niet, dat de Heeren van Amſterdam hem zoo ligt vertrouwen zullen; zy hebben noch niet vergeeten, dat hy hen voorleden Jaar verlaaten heeft; ten anderen weeten zy, dat het niet diep by hem is, en dat hy zich laat regeeren door den Predikant van der Waaijen, die het eergiſter met den Prins van Oranje noch druk gehad heeft in zyn Kabinet.

IK kreeg zeer heimelyk bericht, dat de Prins van Oranje aan den Zweedſchen Envoyé, daar hy niets voor verbergt, in vertrouwen gezegt had, dat men ſedert eenige Jaaren veele veranderingen gezien had; maar dat men voor zyn' dood noch andere zoude zien, daar al de Waereld verbaaſt van zoude ſtaan.

MEN ſpreekt hier ſchier in 't geheel niet van de zaaken van Oranje, het welk des te meer te verwonderen is, om dat 'er voordeezen de minſte beuzeling niet plecht voor te vallen, die de Prins van

Oranje niet breed uitmat, en daar hy niet veel waters om vuil maakte: Dat doet elk oordeelen, dat hy niet hoopt, dat de Staaten in die zaak zullen treeden, en dat hy daarom geen misnoegen wil toonen, als hy 'er geen nut van kan trekken.

MEN vond Kooplieden op de wegen, gekleed als Boeren, en als Bedelaars, die elk twee-of drie-duizend Piſtolen by zich hadden, en het Koningkryk verlieten om den Godsdienſt.

Brief des Konings, van den 6 December 1685.

DE Koning liet my weeten, dat hy reden had om te hoopen, dat de bekeering zyner Onderdaanen eerlang geheel voltooit zoude wezen, en dat de vryheid van den Koophandel met eenen geheel herſteld zynde, ik noch by de Heeren van Amſterdam dezelfde geneigtheid zoude vinden, die zy voorheen betuigd hadde te hebben, om hunne Vryheid en Voorrechten te behouden, en om alle Verbinteniſſen, die zyne Majeſteit zouden kunnen mishaagen van de hand te wyzen.

HY ſchreef'er noch by, " Ik zal doen „ verneemen naa het gene u vertoond is, „ door den Koopman van Amſterdam, „ van welken gy my ſchryft, en ik hebbe „ reden, om te gelooven, dat de Vryheid, „ die ik aan de Onderdaanen van den Staat „ gelaaten hebbe, van hunnen Koophan- „ del te dryven, hun de gedachte van te „ vertrekken zal beneemen, 't welk hun „ echter vry zal ſtaan, zoo zy by dat voor- „ neemen blyven.

DE

DE Heeren van Amſterdam waren misnoegd op den Prins van Oranje, en op den Raad-Penſionaris Fagel; noch de een, noch de ander hun woord houdende, aangaande de beloofde herſtelling van de Tollyſt; en zy begonden te zien, dat men hen bedrogen had. 20 December 1685.

MEN gaf my bericht, dat de Heeren van Amſterdam voor hadden, een ſterk verzoek te doen, ten behoeve van de niet-genaturaliſeerde Onderdaanen van den Staat, die in het Koningkryk waren, en alle dagen uit eene ſchichtige vreeze van Dragonders in hunne huizen te krygen, om Paspoorten verzochten; en ik liet den Koning weeten, dat van tien niet-genaturaliſeerde Hollanders, die om Paspoorten verzochten, negen dezelve niet zouden verzoeken, zoo zy verzekerd waren geene Krygslieden tot hunnent te krygen. *Idem.*

DE Staaten-Generaal hadden beſlooten, my zwaare klagten te doen, over het gene de Heer van Staremberg hun geſchreeven had; te weeten, dat men in 't huis van den Hollandſchen Conſul te Nantes, Dragonders gezonden had, meenende, dat zulks met het recht der Volkeren ſtrydig was, en andere diergelyke dingen. Maar de Heeren van Amſterdam vertoond hebbende, dat hun Conſul te Nantes, niet aangenomen, en zyne hoedanigheid in Vrankryk niet erkend was; dat hy zich in tegendeel had doen Naturaliſeeren, had men de uitvoering van dat beſluit geſchort,

en aan den Heer van Staremberg geſchreeven, en belaſt te verneemen, of die Man niet voor Conſul in Vrankryk aangenomen, en of hy 'er Genaturaliſeerd was? Die zelfde Man heeft van Nantes geſchreeven, dat men hem naakt, dicht by een groot vuur gezet, en half gebraaden had, om hem van Godsdienſt te doen veranderen. Men heeft dien Brief doen zetten in de Duitſche Courant deezes Lands, en men heeft 'er de ſterkſte omſtandigheden bygevoegd, om het volk tot mededogen te bewegen, of liever, om het aan te zetten tot woede tegen de Franſchen.

EEN Burger van Haerlem heeft my komen vertoonen, dat zyn zoon voor eenige jaaren, om zynen Koophandel, naar Rouaan was gegaan, dat hy'er noch getrouwt, noch genaturaliſeerd was; dat echter de Schepens van de Stad tot zynent gekomen waren, hem gevraagd hadden naa zynen naam en Godsdienſt, en hem gedreigd hadden Dragonders in zyn huis te zenden, 't en zy hy van Godsdienſt veranderde. Zyn Vader maakt een groot leeven, en verzoekt om een Paspoort; hy heeft my het nevensgaande *Certificaat* van de Stad van Haerlem gebragt; maar ik zie wel, dat hy niet ſterk op het Paspoort zal blyven ſtaan, als zyn zoon niet meer vreezen zal Dragonders in zyn huis te krygen.

EVENWEL waren de Couranten geheel vol van duizend dingen, waare en verdichte, die

die men, raakende de Proteſtanten, afgaf, om het Volk aan te zetten en op te hitſen.

DE Koning liet my weeten, dat, welk beſluit de Staaten-Generaal mogten neemen, het gene verandering zou brengen in de middelen, die hy tot bekeeringe zyner Onderdaanen by de hand genomen had. Brief des Konings, van den 20 December 1685.

DEWYL ik ſteeds het zelfde gedrag hebbe gehouden met de Heeren van Amſterdam, ſedert hun vergelyk met den Prinſe van Oranje, en ik my zeer onverſchillig getoond hebbe, aangaande dat vergelyk, 't welk alleen de verdeeldheid in de Republyk deed ophouden, zonder dat 'er iets tegen het belang zyner Majeſteit beraamd was, was zulks van een zeer goed uitwerkſel, en de Heeren van Amſterdam quamen tot mynent, minder om my van eenige zaaken van gewigt te ſpreeken, dan om onze verkeering niet af te breken. Zy ſpraken my evenwel van eenige Burgers van Amſtetdam, woonachtig te Rochelle, en niet genaturaliſeerd, die paspoorten verzochten, om weder te komen. Het antwoord, dat ik hun gegeeven hebbe, was, dat de Koning geen Paspoorten weigerde aan de niet-genaturaliſeerde Hollanders, en dat die Lieden zich derhalven verzeekerd moeſten houden, dat hun verzoek toegeſtaan zoude worden; maar dat, vermits zy het Koningkryk niet wilden verlaaten, dan uit vreeze van Dragonders in

20 December.

27 December 1685.

in huis te krygen, verzocht ik de Heeren van Amſterdam die Lieden te laaten weeten, dat zy geduld moeſten hebben, en dat, als zy zouden zien, dat zy voortaan hunnen Koophandel met dezelfde vryheid konden dryven, als zy tot nu toe gedaan hebben, zy gaerne zouden blyven, en om geene Paſpoorten meer verzoeken.

IK hebbe my van die gelegenheid bediend, om den Heeren van Amſterdam te doen begrypen, dat Uwe Majeſteits yver om zyne Onderdaanen tot een' zelfden Godsdienſt te brengen, geen' invloed behoorde te hebben op de zaaken van buiten; dat zy desgelyks geen geloof moeſten ſlaan aan alle leugens der Franſche Vluchtelingen; dat ik hun in 't byzonder kon verzekeren, dat Uwe Majeſteit ſteeds dezelfde goedheid voor hun had, en dat, zoo zy by de gevoelens bleeven van in een goed verſtand met Uwe Majeſteit te leeven, en de Staaten te beletten eenige Maatregels te neemen, ſtrydig met Uwer Majeſteits belangen, zy in alle gelegenheden, het zy tot handhavinge hunner Vryheid, het zy tot voordeel van hunnen Koophandel, blyken zyner gunſt, en uitwerkſels van zyne beſcherminge zouden ondervinden.

DE Heeren van Amſterdam zeiden my, dat het gene in Vrankryk, aangaande het ſtuk van Godsdienſt, gebeurd was, de gedaante der zaaken deezes Lands verandert had, en dat zy genoodzaakt geweeſt waren, eenige dingen te doen, die zy zonder

der dat niet gedaan zoude hebben; om dat zy zich ten doel gestelt hadden gezien voor alle Leden der Regeeringe, en zelfs bloot gestelt voor de verwytingen van alle hunne Burgers, die zeer verbitterd waren om de Brieven, die uit Vrankryk quamen: Maar dat zy echter steeds by hunne gevoelens gebleeven waren, die zy my eertyds getoont hadden, en dat zy daarom met des te meer blydschap van my verstonden, dat zyne Majesteit in zyne genegenheid voor hun bleef volharden; dat het hun eenigsints bekommert gemaakt had, dat eenige Staatsdienaars van Uwe Majesteit aan vreemde Hoven tegen de Heeren van Amsterdam gesproken hadden.

DE Provincie van Holland heeft den Staat van Oorlog toegestaan op den voet van voorleden Jaar.

NIET tegenstaande het gene ik de eere hebbe van Uwe Majesteit te schryven, zoude ik Uwe Majesteit niet durven verzekeren, dat de Heeren van Amsterdam zich niet zullen schikken naar den wille des Prinsen van Oranje, zoo zich eene gewigtige gelegenheid daar toe opdoet, voor dat het gerucht, 't welk de zaaken van den Godsdienst hier maaken eenigsints gestilt zy: Maar het geeft ten minsten te kennen, dat 'er geene heel naauwe verbintenis is tusschen den Prins van Oranje, en de Heeren van Amsterdam, en ik weet dat deeze laatste, zoo zy niet van gedachte veranderen, zoo veel vlyt zullen aanwen-

wenden, om te maken, dat men aan vreemde Hoven niet geloove, dat zy met den Prinſe van Oranje vereenigd zyn, als die Prins alrede yver getoont heeft, om overal elk wys te maken, dat de Heeren van Amſterdam in zyne gevoelens en belangen getreeden zyn.

DE Prins van Oranje heeft eindelyk voorgenomen, om te verzoeken, dat men een' *Fonds* maake, om 'er de Franſche Officieren uit te onderhouden; hy heeft zelfs de lyſt opgeſtelt van het gene men aan ider van hun behoorde te geeven; en dewyl de byzondere Steden groote ſommen, by wyze van Aalmoes aan de Franſche Vluchtelingen geeven, twyffelen zy niet, of de Staaten zullen een' vaſten *Fonds* oprechten, om alle de Officieren Penſioenen te geeven. Evenwel zyn de Gemagtigden van Holland, tot welke de Prins van Oranje zich ten dien einde gekeert had, zoo gereed niet geweeſt, als hy gemeent had; want zy hebben zynen voorſlag maar ontvangen, en op zich genomen hunne Overheden daar over te gaan ſpreeken. Het is echter waarſchynlyk, dat de zaak geſchieden zal, om dat de Staaten-Generaal 'er weinig toe zullen behoeven te geeven; de Prins van Oranje en de Raad-Penſionaris Fagel ſchier alles, wat daar noodig toe is, gevonden hebbende in de *Fondſen*; geſchikt voor de Gezanten, en voor de *ſecrete Correſpondentiën.*

DE Prins van Oranje ſlaat voor jaarlyks achtien-honderd guldens Hollandſch geld te geeven aan de Kolonels, dertien-honderd guldens aan de Luitenant-Kolonels, elf-honderd guldens aan de Majoors, negen-honderd guldens aan de Kapiteins, vyf-honderd guldens aan de Luitenants, en vier-honderd guldens aan de Vaandrigs en Cadets; de Reekening van het Hollands geld tot het Franſe is als vyf tot zes, dat is te zeggen, dat vyf guldens in Holland, zes *livres* zyn in Vrankryk, twintig guldens, hier vier-en-twintig *livres* by ons, en vyf-honderd guldens zes-honderd *livres*; men zal die Officiers in verſcheide *Corps* verdeelen, om geſteld te worden in plaatſe der Officiers van den Staat die zullen komen te ſterven.

DE Heer de Louvois liet my weeten, dat de Koning niet begeerde, dat ik den Officieren van den vermeinden Hervormden Godsdienſt, die naar Holland gevlucht zyn gehoor gave; dewyl zyne Majeſteit, hoe gaerne zy 'er weder te rug zouden willen komen en weêr in zyner Majeſteits dienſt treeden, niet begeerde, dat zy 'er weder in aangenomen zouden worden. Brief des Heeren de Louvois, van den 14 December 1685.

IK ſchreef den Koning, en verzocht zyne Majeſteit my, om de laſtertaal die men hier aangaande den zoo genaamden Conſul van Nantes verſpreid te beteugelen, een verhaal van zaaken te zenden; dat dit zoo veel te dienſtiger zoude weezen, om dat deeze zaak eene van die 3 January 1686.

is, welke hier den meeſten indruk gemaakt hebben. De Zwager van dien Conſul hier van zyne Brieven hebbende laaten leezen, in welke hy, naa breed opgegeeven te hebben van al het quaad, dat men hem gedaan heeft, hy ſchryft dat hy de Dragonders verzocht hem om 't leeven brengen, dat zy antwoorden, dat zulks hun niet vryſtond, maar dat zy laſt hadden om hem alle pynen en ſmarten aan te doen, die hy zoude kunnen verdraagen zonder te ſterven; en tyding hier verſpreid zynde, dat die zoo genaamde Conſul dood is, doet elk gelooven, dat alles wat hy geſchreeven heeft waar en hy geſtorven is aan de felle folteringen, die men hem heeft aangedaan.

AAN den anderen kant verſieren, en verſpreide de meeſte Vluchtelingen, zoo veele verſcheide dingen van dien aart, dat veele menſchen gelooven, dat het onmogelyk is, dat een gedeelte daar van niet waar zoude weezen: ik zal 'er Uwe Majeſteit niet laſtig mede vallen, en maar alleen zeggen, dat de Prinſes van Oranje, die in 't eerſt weinig geloof ſcheen te ſlaan aan alles wat men daar van vertelde, nu de eerſte is om 'er van te ſpreeken en breed van op te geeven; voor twee dagen noch gezegd hebbende, dat men vuur gelegd had onder Meisjes, en haar dus twee uuren lang de wreedſte pynen van de waereld had doen lyden.

DE

DE Heer van Staremberg heeft den Staaten-Generaal, aangaande den voorgemelden Consul van Nantes, niets anders laaten weeten, dan dat hy hem had geschreeven, dat de woede der folteringen hem gedwongen had, om van Godsdienst te veranderen.

IK hebbe ontdekt, dat de Koning van Zweden den Koning van England een Verbond, of eene vernieuwing van Verbond zal voorslaan, en dat de Prins van Oranje 'er de Staaten-Generaal in zal trekken, als hy kan; de Heer van Dykveld, de Staaten-Generaal gevraagd hebbende, of het niet dienstig zoude weezen den Heere van Citters, als hy weder naar England vertrekt, te belasten de *Negotiatie* van den Zweedschen Envoyé te ondersteunen, en 'er zelfs uit naame der Staaten-Generaal in te treeden, om zich wederzydsch de Traktaaten tusschen die Mogendheden gemaakt te *Guarandeeren.*

DE Prins van Oranje, die zin heeft in het Graafschap van Bentheim, stak zich met yver in die zaak ten voordeele der jonge Graaven, tegen hunnen Vader die Katholyk geworden is; en dewyl dat Graafschap den Prinse van Oranje wel gelegen, en niet verre van dat van Lingen is, is hy voorneemens die beide Staaten by een te voegen. De Keurvorst van Brandenburg trekt de party der jonge Graaven van Bentheim ook sterk. Het is nu eenige 4 January 1686.

maanden geleeden, dat hy zich voor de Kinderen tegen den ouden Graaf verklaard heeft. De Staaten-Generaal zullen aan alle Protestantsche Vorsten over dit stuk schryven, om 'er eene zaak van Godsdienst van te maaken. Zy zullen 'er den Deenschen Envoyé ook over spreeken.

DE Heer Guldenstorp, heeft deezen morgen weder een byeenkomst gehouden met de Gemagtigden tot de geheime zaaken. Ik hebbe noch niet kunnen ontdekken over welke zaak: maar ik zal myn best doen, om 'er achter te komen. Want schoon de Staaten-Generaal alle Traktaaten met Zweden in welker vernieuwinge zy gestemd hebben, duidelyk hebben genoemd, en dat die voorzorg my gerust behoorde te stellen, moet ik den Raad-Pensionaris Fagel altyd verdenken, vooral nu hy zich van het misnoegen, 't welk eenige Leden der Regeeringe over de zaaken van den Godsdienst toonen, ligt kan bedienen om hen te beweegen, om eenig byvoegsel te brengen in het Traktaat van *Associatie*, 't welk aan het zelve dezelfde kracht en bondigheid geeft, ten opzichte van het Bestand, die het gehad heeft ten opzichte van den Vrede.

Brief des Konings, van den 3 January 1686.

DE Koning liet my weeten, dat, hoe geneigd de Keurvorst van Brandenburg scheen, om gestadig nieuwe Traktaaten te maaken, hy hem evenwel korts door een' laatsten Brief zulke sterke verzekeringen

gen had gegeeven van eene getrouwe en onſchendbaare nakoming der Traktaaten, die hy met zyne Majeſteit gemaakt had, dat zyne Majeſteit bezwaarlyk kon gelooven, dat hy voorhad verbinteniſſen aan te gaan, die'er ſtrydig mede waren.

DE Koning ſchreef my, dat ik myn uiterſte beſt zoude doen, om het verzoek verre te verſchuiven, 't welk hem van wegen de Staaten-Generaal gedaan kon worden, om hunnen Onderdaanen, die in Vrankryk handelen toe te laaten weder te keeren naar Holland; want ſchoon zyne Majeſteit hun in 't vervolg van tyden die vryheid niet meende te weigeren, zou zy in het tegenwoordig tydgewricht quaade uitwerkſels voort kunnen brengen.

IK liet den Koning weeten, dat ik niets van het gene in my was zoude onderlaaten, om de Heeren van Amſterdam te houden by de goede gevoelens, die zy tegenwoordig hadden, zoo draa ik hun zoude komen te ſpreeken: maar dat zy zoo fel verbitterd waren over de verhaalen korts uit Vrankryk gekomen, dat de genen die ſteeds in zyner Majeſteits belangen geweeſt waren, tegen lieden van myne kennis met zoo veel heftigheid daar van geſproken hadden, dat ik'er verbaaſd van ſtond; dat ik zyne Majeſteit ook moeſt bekennen, dat zy alle dagen baloorig gemaakt werden, met zoo veel leugene en zoo veel groote en afgryſſelyke laſteringen, dat het alle maat te boven ging; en vermits de Prins

10 January, 1686.

van Oranje en de Raad-Penſionaris Fagel ſteeds op de loer liggen, om zoo te ſpreeken, om zich te bedienen van de eerſte oogenblikken van moeijelykheid en hartſeer die zulke tydingen den Heeren van Amſterdam gaven; vreeze ik dat zy'er hen zoo verre door zullen brengen, dat zy toe zullen laaten, dat men in de vernieuwinge der Traktaaten met Zweden een Artikel zette, 't welk het Traktaat van *Aſſociatie* dezelfde kracht zal geeven tot handhavinge van het Beſtand, die het had tot onderhoudinge van den Vrede. Ik weet wel, dat de Staaten-Generaal alles wat in die vernieuwinge van Traktaat begreepen moet worden, beraamd hebben, en dat de Heeren van Amſterdam den Raad-Penſionaris Fagel, toen hy'er van ſprak, gezegd hebben, dat zy niet begeerden, dat het Traktaat van *Aſſociatie* toepaſſelyk, op dat des Beſtands gemaakt wierde. Ik weet ook, dat de Zweedſche Envoyé 'er noch niet van geſproken heeft in de byeenkomſten die hy met de Gemagtigden der Staaten-Generaal gehad heeft: maar door dat alles heen zie ik in de omſtandigheden waarſchynlykheid genoeg, dat die Staatsdienaar den voorſlag daar van wel zoude kunnen doen, als het Traktaat klaar zal zyn, om geſlooten te worden, en de Raad-Penſionaris en de Heeren van Amſterdam eenige neiging zal beſpeuren, om 'er dat byvoegſel in te laſſchen.

ALS

ALS ik de *Acte* magtig hen, die zyne Majesteit my de eere zal doen van te zenden, om de Heeren van Amsterdam beter te onderrechten van de leugens, die hun vermeinde Consul van Nantes hun heeft overgebriefd, zal ik'er een goed gebruik van kunnen maaken. Ik zond den Brief dien die Consul van Nantes naar Amsterdam geschreeven heeft aan den Koning. Ik had hem gekreegen door middel van dien bericht-geever, daar ik alrede van gemeld hebbe, en hebbe hem doen overzetten.

IK schreef dat het zeer te vreezen stond, dat de Fransche werklieden oorzaak zouden geeven tot het oprechten van nieuwe Manufactuuren, welke die van Vrankryk zouden benadeelen.

MEN heeft my noch niets gezegd van het gene de Katholyken in Holland raakt: maar ik verstond, dat, zoo men'er van sprak, de Gemagtigden van Amsterdam last hadden, om te verklaaren, dat zy niet wilden beletten, dat de Provincie van Holland, of de andere Steden in 't byzonder daar zulke *Resolutiën* over namen, als zy goed vonden; maar dat de Heeren van Amsterdam: daar niet aan gehouden wilden zyn, en dat zy in hunne Stad Meester en Voogd zynde, zy zich in die zaak zouden gedraagen, zoo als zy dienstig zouden oordeelen.

IK hebbe het verzoek, dat my gedaan zoude kunnen worden van wegen de Staa-

ten-Generaal, om aan hunne Onderdaanen die Koophandel in Vrankryk dryven verlof te doen geeven, om weder in Holland te komen, alrede verschooven, en zal het verschuiven zoo verre het my mogelyk is: maar zoo zyne Majesteit oordeelde, dat het niet tegen zynen dienst aanginge, dat verlof te geeven aan twee of drie daar de Heeren van Amsterdam het meeste belang in neemen, zou zulks misschien het leeven stillen, dat hier gemaakt wordt; ten minsten zou het my behulpsaam zyn, om de Heeren van Amsterdam by hunne goede gevoelens te houden.

DE Prins van Oranje, heeft deezer dagen veel vriendschap beweezen aan een' Engelsch Edelman, vriend en vertrouwde van wylen den Hertog van Montmouth, en die by hem was toen hy in den Haag quam. Hy heeft gemaakt, dat de Prinses van Oranje hem wel ontvangen en hem toegelaaten heeft, haare hand te kussen. Skelton heeft daar over geklaagd by den Prins van Oranje, die hem geen ander antwoord heeft gegeeven, dan dat men zulke dingen niet beletten kon.

15 January 1686. DE Provinciën van Gelderland, Vriesland, en Groningen handelen de Katholyken zeer slecht; zy zetten ze in de gevangenis, daar zy zich met groote sommen uit vry moeten koopen.

17 January 1686. DE Staaten-Generaal hebben met den Zweedschen Envoyé gesloten de *Acte*

van

van de vernieuwing der Traktaaten van 1640 en 1645, en van die welke die beide Traktaaten bevestigd hebben.

DE Heeren van Amsterdam deeden my vraagen, of het waar was, dat de Koning van England ernstig verzoek by zyne Majesteit deed doen ten voordeele van den Prinse van Oranje. Het zou hun aangenaam weezen, dat zyne Groot-Brittannische Majesteit zulks maar welstaanshalven deede. Zy hebben sedert dien tyd verstaan, dat de Envoyé des Konings van England een' tweeden Memorie overgeleverd heeft; zelfs heeft de Prins van Oranje dien Memorie doen drukken en in alle Steden verspreiden: maar men maakt zyner Majesteits antwoord op die Memorie niet openbaar; eenige menschen meenen het te weeten; en indien het zyne Majesteit behaagde het my mede te deelen, zou ik het openbaar maaken, zoo zyne Majesteit het dienstig vond.

DE Provincie van Holland maakt een' *fonds* van veertig-duizend Ryksdaalders jaarlyks voor de Fransche Officieren die gevlucht zyn.

MEN schikte het voornaamste Artikel van de Tollyst naar den zin der Heeren van Amsterdam; de Prins van Oranje hunne genegenheid zoekende te winnen.

EENE zaak die in deezen tyd grooten indruk maakte, was dat een Katholyk Kapitein van de Dragonders in Holland quam vluchten: hy verhaalde, dat, *gecomman-*

deerd geweest zynde, om te gaan leggen in het huis van een' Man van den Hervormden Godsdienst, hy zoo veel standvastigheid in dien Man gevonden had, dat hy had vastgesteld, dat zyn Godsdienst goed was, en de party gekoozen had van met hem te vluchten om zich te doen onderwyzen.

DRIE Fransche Schepen quamen in Holland aan, bemand met nieuw-bekeerde Matroozen, die hunne Schepen verlieten, en verklaarden dat zy niet weder naar Vrankryk wilden keeren.

24 January 1684. DE Koning van Zweden deed veel moeite neemen, om de Staaten-Generaal in de belangen des Hertogs van Holstein te doen treeden: maar zy weigerden 't, zeggende, dat het Huis-zaaken waren, of die het Keizerryk raakten.

MEN schreef my, om net de naamen te weeten van twee of drie Persoonen, tot welker wederkomst de Heeren van Amsterdam sterkst om verlof verzochten.

24 January 1686. DE Koning liet my weeten, dat het waarschynlyk was, dat de Franschen die naar Holland vluchteden, draa oorzaak zouden hebben, om zich huns vergryps te berouwen: maar zoo 'er eenige mogten weezen die weder begeerden te keeren, en den Katholyken Godsdienst te omhelzen, dat ik hen van hunne vergiffenis kon verzekeren, indien zy te rug quamen binnen den tyd in het Plakkaat van zyne Majesteit bepaald; zelfs dat ik geld zoude verschie-

ſchieten aan de behoeftigen, die zonder deezen byſtand de reize niet konden doen. Maar wat de Officiers betrof, daar wilde de Heer de Louvois niet van hooren.

IK kreeg van goederhand bericht, dat de Koning van Zweden aan zynen Envoyé in den Haag geſchreeven had, dat hy niet verſtond, dat 'er het minſte gewag gemaakt werd van Godsdienſt in de Traktaaten, die men maaken zou, gelyk de Keurvorſt van Brandenburg begeerde, en dat hy zich wel wachten moeſt 'er iets van in te zetten. Hy beval hem met eenen ſterk verzoek te doen by den Prinſe van Oranje, den Raad-Penſionaris Fagel, en de andere Leden van den Staat, op dat men in Holland niets tegen de Katholyken deede, uit vreeze dat de Traktaaten die men in 't vervolg zoude maaken den Godsdienſt tot voorwerp zouden ſchynen te hebben. 31 January 1686.

TWEE dagen daar naa verſtond ik, dat hy belaſt had van den Godsdienſt te ſpreeken, 't welk hy wiſt van den ſmaak des Keurvorſten van Brandenburg te zullen weezen. Dingen, die in 't vervolg gebeurden, deeden hem van gedachten veranderen.

MEN deed in Holland de verſcheide ſoorten van pynigingen en folteringen, die men de Lieden van den vermeinden Hervormden Godsdienſt aan deed in 't Koper brengen; en de uitlegging van die Prin-

Prinſen ſtond'er onder in 't Franſch en in 't Duitſch.

Brief des H. de Louvois, van den 20 January 1686.

DE Heer de Louvois liet my weeten, dat de Koning niet dienſtig vond den Katholyke Soldaaten, die, naa hunne Vaandels verlaaten te hebben naar Leiden gevlucht waren, daar zy in lakenbereideryen arbeiden toe te laaten weder in Vrankryk te komen, zonder daar over hun wegloopen te recht geſteld te worden.

7 February 1686.

ONDER de vier Burgermeeſters van Amſterdam, die men toen verkoor, waren'er, gelyk ik liet weeten, twee die miſſchien de beſte waren, die men kon verkiezen in gantſch Amſterdam; maar dat zy het gebrek hadden van zeer yverig voor hunnen Godsdienſt, te weezen. Die yver ging by hun zoo verre, dat een van hun drie weeken van te vooren gezegd had, dat hy ſteeds van gevoelen geweeſt was, dat de Republyk niet beſtaan kon, zonder een naauw Verbond met Vrankryk: maar nu hy zag hoe men 'er de Lieden van zynen Godsdienſt handelde, hy de eerſte zoude weezen, om andere maatregels te neemen.

DE Prins van Oranje wiſt het zoo verre te brengen, dat hy door de meerderheid van ſtemmen Muys te Dordrecht uit de Regeeringe van die Stad deed zetten, voornamelyk om Alewyn een' openbaaren vyand van Muys, genoegen te geeven, die, van Dordrecht zynde, zyn' Broeder tot Pen-

Penſionaris van die Stad wilde doen aanſtellen.

DE Raad-Penſionaris Fagel, en Alewyn deeden over en weér hun beſt om zich by den Prinſe van Oranje den voet te ligten.

VEELE byzondere Brieven uit England verzeekerden, dat de Koning van Groot-Brittanje op nieuw aan den Heer Trombal belaſt had, een nieuw en ſterk verzoek by zyne Allerchriſtelykſte Majeſteit voor den Prins van Oranje te doen, om hem in dat Prinsdom te doen herſtellen. Dit maakte veel geruchts, en werd zelf in de Courant gezet. De Vrienden des Prinſen van Oranje bedienden zich daar van tot hun voordeel, en de andere waren verwonderd, dat de Koning van England zoo veele redenen hebbende, om misnoegt te zyn op den Prinſe van Oranje, zich evenwel allengs en ongevoelig tot zyne belangen liet overhaalen. De eerlyke Lieden waren'er moeijelyk over, en konden niet bedenken waarom de Koning van England zich door Trombals Memorie zoo opentlyk verklaarde voor Guarandeur der Traktaaten van Nymegen, en van den Vrede, die toen in Europa heerſchte. Dewyl de Heer Barillon my 'er niets van geſchreven had; zei ik tegen de genen, die'er my van ſpraken, dat ik niet geloofde, dat die tyding eenigen grond had.

ZOO draa eenige Franſche Officieren zagen, dat de Prins van Oranje voor hun ſprak, verging hun de luſt van naar Vrankryk weder te keeren.

15 February 1686. DE Heer Boſc, Raadsheer van het Parlement van Toulouze, een' man naar Holland gezonden hebbende, om zyne Kinders te vermaanen, om weder naar Vrankryk te keeren, verklaarde het Hof van Holland, dat het die Kinders in zyne beſcherminge nam, en deed deeze Verklaring opentlyk en luidruchtig met klokken gelui; men deed ze in alle Hollandſche Steden afkondigen, men drukte ze, en deed ze op alle hoeken der ſtraaten aanplakken-

MEN deed eenen nieuwen Eed opſtellen, opzettelyk voor de Franſche Officieren, door welken zy zich verbonden te dienen overal daar men hen zoude willen zenden, en tegen wie het zoude mogen wezen, zonder uitzonderinge.

DE Prins van Oranje deed den Keizerlyken Reſident by zich komen, en gaf hem te kennen, dat hy zeer verwonderd was, dat men zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit gezegt had, dat men in den Haag voorhad, eene *Religions-Ligue* te maaken; dat dit den Koning van England bewoogen had, hem daar ſterk over te ſchryven, en hun ernſtig aan te maanen, niets tegen de Katholyken in Holland te doen. Hy vroeg zelfs aan dien Staatsdienaar,

wat

wat hy daar van geſchreeven had aan den Keizer. Deeze Reſident antwoorde, dat hy had laaten weeten, dat de Staaten-Generaal, en de Prins van Oranje in't byzonder, hun grootſte vertrouwen ſtelden in des Keizers vriendſchap en Verbond; waar op de Prins van Oranje hem op nieuw verzekerde, dat hy in den Haag niets tegen de Katholyken zoude doen.

EENIGE Heeren van de Regeeringe hebben my gezegt, dat de Staaten-Generaal bericht gekreegen hebbende, dat Uwe Majeſteit aan alle Franſche Scheepen had doen verbieden, Koopmanſchappen van Kadix over te brengen, zulks hun oorzaak had gegeeven, om te vreezen, dat Uwe Majeſteit repreſailles wilde gebruiken op de Goederen, die in de Spaanſche Galjoenen, uit Amerika komende, gevonden zullen worden; en vermits de Onderdaanen van deeze Republyk daar overgroote ſommen in hebben, zegt men dat haare Schepen voor de Spaanſche Vloot zullen gaan kruiſſen. De Graaf van Styrum zal het bevel over dat Eſquader hebben. Hy is een dapper man, maar onbeſchoft, van weinig ervarenheid, en den Prinſe van Oranje geheel toegedaan. Deze Prins hoopt van de Provinciën, die geen belang in den Koophandel hebben, toeſtemming tot die uitruſtinge te verkrygen, te meer, om dat hy 'er niets toe van hun zal eiſchen; de Raad-Penſionaris Fagel middel gevonden hebbende, om die koſten goed 21 February 1686.

goed te maaken, uit de gewoone middelen deezes Jaars, zonder eenige buitengewoone Schattingen van haar te vergen. Als die zaak volkomen beraamd is, zal ik, zoo draa men zal beginnen te arbeiden, maaken te weeten, wanneer het werk voltooid zal kunnen weezen, het nette getal der Schepen, hunne grootte, en, zoo ik kan, de plaats daar zy heen zullen.

DE Prins van Waldek, en de Keizerlyke Refident, zeggen opentlyk, dat het Traktaat tusfchen den Keizer en Zweden geflooten is, dat de Koning van Zweden zes-duizend Mannen naar Duitfchland zal overfcheepen.

IK moet den Prinfe van Waldek die eere geeven, dat het volkomen tegen zynen zin was, dat men de uit Vrankryk gevluchte Officieren van den vermeinden Hervormden Godsdienft Penfioenen gave; dat hy zeide, dat, hoe men die zaak wilde draaijen, het maar overloopers waren, en dat de Staaten-Generaal in Vrede zynde met zyne Majefteit; zy den Officieren die zynen dienft verlaaten hadden, hunne *defertie* zoo niet moeften beloonen als zy deeden; het zy, dat hy 't inderdaad meende, het zy, om dat zulks de Duitfchers, waar mede hy de Troepen van den Staat vulde, belette daar plaats in te krygen.

DE Keurvorft van Brandenburg, fchreef aan de Proteftantfche Zwitferfe Kantons,

en

en vermaande hen zich in deezen tegenwoordigen toeſtand van tyden naauw vereenigd te houden; hun, in geval van nood, zyne hulpe aanbiedende.

DE Gemagtigden van Vriesland en van Groningen betuigden, op hoogen laſt van hunne Provinciën, in de Vergaderinge der Staaten-Generaal, dat hunne Principaalen zeer qualyk genomen hadden, dat men den Prinſe van Oranje de magt opgedraagen had van de honderd-duizend guldens aan de Franſche Officiers uit te deelen: zy verklaarden, dat hunne Provinciën de uitdeeling van het aandeel der honderdduizend guldens, dat zy opbragten aan zich zelfs wilden behouden, en dat, indien die zaak niet zoo geſchikt werd, zy nietmetal zouden geeven.

DE Predikant Claude, maakte den Staaten-Generaal bekend, dat, onder de uit Vrankryk gevluchte Predikanten, Socinianen en Arminianen waren, en verzocht, dat zy ondervraagd mogten worden, op dat men geene andere in Holland leede, dan die van het zelfde geloof waren, dat de Staaten hadden. Men magtigde daar toe den Heer le Moine, Hoogleeraar te Leiden, en alle gevluchte Predikanten waren tegen den 20e February gedagvaard geweeſt, om ondervraagd te worden: maar dat onderzoek werd twee maanden uitgeſteld, en eindelyk, geſchiede het in 't geheel niet, uit vreeze, dat men het zeggen van den Predikant Claude

waar zoude bevinden, en dat deeze waarheid te ergerlyk zoude weezen.

28 February 1686. IK liet den Koning weeten, dat ik niet geloofde, dat de Prins van Oranje voorhad de Staaten-Generaal in nieuwe verbintenissen te trekken; dat ik van gedachten was, dat hy slechts de gevoelens der andere Vorsten van Europa zocht te ondertasten, en den Staaten-Generaal niets voor zoude slaan voor dat hy zyne banden van buiten vast gelegd zoude hebben.

IK liet den Koning weeten, dat, zoo ik te verstaan gaf, dat zyne Majesteit de inkomsten, die de Prins van Oranje van zyn Prinsdom trekt zoude doen inhouden, zoo lang tot hy den Heere Bose zyne Kinders zoude hebben doen wedergeeven, ik vreesde, dat zulks hem in de gunst des Volks zoude brengen; dat men overal zoude zeggen, dat hy om den Godsdienst leed, en om dat hy het recht van schuilplaats te verleenen, 't welk de Republyk onwederspreekelyk had, handhaafde, en om dat hy weigerde, de Kinders weder te geeven aan een Vader, die ze met geweld wilde dwingen om Paapsch te worden: maar dat het niet eveneens was aangaande de onderneeming van het Hof van Holland; men wist wel, dat de Prins van Oranje 'er Hoofd en Meester van was; en daar is niemant, die in dat gedrag niet eene moedwillige gemaaktheid vind, te meer om dat het Burgerschap van Amsterdam

dam alleen genoeg was, om de Kinders van den Heer Bofe te dekken.

DE Staaten-Generaal waren eenigfints bekommerd, over de groote uitrufting ter zee die men zei, dat in Vrankryk gemaakt werd: zy vreesden, dat Uwer Majefteits Vloot reprefailles zoude doen op de Spaanfche; en vermits hunne Kooplieden 'er zeer groote goederen in hebben, namen zy groot belang in die zaak: ook is het gemeenfte gevoelen, dat de twaalf Schepen, die zy uitruften, zullen dienen om voor de Spaanfche Vloot te gaan kruiffen. 15 Mey 1686.

DE Heeren van Amfterdam, hebben zoo even iemant tot my gezonden, om my te doen zeggen, dat zy nooit zoo verlegen zyn geweeft als nu, door de tyding die zy ontvangen hebben, dat de Koning eene Vloot, ftaat te zenden, niet alleen om de Spaanfche te neemen, maar dat hy ook bevel gegeeven had, om Kadix in te fluiten. De Man die my heeft gefproken, heeft my gezegd, dat zy niet wiften hoe zy 't hadden, dat zy hem verzekerd hadden, dat men'er den Prins van Oranje op die wyze boven op zoude helpen, en dat zy geene kans zagen, om alle andere Steden te wederftaan; de zaak hen ten anderen van heel naby raakende, om dat alle Kooplieden van Amfterdam belang in die Vloot hebben.

IK hebbe geen' haaft willen maaken, om te verneemen aan welke twee of drié Huisgezinnen de Heeren van Amfterdam liefft za- Aan den Hr. de Croiffy, den 15 Maart 1686.

zagen, dat men Paspoorten gave om weder naar Holland te keeren, om dat elke Burgermeester zyne byzondere Vrienden hebbende, zoo ik 'er van gesproken had, toen de vorige Burgermeesters noch in bedieninge waren, die van dit jaar die gunst niet voor hunne rekeninge genomen zouden hebben: maar tegenwoordig, nu die Heeren wat beter gevoelens schynen te hebben, dan van te voren, en nu de Prins van Oranje hen op de proef zal stellen, door sterk verzoek van Recruuten te werven en andere diergelyke dingen; hebbe ik geoordeeld, dat het tyd was, om eene optekening van de vier Persoonen, welke de Heeren van Amsterdam vierigst begeeren naar hun Land te doen wederkeeren, ten Hove in te zenden. Voor den Heer Heemstede, die, om ronduit te spreeken, onlangs gevlucht is, wordt sterkst gesproken door de Heeren van Amsterdam, daar men den meesten staat op kan maaken, en voornamelyk door den Heer die zyn best doet, om een goed verstand tusschen my en de Heeren van Amsterdam te onderhouden.

18 Maart 1686. IK hebbe bericht, dat verscheide Rotterdamsche en Amsterdamsche Kooplieden, en zelfs Haagsche, voorneemens waren om naar Vrankryk te gaan, de eene om stoffen tot zomer klederen te koopen, die zy in dit Land op het einde van April verkoopen, en door gantsch Duitschland zenden, de andere, om waren en stof-

ſtoffen op te koopen om ze naar Frankfort te brengen; maar dat zy niet naar Vrankryk dorſten gaan, om dat 'er Brieven van Parys gekomen waren, en vooral een van den Geheimſchryver des Hollandſchen Gezants den Heer van Staremberg, die verzekeren, dat men ieder een zonder onderſcheid op de grenzen aanhield, en dat, ſchoon het Hollanders waren, en zy goede Paspoorten hadden, men hen gevangen hield tot dat de Staatsdienaars te Verſailles, wien men die Paspoorten zond, hadden geſchreeven, dat zy goed waren. Dat heeft de Lieden deezes Lands heel bang gemaakt, en eeniger maate het goede uitwerkſel vernietigd, 't welk zyner Majeſteits Plakkaat voortgebragt had: want zy zeggen, al deed men hun geen ander quaad dan hen veertien dagen in de gevangkenis te houden, zulks genoeg was, om hun al de winſt te beneemen, die zy op hunne Koopmanſchappen konden doen, hen belettende dezelve hier te krygen, of naar Duitſchland te zenden, in den tyd, dat zy ze kunnen verkoopen; en dat zy voorgekomen zullen worden door Kooplieden die Amſterdamſche en Haarlemſche ſtoffen verkoopen. Vermits zulks den Koophandel kan benaadeelen, hebbe ik de eere van het den Koning bekend te maaken niet één oogenblik willen uitſtellen.

EENIGE van die verlege Kooplieden, hebben my doen vraagen, of ik hun geene Paspoorten kan bezorgen, en om dat

zy dezelve zouden kunnen misbruiken en ze door Brieven naar Vrankryk zenden, om andere genaturaliseerde Hollanderen middel te geeven, om uit het Koningkryk te geraaken, mogen zy wel lyden, dat men in den Paspoort zette, dat zy, in het Koningkryk komende, gehouden zullen zyn dien te vertoonen aan den Stadvoogd, of aan eenigen anderen Officier der eerste Stad daar zy in zullen komen; dat die den Paspoort zal houden, en 'er hun een afschrift van geeven, 't welk zy gehouden zullen weezen, hem op hunne terugkomst weder te behandigen, op dat zy door dit middel van alle verhindering en quelling vry mogten zyn. Die langs denzelfden weg niet weder zouden willen keeren, en naar Frankfort gaan, zullen hunne Paspoorten behouden: maar men zal ze tekenen, en uit krachte van die tekening, zullen zy vry uit het Koningkryk mogen trekken, door welken anderen weg zy willen. Ik wacht daar op de eere van zyner Majesteits bevélen, om'er my naa te schikken.

Brief des Konings, van den 14 Maart 1686.

DE Koning liet my weeten, dat 'er voor twee dagen een Postbode door Parys gereeden was, afgezonden door den Heer Heemskerk aan de Staaten-Generaal; dat hy gaerne had, dat ik myn best deede, om te ontdekken, welke beweegreden die afzending had, en dat ik hem zoude laaten weeten, wat ik 'er van te weeten zoude komen: maar ik had het van te voren

ren alrede overgebrieft, met deeze woorden:

„ IK hebbe verſtaan, dat Vrydag 's a- 18 Maart 1686.
„ vonds te vyf uuren hier een Poſtbode
„ aanquam, afgezonden door den Heer
„ Heemskerk. Hy was in elf dagen van
„ Madrid gekomen, en heeft, volgens het
„ zeggen der Heeren van Amſterdam, de
„ tyding medegebragt, dat Uwe Maje-
„ ſteit beſlooten heeft een Esquader tegen
„ de Spaanſche Vloot te zenden, en Ka-
„ dix te doen bombardeeren."

MEN maakte my in groot vertrouwen bekend, dat de Keurvorſt van Brandenburg verzocht te moogen treeden in de verbinteniſſen die tuſſchen den Koning van Zweden en deezen Staat zyn. Ik gaf'er den Heer de Rebenac ook kennis van. 21 Maart 1686.

HET Krygsvolk, dat in de betalinge der Provincie van Holland ſtond, was twee-en-twintig maanden ten achteren.

MEN bleef ſteeds zeer bekommert over de toeruſting, die men zei, dat de Koning ter zee liet doen. De Heeren van Amſterdam, toonden'er zich noch ongeruſt over, en zeiden my dat de Maarſchalk d'Etrées van Parys vertrokken was, om het bevel over de Vloot te gaan aanvaerden, en dat Franſche Kooplieden aan hunne medeſtanders geſchreeven hadden, dat zy de goederen, die zy te Kadix hadden, uit die Stad moeſten zoeken te krygen, om dat de Koning van Vrankryk dezelve 22 Maart 1686.

 zoude

zoude bombardeeren. Ik antwoorde hun, gelyk de eerstemaal, dat ik niet wist dat de Koning eenig voorneemen had, dat ik hen in tegendeel kon verzekeren, dat zyne Majesteit, den Vrede willende onderhouden in gantsch Europa, ter zee niets onderneemen zoude, 't welk den Vrede zoude kunnen stooren, die in Christenryk heerschte.

Brief des Konings, van den 21 Maart 1686.

OP de bekommering die de Stad van Amsterdam opgevat had, antwoorde de Koning my niets anders, dan dat ik myn best moest doen, om hen gerust te stellen, hun herhaalende en bevestigende het gene ik hun alrede gezegd en verzekerd had van het vaste voorneemen, dat zyne Majesteit had genomen, om den Vrede te onderhouden en zyne verstoring te beletten.

„ Gy zult 'er noch by zeggen, schreef „ my de Koning, dat ik myne Onderdaa- „ nen niet bloot wil laaten voor de gesta- „ dige quellingen die hen, hunne Sche- „ pen en goederen, aangedaan worden „ door de Spanjaarden tegen het gene in „ de Traktaaten van Vrede en Bestand „ bedongen is. Echter vermits ik maar „ eisch, dat zy overal gehandeld worden „ op dezelfde wyze, als alle andere vreem- „ de Volken, en dat de Katholyke Ko- „ ning alrede bevel gegeeven heeft, om „ de *effecten*, te Corunna uit een Duin- „ kerksch Schip genomen, weder te gee- „ ven, hebbe ik reden om my te beloo- „ ven, dat hy het recht niet zal weigeren,

„ 't welk

„ 't welk hem van mynent wegen verzocht wordt aangaande de andere billyke klagten myner Onderdaanen; en dat „ in allen gevalle, hoe dit geschil moge „ afloopen, ik niet begeere, dat het op „ eenigerhande wyze het Bestand krenke, „ 't welk aan mynent kant steeds in zyn „ geheel zal blyven; eindelyk, dat ik niet „ twyffele, of ik zal eerlang tyding uit „ Spanje krygen, daar ik reden van vergenoeginge over zal hebben."

DE Koning schreef my, dat hy eene nader verklaring begeerde aangaande de Provinciën en plaatsen daar de Persoonen woonden, voor welke de Inwoonders van Amsterdam verlof, om uit zyn Koningkryk te trekken verzochten, en voornamelyk ten opzichte van den Heer Heemstede, daar men my inzonderheid voor gesproken had; dewyl het noodzakelyk was, dat zyne Majesteit door de Intendanten bericht kreegen, of zy genaturaliseerd waren of niet, en of men reden had, om hun toe te staan het gene zy verzochten.

IK had een' Inboorling des Lands naar Amsterdam gezonden, om my byzonderlyker van de gevoelens der nieuwe Burgermeesters te doen onderrechten, en om eenige verstandhouding tusschen hen en my op te rechten: hy verzekerde my van hunnent wegen, dat zy niet zouden stemmen in eenig ding, dat een' oorlog zoude kunnen verwekken; dat zy zich wel genoodzaakt vonden, om eenige toegeevend- 28 Maart 1686.

heid voor den Prinſe van Oranje te toonen in zaaken die van het uiterſte gewigt niet waren, niet alleen om geene verdeeldheid te verwekken, die de Republyk zou bederven, maar ook om dat zy dien Prins alle dagen nodig hadden voor hunne huisſelyke zaaken; dewyl zonder dat de Prins van Oranje zich by de andere Steden voegende, de Heeren van Amſterdam dwarsboomde in alles wat hun byzonder voordeel betrof: maar dat, zoo de Prins van Oranje den Oorlog wilde beginnen, zy het zelfde zouden doen, dat zy ten tyde des Beſtands gedaan hadden.

IK liet den Koning weeten, dat de Hollanders met heel verſchillende oogen zouden aanzien, dat men Fontarabie bombardeerde, daar zy niets hadden te verliezen, dan dat men Kadix bombardeerde, daar zy veele *effecten* hadden; dat hunne Correspondenten hun wys konden maaken, dat zy verbrand waren, zelfs ſchoon zy 't niet waren: maar dat zy noch veel ſterker vreesden, dat men de Spaanſche Galjoenen zoude aantaſten, dit ging haar meeſt ter harte, en ik weet niet of zy 't ſtil en geruſt zouden aanzien. Het zou dienſtig weezen hun verſcheidentlyk daar van te ſpreeken, naar het weezentlyke voorneemen zyner Majeſteit.

Brief des Konings, van den 28 Maart 1686.

DE Koning keurde den voorſlag, dien ik gedaan had, goed, en ſtond toe, dat men den Hollanſche Kooplieden, die Koopmanſchappen in zyn Koningkryk qua-

quamen koopen, Paspoorten of *Certificatiën* gave; alle voorzorgen neemende daar ik hem van geschreeven had

IK schreef den Koning niets anders, dan dat men niet meer twyffelde, of de Schepen onder het bevel des Graaven van Styrym waren geschikt, om de goederen af te haalen en in te neemen, die de Hollanders in de Spaansche Vloot hadden; maar of zy bevel zouden krygen, om de Spaansche hulpe te bieden, indien zy aangetast werden, wist ik noch niet, en ik zou trachten het te ontdekken. Ik verzekerde ten minsten, dat zy daar noch geen' last toe hadden, en dat zy zeer ligt gewapend waren, en slechts op zulk eene wyze, als men de Convoyers uitrust. 14 April 1686.

DE Prins van Oranje, deed Ordonnantiën van drie jaaren vooruit aan den Keurvorst van Brandenburg geeven, op de betaling die hem in tien achter een volgende jaaren gedaan moest worden.

DE Staaten-Generaal, deeden my om gehoor verzoeken, en quamen my zeggen, dat zy verstaan hadden, dat twee Hollanders, de een genaamd Ploos van Amstel, en de ander van Hussen, te Baijonne aangehouden en vastgezet waren; dat de eerste beschuldigd werd van eenige Franschen van den vermeinden Hervormden Godsdienst, behulpsaam geweest te zyn, om uit het Koningkryk te geraaken, van veel geld van die Vluchtelingen onder zich gehad te hebben, en zynen zoon met

met hun gezonden te hebben. Dat men hem zyne papieren ontnomen en dezelve onderzocht hebbende, hem niet fchuldig bevonden had aan de twee eerfte ftukken van befchuldiginge; dat, wat het derde belangt, het hem niet tot eene misdaad kon toegerekend worden, dewyl hy nooit genaturalifeerd was geweeft: dat men hem echter fteeds gevangen hield, en dat men hem dreigt door het Parlement van Bourdeaux te doen veroordeelen, 't en zy hy van Godsdienft verandere.

BELANGENDE den Heer van Husfen, daar hebben zy geene tyding van, dan alleen door eenige Schippers, die in dit Land verhaald hebben, dat hy in eene zeer benaauwde gevangenis werd gehouden, zonder met iemant te mogen fpreeken, wie 't ook mag zyn, en dat men hem zoude laaten zitten tot dat hy van Godsdienft veranderd was, fchoon deeze, zoo wel als de andere, niet genaturalifeerd was. Zy lieten zich vervolgens uit over 't recht der Volkeren, over de Artikels der Traktaaten in welke zy de eere hebbe van met Uwe Majefteit te ftaan, die hunnen Onderdaanen, zelfs naa eene Vredebreuk, negen maanden tyds geeven, om te vertrekken, en over andere diergelyke redenen die niets tot de tegenwoordige zaak doen. Ook antwoorde ik hun, dat ik alle hunne algemeene ftellingen toeftemde; dat zyne Majefteit de Hollanders die handel in zyn Koningkryk quamen dryven niet

dacht

dacht te dwingen, om van Godsdienſt te veranderen, dat hy desgelyks hun de vryheid van in zyn Koningkryk te komen, en 'er vry uit te trekken, niet wilde beneemen; maar dat, als de Hollanders iets ſtrafbaars deeden, zy niet konden ontkennen, dat hy recht had om ze te ſtraffen; dat de twee menſchen die gevangen zaten, gelyk zy zeiden, die behandeling ongetwyffeld verdiend hadden; dat zy zelfs bekenden, dat de een met twee misdaaden beticht was, welke zy hier te landen geſtrenger zouden ſtraffen, dan met de galei: dat onderwyl zyne Majeſteit miſſchien heel verwonderd zoude weezen van te zien, dat de Staaten-Generaal zich wilden bemoeijen met het gene binnen in zyn Koningkryk gebeurde; dat my zelfs toeſcheen dat zy zich vry ligt waagden met het doen van zulken uitſtap, zonder ander bewys van de zaak te hebben, dan een blooten Brief dien een Koopman van Amſterdam van Baijonne heeft ontvangen. Ik zal zyne Majeſteit niet laſtig vallen, met een langer verhaal, en met het gene ik hun hebbe geantwoord. Ik had niet op my genomen, hun verzoek by den Koning te onderſteunen; maar ik hebbe hun niet willen weigeren hunnen Memorie aan te neemen en dien aan zyne Majeſteit te zenden.

DE Heer van Citters ſchreef aan de Staaten-Generaal, dat de laatſte Brieven, die uit Vrankryk in England gekomen waren, 11 April 1686.

ren, behelsden, dat de Koning zyne Vloot deed versterken, en dat men niet twyffelde, of zy was verordend om Kadix te bombardeeren; dat de Koning van England terstond, naa de aankomst van die Brieven, last had gegeeven, om in der yl eene ligte Vloot uit te rusten, die hy voorneemens is dit Jaar noch in zee te brengen. De Geheimschryver des Heeren van Staremberg, heeft 'er, op zyne aankomst in den Haag, noch een loodje opgelegt, en vast verzekert, dat de Koning voornemens is, Kadix te bombardeeren, en de Spaansche Vloot aan te tasten.

Dit is betrekkelyk tot een Artikel hier boven.

IK hebbe den Heeren van Amsterdam genoeg te verstaan gegeeven, dat het rechte middel, om te maaken, dat het geschil tusschen Uwe Majesteit met den Katholyken Koning geen gevolg hebbe, is niets te doen, dat de Raad van Spanje kan aanmoedigen, om Uwe Majesteit het recht te weigeren, 't welk hy eischt. Die Heeren weeten dat wel: Maar zy hebben my laaten zeggen, dat alle voorzorgen, die zy in deezen opzichte zouden kunnen neemen, vruchteloos zouden zyn; om dat de Spanjaarden vast stellen, dat de Oorlog, hoe nadeelig hy voor hun ware; hun noch minder zoude schaden, dan de staat, daar zy tegenwoordig in zyn, en dat de Prins van Oranje hen in dat gevoelen sterkt, om dat hy den Oorlog gaerne ontstoken zoude zien; weshalven dat, wat de Staaten-Generaal ook mogten doen,

zy

zy niet in ſtaat zouden zyn, om de Spanjaarden te beletten alles te wagen, wat 'er op is, daar toe genoopt, deels door hunne eige gedachte, en deels door aanhitſinge des Prinſen van Oranje.

IK ontdekte, dat de Staaten-Generaal het met Zweden eens geworden waren, om den Keurvorſt van Brandenburg toe te laaten in alle Traktaaten, die zy korts vernieuwd hadden.

IK verſtond ook, dat'er een uitdrukkelyk bevel van den Keurvorſt van Brandenburg gekomen was, om die inſluiting te verzoeken, ſchoon zyne Staatsdienaars, en de Keurvorſt zelf het aan den Heer de Rebenac ontkenden. Men leverde die *Acte* van Inſluitinge aan den Brandenburgſchen Staatsdienaar over, in den zelfden tyd, dat men de Bekrachtigingen der vernieuwinge der Traktaaten, gemaakt tuſſchen Zweden, en de Staaten-Generaal, uitwiſſelde.

DE Koning ſchreef my den elfden April 1686 over de Hollanders, die te Bayonne gevangen zaten. Zyne Majeſteit liet zich daar dus over uit. " Dewyl zy in
„ een lyfſtraffelyk Rechtsgeding betrok-
„ ken zyn, alleen, om dat zy myn Ver-
„ bod hebben overgetreeden, en mynen
„ Onderdaanen behulpſaam geweeſt zyn
„ in hunne vlucht, kunnen zy, voor dat
„ zy zich verrechtvaerdigd hebben, geen
„ deel hebben aan de vryheid, die ik allen
„ Onderdaanen der Staaten-Generaal laat:
„ ik

„ ik zal my echter nader doen onderrech-
„ ten van den ſtaat deezer zaak.

1 April 1686. DE Wel-meenenden antwoorden my het zelfde, dat de Heeren van Amſterdam my alrede gezegd hadden, te weeten, dat de Spanjaarden ſlecht genoeg waren, om te wenſchen, dat de Oorlog weder aanvinge; dat de Prins van Oranje niets yveriger begeerde, en dat men derhalven niet moeſt denken, dat de Heeren van Amſterdam bequaam zouden wezen, om de Staaten-Generaal te beletten zulkeen beſluit te neemen. Te meer, om dat zy my betuigd hebben, dat zy alle zoo veel belang hebben in de Spaanſche Galjoenen, dat zy meer zouden verliezen dan de Spanjaarden zelfs, indien de Koning dezelve aantaſte; dat derhalven hun eigen belang, meer dan dat der Spanjaarden, hen bewoog daar wacht voor te houden.

IK hebbe deeze Heeren zoo handelbaar niet gevonden, als op andere tyden, naardien de nevensgaande Brief van den Heer Heemskerk hen zeer ontſteld heeft. Hy maakt hun bekend, dat de Koning aan zyn Katholyke Majeſteit had doen verklaaren, dat hy zyne Galjoenen zoude doen aantaſten, indien hy hem niet aanſtonds de geëiſchte voldoening gaf. Die Brief heeft hier een ſchrikkelyk leeven gemaakt. De Admiraliteiten zullen ten ſpoedigſten vergaderen, om te overleggen, wat hun in die zaak te doen ſtaat. Men zegt zelfs, dat eenige Amſterdamſche Kooplieden, die

die ſedert twee of drie weeken in beraad geſtaan hebben, om vier Schepen uit te ruſten, en dezelve by de Vloot des Graven van Styrum te voegen, op die laatſte tyding daar toe beſlooten hebben; en dewyl het Schepen zyn van veertig of vyftig ſtukken, en ten Oorlog uitgeruſt, zullen zy in ſtaat wezen om zich te verdedigen.

DE Koning had uit mynen voorgaanden Brief de ſlechte liſten, en de quaade trouw der Brandenburgſche Staatsdienaaren alrede gezien: dit is nu de derdemaal, dat zy het zelfde ſpel ſpeelen. Zy beginnen, met Traktaaten voor te ſlaan, en trachten het heel heimelyk te doen, door middel van den Prins van Oranje, en den Raad-Penſionaris Fagel, die 'er hunnen vertrouwdſte Vrienden alleen kennis van geeven, en als men des niet tegenſtaande hunne Negotiatiën komt te ontdekken, ontkennen zy 't aan het Franſche Hof, en aan den Heer de Rebenac, zeggende, dat ik valſche berichten geeve, of dat ik quaad zoeke te ſtooken, en houden de zaak dus ſleepende, tot dat zy beſlooten en geſlooten is: dan bekennen zy 't, en zeggen, dat het maar een beuzeling is, daar men zich niet over kan belgen.

IK geeve my ook de eere van by deezen Brief te voegen, het Boek, waar van ik de eere gehad hebbe van te melden aan zyne Majeſteit, als van een werk, dat de Predikant Claude, op bevel van de Prinſe

van Oranje geſchreeven heeft. Het is geen Boek, dat, gelyk de andere, blyft by zaaken van Godsdienſt, en zich vergenoegt een' grooten ophef te maaken van het gene in Vrankryk gebeurd is: dit gaat verder; het is een Manifeſt, om eenen Religions-Oorlog te beginnen, zoo draa de Kalviniſten in ſtaat zullen zyn, om dien te beginnen. De vier laatſte bladzyden behelzen volſlaage *Proteſtatiën*, die geen ander oogmerk kunnen hebben dan dat. In dat Geſchrift zyn verſcheide aanſtootelyke plaatſen, die ſtrekken, om alle Proteſtantſche Vorſten aan te ſchennen tegen den Koning, gelyk men zien kan van de honderd-veertigſte bladzyde af, en voornamelyk de honderd-twee-en-vyftigſte bladzyde, tot de honderd-vyf-en-vyftigſte; daar hy zegt, dat naa de herroeping van 't *Edict van Nantes*, men niet meer kan vertrouwen, noch op het woord van Vrankryk, noch op de Traktaaten van Beſtand, die het heeft gemaakt. Tot ſlot zegt hy, op de honderd-vyf-en-vyftigſte bladzyde, „ Men moet hoopen, dat de Proteſtantſche Vorſten hunne beſluiten daar naar „ behooren uit zullen trekken. ". Dat alles is gedaan, om de voorneemens des Prinſen van Oranje te begunſtigen; en dewyl dat Geſchrift op zynen laſt geſchreeven en gedrukt is, ſchynt het my toe, dat, naa zoo veele blyken, als hy den Koning van England heeft gegeeven van de ſtrydigheid zyner belangen, met die van zyne

Groot-

Groot-Brittannische Majesteit, hy'er noch dit, dat sterker, opentlyker, en krachtiger is, dan eenig ander, by wil voegen; dewyl het aan den Prins van Oranje niet zal schorten, dat de Koning van England zich in eenen Religions-Kryg ingewikkeld zie, die de nadeeligste van alle Oorlogen voor hem moet wezen.

DE Koning schreef my, dat de Markgraaf de Los Balbasses, den Heere de Feuquieres gevraagd had, of hy verzekerd kon wezen, dat, als men zyne Majesteit, aangaande dat stuk voldeed; zyne Schepen niets tegen Spanje zouden onderneemen; „ En vermits, zei de Koning, de Markgraaf de Feuquieres hem over die zwarigheid volkomen genoegen heeft gegeven, volgens de volmagt, die ik 'er hem toe gegeven had; heeft hy ook bericht gekreegen van verscheide plaatsen, dat de Raad van Spanje besloten heeft, die zaak af te doen, op zulk eene wyze, als ik begeere. Gy kunt daar kennis van geeven aan de genen, die gy meent, dat'er een goed gebruik van zullen maaken; en ik twyffel niet, of ik zal binnen weinig dagen in staat zyn, om te kunnen zeggen, dat de zaak geheel afgedaan, en het vergelyk getroffen is, 't welk oorzaak zal geeven tot de onttakeling van een gedeelte myner Schepen.

Brief des Konings van den 15 April 1686.

EEN man, geheeten Besnard, is van deezen morgen by my geweest; hy heeft my

23 April 1686.

my gezegd, dat hy voor deezen Drogift, en Kruinier te Rouaan geweeft, en van daar vertrokken is, om den Godsdienft, dat hy zyne vrouw en kinders medegebragt heeft; dat hy heeft hooren zeggen, dat men in Vrankryk niemant dwong, om den Katholyken Godsdienft te oeffenen; dat, indien het zoo was, hy gereed was, om'er weder naar toe te gaan, dat hy het Burgerfchap noch niet gewonnen, noch geenen Eed aan de Staaten gedaan had, dewyl hy geene andere beweegreden gehad had, om te vertrekken, dan alleen de Godsdienft, hy in geenerlei verbintenis had willen treeden, fteeds eene groote zucht voor 's Konings dienft behouden hebbende, en dat'er veele Kooplieden waren, die het zelfde zouden doen, en hunne *effecten* weder in Vrankryk brengen. Hy heeft my ook gezegd, dat hy veele Kooplieden, te Rouaan, en in andere Steden woonachtig, kent, die hunne *effecten* herwaart zenden, en voorneemens zyn te vertrekken, als zy 'er gelegenheid toe zullen zien; dat, indien hy in Vrankryk was, hy het hun zoude afraaden, en hy meende daar voor te kunnen inftaan; maar dat hy ten minfte verzekerde, dat, zoo 'er onvermoedelyk eenige waren, wier opzet hy niet kon ftuiten, hy'er kennis van zoude geeven. Vermits ik gemeend hebbe, dat ik den Koning van alles verflag moet doen, zonder te onderzoeken, of de dingen, die men my voorflaat met zyner Majefteits gedachten over-

overeenkomen of niet, hebbe ik geoordeeld, dat hy niet qualyk neemen zoude, dat ik hem onderrechte van het gene die man my gezegd heeft: hy ſchynt verſtand te hebben, en den Koophandel wel te verſtaan.

DE Vlooten der Staaten-Generaal bevinden zich te Kadix, zoo ſterk, als ik ſteeds de eere gehad hebbe van zyne Majeſteit te ſchryven, dat zy zouden wezen; dat is te zeggen, dat, ſchoon het Esquader des Graaven van Styrum uit maar zes buitengewoone Schepen zoude beſtaan, men beſlooten had de andere Convoijers daar by te voegen, en dat men, aan die te Kadix waren, zoude belaſten, den Graaf van Styrum in te wachten; zoo dat hy twaalf Oorlogſchepen onder zyn Bevel zoude hebben, zonder ontrent zestien Koopvaerdy-Schepen van twintig, dertig, en veertig ſtukken te rekenen. Daar en boven maakte men te Amſterdam vyf of zes Schepen gereed, die men in ſtaat ſtelde van in zee te kunnen ſteeken, veertien dagen, naa dat de andere daar bevel toe gekreegen zouden hebben.

25 April 1686.

DE Heeren van Amſterdam hebben hun verzoek by my doen vernieuwen, ten behoeve der vier Perſoonen, wier naamen ik de eere gehad hebbe van den Koning te zenden.

DE Heer Dieſt quam te poſt weder, om de *Acte* van inſluitinge, die hem toegeſtaan was voor de uitwiſſeling der Bekrach-

krachtiging, te eiſchen. Die ſchielykheid toont, dat men aan het Hof van Brandenburg bang was, dat die zaak gedwarsboomd zoude worden.

Aan den Heer de Seignelay, den 7 Mey 1686.

IK hebbe verſtaan, dat alle Admiraliteiten den tweeden deezer Maand vergaderd zyn geweeſt, en dat'er beſlooten is, het getal van manſchap, en de Krygsbehoeften, waar mede men de Schepen van den Staat voorzien zal, te vermeerderen; die Schepen niet ten Oorlog uitgeruſt zynde, maar alleen om de Koopvaardy-Vlooten der Republyk te begeleiden.

Brief des Konings, van den 2 Mey 1686.

DE Koning gaf my op mynen onderdanigen Brief, van den 23e April, tot antwoord: " De voorſlag, dien de Drogiſt ,, van Rouaan u doet, is niet aanneemelyk, 't en zy hy, en die, daar hy van ,, ſpreekt, eene wezendlyke afzweering ,, doen: het is noch beter, dat zy in vreemde Landen blyven, dan weder in myn ,, Koningkryk komen, de vryheid van by ,, hunne dwalinge te blyven behoudende.

DE Koning ſchreef my, dat hy my alrede had laaten weeten, dat van de vier Perſoonen, voor welke de Heeren van Amſterdam verlof verzochten, om uit zyn Koningkryk te vertrekken, twee genaturaliſeerde waren, en welke hy het bygevolg niet vergunnen kon; dat belangende de twee andere, zyne Majeſteit nader verklaringen verwachten, die hem gezonden ſtonden te worden, door de Intendanten der Landen, daar zy in woonden.

IK

IK liet den Heere de Seignelay weeten, dat ik den Drogift van Rouaan, over welken ik de eere gehad had van hem te fchryven, antwoorden zoude, zodanig als de Koning my voorgefchreeven had; maar dat ik hem niet kon ontveinzen, dat het my krachtig moeide, de Franfche Manufactuuren in Holland te zien oprechten, daar zy altyd zouden blyven; dat die van de Lakens van Meunier, die een groot vertier door de geheele waereld hadden, en in Holland onbekend waren; nu te Rotterdam was; dat zich daar, onder andere Hoedemakers, een der vermaardfte in dat Ambacht van Rouaan nedergezet had, die van negentien knechts, welke hy in die Stad gehad had, twaalf te Rotterdam met zich had gebragt; en fchoon hy'er maar drie maanden geweeft was, had men van zyne Hoeden, gelyk ik vaft wift, alrede naar Rochelle gezonden.

Aan den Heer de Seignelay, den 9 Mey 1686.

DE Brieven, die van Madrid quamen, hielden in, dat des Konings Vloot voor Kadix lag, en dat de kleinfte Schepen alrede de Baai ingezeild waren. Deeze tyding had de Staaten-Generaal zeer ontftelt.

10 Mey 1686.

DE Prins van Oranje verzocht veertig-duizend guldens, boven de honderd-duizend, voor de Franfche Officieren die gevlucht waren.

DE Koning liet my weeten, dat de Koning van Spanje alrede twee-honderd-vyftig-duizend guldens gebooden had, tot vergoedinge aan zyne Onderdaanen, en

Brief des Konings, van den 4 Mey 1686.

vermits het al zoo billyk, en rechtvaerdig was hun eene vergoeding van vyf-honderd-duizend Ryksdaalders te doen, hoopte hy eerlang de begeerde volkome voldoening te krygen.

LANG van te voren; (men moet den tyd nazien, daar ik ſpreek van de byeenkomſt des Konings van Zweden, en des Keurvorſten van Brandenburg) kreeg ik bericht, dat de Keurvorſt van Brandenburg, op het einde van den Zomer, te Kleef zoude komen, om een mondgeſprek met den Prinſe van Oranje te houden; en de Prins van Oranje heeft voorgenomen, in dien tyd een Campement op de grenzen van Gelderland te maaken.

Brief van den Heer Signelay, van den 4 Mey 1686.

MEN ſchreef my, dat ik myn beſt moeſt doen, om den Drogiſt Besnard over te haalen, om Katholyk te worden.

23 Mey. 1686.

MEN ſchryft, dat de Graaf van Styrum heden of morgen t'zeil zal gaan: gister quam hy zyn afſcheid neemen van den Prins van Oranje. Op de zes Schepen, daar hy mede in zee zal ſteeken, is naauwelyks volks genoeg. De Heeren der Admiraliteiten, die gemeend hadden, dat hunne gewoone middelen t'overgenoeg waren, om die zes Schepen uit te ruſten, hebben zich in hunne rekening bedroogen gevonden. De Graaf van Styrum zal Kaptein Tol by hem hebben, die een Schip van ſestig ſtukken heeft, nevens de Spaanſche Schepen, en tien of twaalf Koopvaar-

dy-

dy-Schepen, van vier-en-twintig, dertig, en veertig ſtukken geſchut.

MEN ſtelt hier vaſt, dat de reize des Keurvorſten van Brandenburg geen' anderen grond heeft, dan de hoope, die de Prins van Oranje aan Mevrouwe de Keurvorſtin gegeeven heeft, van haaren Zoon Philips de *Survivantie* zyner Ampten te doen bekomen; waar over ik de vryheid nam, van den Koning te zeggen, dat de Prins van Oranje die zaak nooit te boven zoude komen, indien hy ze ondernam, en dat zyne eige Creatuuren, (uitgenomen twee of drie) hem daar in tegen zouden wezen. Dat weet hy beter dan ik, en vermits hy behendig, en doorſleepen is, moet men denken, dat hy het zal wagen. Boven dien moet men vaſt ſtellen, dat de Prins van Oranje, den Keurvorſt van Brandenburg niet zal willen vertoornen, 't welk onvermydelyk zou wezen, zoo hy Prins Philips voor Prins Lodewyk ſtelde. De redenen ſterken my in de gedachte, die ik altyd gehad hebbe, dat de Prins van Oranje geen ander doel gehad heeft, dan de Keurvorſtin van Brandenburg in zyne belangen te houden, in den korten tyd, dat hy meent, dat de Keurvorſt noch zal leeven, zonder evenwel iets voor die Prinſeſſe te doen. Dat oogmerk te bereiken, zal hem niet moeijelyk vallen: want de ontebovenkomelyke zwarigheden, die deeze zaak inheeft, en de tedere jeugd van den Prinſe Philips, zullen hem oorzaak gee-

ven, om den Keurvorst van Brandenburg te vertoonen, dat men den jongen Prins eenigen tyd in den Haag moet laaten, op dat hy de genegenheid des volks allengs winne, en hen neige, om hem tot hunnen Stadhouder aan te neemen. Daar naa kan hy ligt zwarigheden genoeg vinden, om die zaak te doen sleepen, tot des Keurvorsten dood, en dan zal hy zich houden, als of hy Prins Philips aan den tegenwoordigen Keurvorst wilde opofferen, en het zal hem misschien by deezen (*) voordeelig zyn, dat hy den anderen verlaat: ik geloof, dat het goed zoude wezen, dit aan Mevrouwe de Keurvorstin (†) te verstaan te geeven; want zoo zy deeze zaak ter dege inzag, en met den Prinse van Oranje haare banden zoo vast wilde leggen, dat zy niet bedroogen konde worden, zou de list des Prinsen van Oranje noodwendig ontdekken, en hy daar door in ongunst geraaken by de Keurvorstin van Brandenburg, of, indien hy gehouden was, die zaak inderdaad voort te zetten, zou hy eene verdeeldheid in den Staat bren-

(*) Dat is net zoo gebeurd, als ik gezegd had; de Prins Philips van Brandenburg is twée jaaren in den Haag geweest.

(†) De Keurvorst van Brandenburg overleeden zynde, is Prins Philips weder uit den Haag vertrokken, zonder dat men iets voor hem gedaan heeft.

brengen, zyn aanzien verliezen, en een gedeelte van zyne Vrienden; want gelukken zal het hem nooit.

DE Noord-Hollandſche Steden, ik zegge niet eenige, maar alle zeven en met gemeen overleg, hebben een' anderen voorſlag aan de Staaten van Holland gedaan die hen ten uiterſte verlegen maakt. De Gemagtigden van die Steden hebben een Bericht van den tegenwoordigen ſtaat der zaaken van die Provincie, en van dien hunner Steden in 't byzonder overgegeeven. Zy hebben aangetoond, dat, hoe vlytig zy zorgen voor de nette betalinge der belaſtingen van den Staat, zy echter nu vier-honderd-duizend guldens minder beloopen dan voor den Oorlog, dat zulks het afneemen van den Koophandel hunner Steden genoegſaam deed blyken, en even daarom ook de onmogelykheid, daar zy zich in bevinden om hun aandeel aan het Kantoor te bezorgen. Weshalven verzochten zy eene nieuwe verdeeling in de Provincie, en betuigden, dat, zoo men weigerde daar toe te verſtaan, zy zich niet verplicht hielden, volgens de oude verdeeling te betaalen, en dat om de dringende reden van de volſtrekte onmogelykheid van het te kunnen doen daar zy zich in bevinden.

MEN houdt dien voorſlag zoo geheim als men kan, want men weet 'er de gevolgen van, en weinig menſchen hebben 'er kennis van. Ik houde my als of ik 'er niets

niets van wiste, dewyl het van geen nut is, dat ik toone dat ik het weet: maar ik zal 'er allen Fransche Staatsdienaaren aan de vreemde Hoven kennis van geeven; want ik acht het voor 's Konings dienst nuttig, dat men in Duitschland den armoedigen staat kenne der eenigste Provincie deezer Republyk, die tot nu toe geld verschaft heeft aan de andere, om de onderstandgelden te betaalen. Evenwel zou het goed zyn, dat zy die tyding door andere dan zy zelfs deeden verspreiden, want dewyl men altoos geneigd is, om de dingen een' verkeerden draai te geeven, weet ik dat eenige van hun, van diergelyke berichten tot 's Konings dienst gebruik hebbende willen maaken, men hen hatelyk gemaakt heeft by de Heeren van Amsterdam, die zeiden, dat het steeds de Fransche Staatsdienaars waren, die alles wat nadeelig voor de Republyk is openbaar maakten; en dat doet hier geen goed uitwerksel.

30 Mey 1686. DE Graaf van Styrum, heeft last om gezamentlyk met het Zeeuwsche Schip, zich voor het eiland Wicht te voegen by de andere Schepen, zoo van Oorlog als Koopvaarders, die uit Texel gezeild zyn. Van het gemelde eiland, 't welk hunne Vergaderplaats is, zullen zy ongetwyffeld kunnen koers voortzetten, door het Kanaal recht op Kadix aan.

IK schreef dat de Prins van Oranje, en de Keurvorst van Brandenburg, groote voor-

voorneemens hadden in het mondgesprek, dat zy te Wesel stonden te houden, dat men schier niet twyffelde, of zy hadden beide voor, zich tot Hoofden van alle Protestanten van Europa aan te stellen: ook hebbe ik verstaan, dat de Prins van Oranje zyne banden met de Engelsche Presbyteriaanen sterker legt, en dat hy zyne Groot-Brittannische Majesteit, daar in weinig ontziet, dien hy niet verder viert dan het met zyne bewerpen overeenkomt; maar dien hy in 't geheel niet meer vieren zal als hy van zyne voorneemens zal moeten afzien, of den Koning van England laaten vaaren. Men behoorde zelfs in England te bemerken, dat alle handreiking die de Prins van Oranje de Staaten verplicht aan de gevluchte Fransche Officiers te doen, maar gemaaktheid is, alleen dienende om aan alle Protestanten, en voornamelyk aan de Engelsche, te toonen wat zy van hem te wachten hebben; zoo dat ik overtuigd ben, dat het eene terging is voor den Koning van England, niet minder dan voor Vrankryk.

MEN heeft my gezegd voor eenigen tyd, dat de Koning van England Brieven had gevonden, eigenhandig door den Prins van Oranje geschreeven, die de verstandhouding die tusschen hem en den Hertog van Montmouth plaats gehad had, aantoonden, dat zyne Groot-Brittannische Majesteit eene soort van Verdrag in handen had, 't welk echter niet met de hand

des

des Prinſen van Oranje ondertekend was, door het welk bleek, dat zy overeengekomen waren, hy en de Hertog van Montmouth, dat de Prinſes van Oranje, Koningin van England zoude weezen en de Hertog van Montmouth de eerſte van het Koningkryk naa den Prins van Oranje. Ik hebbe den Koning niet laſtig willen vallen met dit ſlach van berichten, niet twyffelende, of, zoo zy echt waren, zyne Majeſteit zou'er beter van onderrecht zyn dan ik. Evenwel meene ik hem te moeten laaten weeten, dat de Heer van Citters deezer dagen in eenen Brief aan de Staaten-Generaal geſchreeven heeft, dat de Koning van England ſedert drie weeken, in verſcheide gelegenheden zyn misnoegen getoond heeft over de verſtandhouding, die'er tuſſchen den Prins van Oranje en den Hertog van Montmouth geweeſt was. Het heeft dien Prins niet minder gemoeid, dat de Heer van Citters die tyding aan de Staaten-Generaal heeft overgebrieft, dan dat de Koning van England zulke redenen gevoerd heeft.

4 Juny 1686. DE Zweedſche Envoyé, heeft in eene byeenkomſt die hy gehad heeft met den Prinſe van Oranje, den Raad-Penſionaris Fagel, en den Keizerlyken Reſident, ſterk aangehouden om eenige Oorlogſchepen van de Republyk te verwerven, om Zweedſche Troepen naar Duitſchland over te brengen. Hy heeft den Prinſe van Oranje verzekerd, dat de Koning van Zwee-

Zweeden dat beſluit nu in goeden ernſt genomen heeft. Hy heeft daar Brieven over getoond, en zich eindelyk bepaald om te verzoeken, dat de Graaf van Styrum maar twee Oorlog-Schepen van zyn Esquader mogte afzenden, om aan alle Vorſten te toonen, dat de Staaten-Generaal die overvoering goedkeurden, en dat zy met hunne toeſtemminge geſchiede. De Prins van Oranje en de Raad-Penſionaris Fagel hebben 't geweigert; den voorſlag daar van niet aan de Staaten-Generaal durvende doen, en geene Schepen van het Esquader des Graaven van Styrum kunnende afzenden, dewyl hy 'er niet meer heeft, dan hy nodig heeft, om naar Kadix te ſtevenen en tegen de Engelſchen; de Staaten-Generaal ten anderen geene zeilrede Schepen in hunne Havens hebbende.

IK hebbe heden eerſt gehoord', dat 7 Juny
de Prins van Oranje, door den Raad- 1686.
Penſionaris Fagel in de Vergaderinge der Staaten van Holland had doen voorſtellen, dat men de belaſtingen op alles wat uit Luikerland komt zoude vermeerderen, tot dat zyne Excellentie den feſtigſten penning vernietigd, en de belaſtingen op de Hollandſche Koopmanſchappen verminderd en gebragt zoude hebben op den zelfden voet als op de Franſche. Schoon deeze voorſlag zeer onredelyk is, dewyl de Keurvorſt van Keulen in geen Traktaat ſtaat met de Staaten-Generaal door het welk

hy

hy verplicht zy de Hollanders te handelen, als de meest begunstigde Natie; echter hebben de Gemagtigden van alle Steden 'er hunne toestemming toe gegeeven, behalven die van Amsterdam, die 'er de *Conclusie* van belet en gezegd hebben, dat men eerst moest zien of 'er geen middel was, om de dingen in der minne by te leggen.

MEN twyffelt hier niet meer, of de Koning van Zweden is voorneemens ten spoedigsten Troepen naar Duitschland over te voeren; ongetwyffeld tot nakominge van het Traktaat, 't welk, gelyk ik de eere gehad hebbe van deezen Winter aan Uwe Majesteit te laaten weeten, gemaakt werd tusschen den Keizer en den Koning van Zweden, by het welke de Koning van Zweden zich verbind, om meer Troepen tot den Oorlog tegen de Turken te geeven dan hy gehouden was, onder voorwendsel van eene vergoeding voor die hy tot nu toe niet geleverd heeft. Men meent hier dat de Keizer, den Keurvorst van Brandenburg eene volkome voldoening gegeeven hebbende aangaande zynen eisch op eenige Hertogdommen van Silesiën, hem om zyne toestemming den doortogt van die Troepen verzocht zal hebben.

ZOO even kryge ik tyding, dat de Prins van Oranje, den zoo genaamden Ivoy naar Geneve zal zenden: heden of morgen zal hy zyne *Instructiën* krygen, daar wacht hy maar alleen naa. Hy is Ingenieur-Generaal van den Staat, en even-

evenwel een Man van weinig bequaamheid. Ik geloove dat de Prins zich op eene fatsoenlyke wyze van hem wil ontslaan; of mogelyk heeft hy daar gaerne iemant die van hem afhangt, en zynen zin en wille in alles volgt.

DE Koning liet my weeten, dat ik uit het verhaal, 't welk hy my zond de oorzaak zoude kunnen zien van het gevecht, dat 'er den 14e Mey geweest was, tusschen een zyner Schepen geheeten *de Marquis*, gevoerd door den Heer de Belle-Isle-Errard, en een Hollandsch Oorlogschip, wiens Kapitein zich goedmoeds het quaade onthaal, dat hy ontfing op den hals gehaald had; dat het dienstig was, dat ik de valsche verhaalen, die 'er van zouden inkomen voorquame door het waarachtige, dat ik aan de Staaten-Generaal zoude overgeeven van de omstandigheden van dat voorval; en vermits de Koning geene reden had om te denken, dat hy last van de Staaten-Generaal had, om zich te gedraagen gelyk hy gedaan heeft, hield zyne Majesteit zich verzekerd, dat zy de schade die hy geleeden had aan zyne slechte manier van handelen zouden wyten. Brief des Konings van den 7 Juny 1686.

DE waarheid van de zaak is, dat de Hertog de Mortemar, twee Hollandsche Schepen in zee ontmoet hebbende, met hun opstemde Admiraalschap te maaken, en te samen door het Naauw van de Straat te zeilen. Een van die Schepen week met het vallen van den nacht af.

De Heer de Belle-Isle bemerkte het, maar te laat, volgde het, en vond zich ontrent middernacht zoo naby het zelve, dat hy het kon preijen. Hy deed zyn best om den Kapitein te beweegen, dat hy zich weder by het Esquader van den Heer de Mortemar voegde: maar de Hollander antwoorde hem trots, dat hy 't niet doen wilde. Met het aanbreeken van den dag maakte de Hollandsche Kapitein zich tot het gevecht gereed, en zette met volle zeilen, op dat des Heeren de Belle-Isle aan, die, voorneemens zynde drie schooten met scherp één voor één te lossen op zyn Voorschip tot een sein van niet te naderen, naauwelyks den eersten gedaan had, of de Hollander gaf hem eene laag van vyf-en-twintig stukken. Het gevecht werd heel scherp: de Hollandsche Kapitein werd doodgeschooten en zyn Schip leelyk gehaavend. Twee Hollandsche Officieren quamen met de Sloep den Heere de Belle-Isle verzoeken het gevecht te eindigen; het welk hy deed, waar naa zy zich te samen by het Esquader des Heeren de Mortemar gingen vervoegen voor Kadix.

13 Juny 1686. DE Heeren van Amsterdam, quamen gister avond hier om de Vergadering by te woonen, die deezen morgen zal beginnen. Ik hebbe hunne gedachte over de ruuwe ontmoeting die een der Schepen van de Fransche Vloot gehad heeft met een Schip van de Republyk, noch niet recht te weeten kunnen komen: ik weet

echter

echter wel, dat zy veele verwytingen in de Vergaderinge der Staaten van Holland te lyden zullen hebben; want de Prins van Oranje en zyne Creatuuren hebben alrede gezegd, dat de Heeren van Amsterdam oorzaak zyn van den hoon die den Staaten-Generaal korts aangedaan was, dat zy geweigerd hadden een grooter getal Schepen uit te rusten, dat zy den Staaten van Holland voor de Fransche Vloot ingestaan en verzekerd hadden, dat zy 'er niets van te vreezen hadden; dat men evenwel zag wat 'er gebeurd was; dat al de vrucht die zy trokken van de *Correspondentie* die zy met my hielden, was zich wat wys te laaten maaken, en om den tuin te laaten leiden, en andere diergelyke dingen meer, die men deezer dagen gezegd heeft, om de Gemagtigden van Amsterdam op hunne komste te verbaazen.

IK hebbe aan mynen kant ook niet stil gezeeten, en deezen morgen voor het openen der Vergaderinge, den Heeren van Amsterdam laaten zien het gene Uwe Majesteit my de eere gedaan heeft van my te schryven, aangaande den last die Uwe Majesteit gezonden heeft van het meerendeel zyner Schepen weder naar hunne Havens te doen keeren, zoo draa de Markgraaf de Feuquieres van den Spaanschen Raad het geschrift, 't welk men hem tot zekerheid van zyner Majesteits Onderdaanen belooft, gekreegen zal hebben.

IK ben te weten gekomen, dat de Prins van Oranje aan eenige Perſoonen gezegt heeft, dat, ſchoon de Spanjaarden noch geene opentlyke vyanden van Vrankryk zyn, en Kadix noch niet geblokkeerd is; men evenwel zeggen kon, dat het ſchier zoo was, en dat het hem daarom niet vreemt voorgekomen was, dat de Koning, eene Vloot voor die Stad zendende, om recht te vorderen, niet toegelaaten had, dat de Scheepen van den Staat op de Rheede gebleeven waren; maar dat het tegen alle recht en reden was, niet te hebben willen dulden, dat de Schepen der Republyk zich dertig mylen van daar, en op de Kuſten van een ander Koningkryk onthielden, en dat men ze met kracht en geweld van daar verdreeven had. Dat is het ſtuk, heeft de Prins van Oranje aan eenige Leden van den Staat gezegt, daar men zich by houden moet, en daar de klagten der Staaten-Generaal voornaamelyk op gegrond moeten wezen.

IK weet echter, dat de Staaten-Generaal voor drie dagen twee Galjooten aan den Graaf van Styrum afgevaardigd hebben, om hem te beveelen, op geene plaats te gaan liggen, die de minſte bekommering aan de Scheepen van zyne Majeſteit kon geeven.

IK liet weeten, dat de Staaten-Generaal in drie jaaren zouden betaalen, het gene zy maar in zes behoefden te betaalen; dat ik die *Negotiatie* niet zoude dwarsboomen,

men, al kon ik, om dat ik oordeelde, dat 'er des Konings belang weinig aan geleegen was.

IK ontdekte, door den Man zelven, dien Castanaga naar den Haag zond, met Geloofs-brieven voor den Envoyé, en voor den Consul te Amsterdam, dat hy last had, om te verneemen, of men zich iets van de party der Hugenooten kon belooven, en of de gevluchte Officiers, die in den Haag waren, konden *ageeren* door hen zelfs, of door de *Correspondentiën*, die zy in Vrankryk hadden. Hy zei my, dat de Markgraaf de Castanaga daar niet van onderrecht wilde wezen, om dat hy den Oorlog zocht, dat hy dien in tegendeel vreesde, niet in staat zynde, om de Nederlanden te behouden; maar dat hy diergelyke dingen gaerne wilde weten, om dat men niet wist, hoe de zaken konden loopen.

DIE zelfde Man ontdekte my, dat de Markgraaf de Castanaga hem in vertrouwen gezegt had, dat 'er in den jaare 1683 eene soort van Traktaat geweest was, tusschen de Genueezen, den Graaf van Melgar, en de vermeinde Hervormden van de Sevennes, dat de Genueezen geld zouden schieten, en de Graaf van Melgar eenige Officieren geeven; dat men zeer veel moeite gehad had, om den Graaf van Melgar in dat Traktaat te doen treeden, dat hy'er niet toe besloten had; dan naa dat men hem eene *Consultatie* vertoont had, opgestelt door den

Gemoeds-Raad des Konings van Spanje, Philips den IV^de^, inhoudende, dat de Koning van Spanje in gemoede de muitery des Heeren van Rohan mogt onderſteunen.

28 Juny 1686.

DE Raad-Penſionaris Fagel bragt den gantſchen morgen door, met het verhaal van het gene tuſſchen een van des Konings Schepen, en een Hollandſch voorgevallen was; en naa het met veel ophef gedaan te hebben, viel hy klagtig over de Heeren van Amſterdam: maar men beſloot niets over die zaak; zy ſchreeven ſlechts aan hunnen Gezant in Spanje, dat hy'er hun nieuwe kundſchappen van over zoude zenden.

DE Heeren van Amſterdam zyn zeer verlegen, wegens den Graaf van Styrum, om dat zy weeten, dat hy den Prinſe van Oranje geheel toegedaan is, en niet weeten, of hy niet eenigen heimelyken laſt van dien Prinſe ontvangen heeft. Zy hebben my evenwel verzekerd, dat het bevel, 't welk de Staaten-Generaal den Graave van Styrum, op zyn vertrek gegeeven hebben, is, dat hy de Vlag voor de Franſche Vloot zal ſtryken, en haar dezelfde eere bewyzen, die zy door hunne Traktaaten verplicht zyn aan England te betoonen.

IK hebbe middel gevonden, om eenen Brief van den Heer van Citters aan de Staaten-Generaal, tot onder de oogen des Konings te doen komen. Men ziet'er in, dat de Koning van England de Staaten willen-

ſende ontheffen van de vreeze, die zy voor den Oorlog hebben, zich tot dat einde niet bedient van 's Konings goed voorneemen, om den Vrede te onderhouden; maar van de onmagt daar, volgens hem, de Kroon van Vrankryk zich, door den uitgeputten ſtaat haarer geldmiddelen, in bevind van iets van gewigt te onderneemen, en veel minder een' Oorlog.

IK hebbe den Heer Blanquet geſproken, om onderrecht te worden van het vervolg der *Negotiatie*, die hy meende, dat met den Keurvorſt van Beyeren geſchiede, om Troepen naar de Nederlanden te doen trekken, en van het zenden van Sandrask naar de Paltz. Hy zei my dat, uit zekere dingen, die hy van den Markgraaf de Caſtanaga gehoord had, hy niet twyffelde, of, zoo 'er een Kryg tuſſchen Vrankryk en Spanje ontſtond, de Keurvorſt van Beyeren zou terſtond tot Landvoogd der Nederlanden benoemd worden: dit doet den Markgraaf de Caſtanaga noch meer vreezen voor eene Vredebreuk tuſſchen de Koningen van Vrankryk en Spanje. 20 Juny 1686.

IK gaf den Koning kennis van de Manufactuuren, die men wilde oprechten, en van de middelen, die 'er waren, om het te beletten.

DE Penſionaris Fagel zei in de Vergaderinge der Staaten van Holland, dat de Koning eene groote Vloot uitgeruſt had, met voorneemen, van den Koophandel

der Hollanderen te vernielen, en dat hy het ondernomen zoude hebben, indien andere Mogendheden, daar hy zich mede wilde verbinden, het hem niet afgeraden hadden; de Creatuuren des Prinſen van Oranje zeiden, dat hy des Konings oogmerk niet had willen begunſtigen.

MEN maakte my zeer heimelyk bekent, dat de Heer Hekart, Raad des Prinſen van Oranje, en die voorheen Geheimſchryver van den Biſſchop van Straasburg is geweeſt, naar Augsburg gaat, onder voorwendſel van eene reize naar Duitſchland te doen. Het is klaar genoeg, dat de Prins van Oranje hem uitzendt. Ik hebbe den man, door wien ik gemeenſchap met de Heeren van Amſterdam houde, verzocht hun daar van te ſpreeken, en hun voor te houden, dat zy zich niet moeten verſchoonen, met te zeggen, dat de Heer Hekart geenen laſt van den Staat heeft; dat het den Graave van Waldek, en aan de genen, die de ruſt van Europa zoeken te ſtooren, en die de Ryksvergadering van Regensburg zullen bywoonen, genoeg was een' *Miniſter* der Staaten Generaal te hebben, die door zyne tegenwoordigheid kracht zal geeven aan alle onderneemingen der oproerigen, en die hun van wege de Staaten-Generaal alle verzekeringen zal geeven, die de Vorſt van Waldek nodig zal oordeelen, om die onderneeming te doen ſlaagen.

DE Bisschop van Utrecht overleeden zynde, liet ik den Koning weeten, dat de Spanjaarden altoos zochten veel deel te hebben aan de benoeming van die Bisschoppen, om de genegenheid der Katholyken te winnen. Ik gaf den Koning kennis van alle kuiperyen, die 'er in 't werk gesteld werden, en noemde hem de Persoonen, die ik bequaamst oordeelde, om die plaats te vervullen, en die onpartydig waren. 21 Juny 1686.

DE Prins van Oranje had sedert eenigen tyd gearbeid, om eene *Resolutie* over de Zee-zaaken te doen neemen, welke was, altoos negen-duizend Matroozen in dienst te houden, tegen tien Rykdaalders 's maands voor elken man. Het voorwendsel, dat hy neemt, is, dat de Staaten dan nooit verrast kunnen worden, en dat zy altoos Matroozen gereed zullen hebben, om hunne Schepen te bemannen, dat men hun 's winters bezigheids genoeg binnen 's Lands zal kunnen geeven, en in den overigen tyd, om op de Convooyers te kunnen dienen. Dat is mogelyk, maar morgen, den 22e Juny, zal ik doen vertoonen, aan de Heeren van Amsterdam, dat de Prins van Oranje daar geen ander oogmerk mede heeft, dan zich Meester te maaken van hunne Zeemagt, gelyk hy alrede van hunne Landmagt is; dat de Matroozen, die door de Kapteins aangenomen, en door de Steden betaald worden, het gezag van den Prinse van Oranje weinig erkennen; maar dat, als zy eene vaste

betaling hadden, de Prins van Oranje het geld in het Provinciaal Kantoor zou doen komen, gelyk hy dat der Krygslieden gedaan had, en dat hy door dit middel alle Matroozen afhangkelyk van hem zoude maaken; zodanig, dat, gelyk hy de Troepen doet optrekken buiten weeten, en zelfs tegen den wille der Staaten-Generaal, hy desgelyks Schepen zoude doen uitrusten naar zynen wille en welbehaagen; gezag genoeg hebbende over de Admiraliteiten, om uit hunne Magazynen alles te doen haalen wat hy nodig zal hebben. Ongetwyffeld had de Prins van Oranje toen de onderneeming, die hy naderhand tegen England gedaan heeft, alrede in het oog.

24 Juny 1686. MEN maakte my bekend, dat de reize des Keurvorsten van Brandenburg naar Kleef vast was, en zelfs, dat *Doctor* Ham een heimelyken Brief aan den Raad-Pensionaris Fagel geschreeven had, door welken hy hem liet weeten, dat, schoon men den Graave de Rebenac te verstaan gegeeven had, dat des Keurvorsten reize naar Kleef af was, zy echter zoude aangaan, en dat de Keurvorst 'er onfeilbaar zoude komen. Die Brief van *Doctor* Ham, was van dezelfde dagtekeninge, als de Brief van den Heer de Rebenac, van den 11e Juny, waar door hy schreef, welke redenen men hem bygebragt had, waarom de reize naar Kleef geen voortgang zoude hebben.

DE

DE Koning van England toonde, dat de ontmoeting, die 'er geweest was tusschen den Heer de Belle-Isle, en Kaptein Ewyk hem krachtig moeide, en verzekerde den Heere van Citters, dat hy wel maken zoude, dat zulke dingen niet meer zouden gebeuren. 27 Juny 1686.

DE Prins van Nassau, was zeer ontbutst over de reize des Keurvorsten van Brandenburg. Hy is te Amsterdam geweest, met de Prinsesse van Nassau, en heeft'er twee of drie dagen getoefd. Hy heeft driemaal aan het Huis der Regeerende Burgermeesteren gezonden, maar geen een van hun heeft by hem willen komen. Die Prins is van Amsterdam naa den Haag gegaan. Op zyne aankomst aldaar, zond hy een' Edelman naar den Prins van Oanje, en een uur daar naa ging hy zelf. De Prins van Oranje liet hem zeggen, dat hy noch sliep. Hy ging 'er echter voor de tweedemaal, en 's anderendaags zeer misnoegt te post uit den Haag.

DE Heeren van Amsterdam weigerden wysselyk den Prins van Nassau te spreeken, die van Creatuuren van den Prinse van Oranje omringt was.

DE Prins van Oranje, zet de Admiraliteiten yverig aan, om de noodige onderrechtingen en schriften op te stellen, om den Staaten - Generaal het nut aan te toonen, van altoos negen - duizend Matroozen in dienst te houden, en de gemakkelykheid, om die kosten goed te maaken.

De

De voornaamſte Heeren der Admiraliteiten, die bynaa alle van den Prinſe van Oranje afhingen, hebben alrede uitgereekend, dat zy eenige Ampten en Bedieningen vernietigende, en veele onnodige kosten beſnoeijende, uit hunne gewone middelen alle Jaaren vier-honderd-duizend guldens tot die Matroozen zullen kunnen geeven, wier geheele onderhoud geſchat word op elf tonnen Gouds: Maar de Prins van Oranje begeert, dat zy vyf-honderd-duizend guldens zullen geeven, en dat men maar zeshonderd-duizend gulden van de Staaten-Generaal zal eiſchen. Ik denk niet, dat dit de grootſte zwarigheid is, die hy vinden zal: ik geloof niet, dat de Heeren van Amſterdam hem zyne begeerte ligt zullen toeſtaan. Zy hebben de redenen, die ik hun hebbe doen bybrengen, niet in den wind geſlaagen, en oordeelen, dat de Prins van Oranje hunne Stad daar door zeer verzwakt, dewyl zy haare kracht vind in het getal Matroozen, dat zy ſteeds aan de hand, en dienſtvaerdig voor haar heeft.

EENIGE Schippers van Schepen, die in de Havens van Vrankryk gelegen hadden, ſchreeven naar Holland, dat men hunne Schépen te Bourdeaux berookt had, om de Hugenooten, die 'er zich in verborgen konden hebben, te verſtikken. De Brief, die het meeſte gerucht daar over maakte, was van een' Deenſchen Schipper, die 'er deeze omſtandigheid byvoegde,

de, dat, vermits hy een' Onderdaan was van eenen Bondgenoot van zyne Majesteit, men het berooken van zyn Schip aan hem zelven had gelaaten. De Heer Krack toonde dien Brief aan veele Leden van den Staat. In het vooroordeel, dat men te Amsterdam opgevat heeft, dat men die Schepen niet alleen berookt, maar vergiftigt had, eenige menschen, die Bourdeauxe Pruimen gegeeten hadden, gestorven of ziek geworden zynde, heeft men terstond gezegt, dat alle Koopmanschappen van die Scheepen vergiftigt waren. Dat heeft zoo verre gegaan, dat de Heeren van Amsterdam den Heer Boreel belast hebben, daar onderzoek naa te doen. Onderwyl heeft men duizent dingen vertelt, het een zotter dan het ander, en de Voorzittende Scheepen heeft de stoutheid gehad, van te zeggen aan den Commys van den Raad, en aan een Fransch Koopman, die hy by malkander vond, dat, zoo men bevond, dat die Pruimen vergeeven waren, men ze op den Dam door Beuls handen zoude doen verbranden. Ik schreef den Consul, dat hy 'er den Heere Boreel, voorheen Gezant in Vrankryk, en toen Opper-Schout van Amsterdam, over spreeken zoude. Hy zei hem, dat hy last had, om 'er onderzoek naa te doen; dat een Koopman van Amsterdam vier Vaten met Pruimen van Bourdeaux gekreegen hebbende, hy die verkoft had aan vier Kruideniers, die ze gedeelt hadden; dat een van dezelve 'er

vier

vier vaten van hebbende, een geheel Vat naar Kampen had gezonden, zonder het te openen, en 'er een van had door midden doen zaagen, om in zyn Winkel by 't pond uit te weegen; dat een van zyne Dienstboden, en drie kinders 'er van gegeeten hebbende, gelyk ook de kinders van eene arme Vrouw, die in zyn huis arbeide, en aan wie men 'er wat van gegeeven had, ziek geworden waren, korts daar naa; dat zyn Winkelknecht den volgenden nacht gestorven was, en dat zy 't alle by de dood weg gehaalt hadden, en noch ziek waren. Dat de Schepens, die men daar kennis van gegeven had, belast hadden, dat men 't lyk zoude openen, in tegenwoordigheid van Genees- en Heelmeesters; dat men 'er alle gewoonlyke teekens van vergif aan gevonden had; dat zy alle ook de toevallen van vergeeve menschen gehad hadden, gelyk brakingen, zwelling, en een blaauw aangezicht. Men had het overschot van die Pruimen weggenomen, en dezelve in een byzondere plaats bewaard, om'er de proef van te neemen op een beest. Wat daar van zy. het is zeker, dat de andere Kruideniers, die van die Pruimen gehad hebben, dezelve verkoft, en gegeeten hebben, zonder het minste ongemak. De Heer Boreel meent, dat het maar iets toevalligs en byzonders aan dat Vat is, gelyk vergif, dat 'er by ongeluk kan in gevallen wezen, of eenig venynig beest, dat 'er in geweest is, en de Pruimen vergiftigd kan heb-

hebben. Hy heeft hem belooft, dat hy'er hem het vervolg van zoude zeggen, en klaagde hem onderwyl, dat men eene zaak van veertien- of vyftien-honderd guldens, die hy, Boreel, in Vrankryk had, niet afdeed, daar hy heel moeijelyk over was.

IK schreef den Koning, dat ik te weeten gekomen was, dat de Prins van Oranje onlangs op nieuw weder aangelegt had met de voornaamste Engelschen, die te Utrecht gevlucht waren.

DE Heer Valkenier, Resident van de Staaten te Regensburg, heeft hun geschreeven, dat de Heer Windisgrats hem te kennen gegeeven had, hoe nut en nodig het voor de Gemeene zaak was, dat een *Minister* van den Staat de Ryksvergadering van Augsburg bywoonde, en dat hy zich derhalven gereed maakte om derwaart te gaan; de reize van Regensburg naar Augsburg kort zynde, en niet denkende, dat 'er in lang iets van gewigt van Regensburg te schryven zoude vallen. Men had my gezegt, dat de Gemagtigden der Staaten-Generaal den 24e Juny dien Brief beantwoord, en aan Valkenier verlof gezonden hadden, om naar Augsburg te gaan: Maar uit eenen Brief, dien ik eenige dagen daar naa kreeg, verstond ik, dat de Heeren van Amsterdam zeer wel onthouden hadden, het gene ik hun daar over gezegd had voor omtrent drie weeken, en dat men den Heer Valkenier had geschreven, om hem te verbieden naar Augsburg te gaan, en om te beveelen, dat hy zich ter-

terstond naar den Haag zoude hebben te begeeven.

21 Juny 1688. IK schreef den Heere de Seignelay weder van den Drogist van Roüaan Besnard, met deze woorden:

Aan den Heer de Seignelay.

„ HY is by my geweest, en voor zoo „ verre ik zien kan, is 'er niets, dan zy„ ne Vrouw, en misschien een verkeerde „ schaamte, die hem belet, zich opentlyk „ voor Katholyk te verklaaren: Onder„ wyl, naa lang gewiwaud te hebben, „ vroeg hy my, of hy verlof kon beko„ men, om naar Vrankryk te gaan, dat „ hy de eere zoude hebben van by u te „ komen, dat hy de Kettery zoude afzwe„ ren, en dat hy vervolgens verzoeken „ zoude, dat zulks heel geheim gehouden „ mogte worden, en dat het hem vry mog„ te staan, zyne verandering in een Jaar „ of twee niet te verklaaren, geduurende „ welken tyd het hem desgelyks vry zou„ de staan, reizen te doen buiten Vrank„ ryk, en 'er weder in te komen. Hy „ meent, dat hy op die wyze veel meer „ dienst zoude kunnen doen. In der daad, „ zoo die man ter goeder trouw handelt, „ kan hy in veele gelegenheden op die wy„ ze meer nut doen, dan of hy zyne be„ keering verklaarde. Hy heeft door zy„ ne behendigheid, de oprechting van de „ Manufactuur der Lakens van Meunier „ hier te Lande alreede belet. Zyn voor„ neemen is, die Manufactuur te Elbeuf „ weder te herstellen, Ik hebbe gemeent, „ Myn Heer, dat gy gaerne zoudt zien

„ dat

„ dat ik my de eere gave, van u verslag
„ hier van te doen, dewyl het eerste, dat
„ deeze Besnard aanneemt te doen, is by
„ u te komen. Het zal dan aan u staan,
„ te doen, wat gy dienstig zult oordee-
„ len, volgens het nut, 't welk gy meent
„ van hem te kunnen trekken.

DE Koning keurde de onderrechtingen die ik hem gegeeven had, aangaande de genen die de plaats van den Bisschop van Castoriën zouden kunnen vervullen, goed, en schreef 'er over aan den Hertog en Kardinaal d'Etrées. *14 July 1686.*

DE Prins van Oranje bewoog Hemel en Aarde, om tot zyn voorneemen te komen van negen-duizend Matroozen te werven, en de Heeren van Amsterdam stelden 'er zich niet minder styf en sterk tegen.

DE Gemagtigden ter Vergaderinge van de Staaten-Generaal hadden, gelyk hier boven gezegd is, voor acht dagen den Heere Valkenier bevel gezonden, om zich naar Augsburg te begeeven: maar den 28e Juny herriepen zy dat bevel, en belasteden hem in tegendeel in den Haag te komen. Zy deeden my, om redenen die zy my niet wilden zeggen, verzoeken dit heel geheim te houden.

IK liet den Koning weeten, dat de Prins van Waldek aan zyne vrienden zei, dat indien men deeze gelegenheid, om Vrankryk op het lyf te vallen liet voorbygaan, men 'er nooit eene zoo schoone zoude

wedervinden; dat het wel waar was, dat de Koning tegenwoordig geen' Oorlog begeerde; maar dat men overweegen moest of het belang der Staaten-Generaal niet vorderde, dat zy hem voorquamen, en niet wachteden tot zyne Majesteit zynen tyd waarname. De Raad-Pensionaris Fagel gaf ook te kennen, dat men tot dien tyd toe geene beter gelegenheid gehad had.

DE Predikant Claude, vergat ook niet het zyne daar toe by te brengen: hy meende te kunnen aantoonen, dat'er geene honderd Millioenen in geheel Vrankryk waren, die altyd omgingen, en waar van de Vluchtelingen een groot deel mede genomen hadden; dat alle de genen die men gedwongen had, om van Godsdienst te verandeøren, en de Hervormden die in Vrankryk gebleeven waren de wapenen zouden opvatten, zoo draa zy den Koning met een' uitheemschen Oorlog bezig zouden zien.

IK zond den Koning eenen Brief van Valkenier, Resident der Staaten-Generaal te Regensburg, in welken hy zynen Meesters schreef, dat de Keurvorst van Brandenburg zich by des Keizers Staatsdienaaren sterk gemaakt had, dat hy de Opper- en Neder-Saxische Kreitsen zoude doen treeden in het Traktaat, 't welk men voor had te Augsburg te maaken.

HET schynt my toe, dat de Heeren van Amsterdam zeer wel geneigd zyn. De Burgermeesters van dit jaar hebben

den

den Prins van Oranje geweigerd, alles wat aanleiding tot den Oorlog kon geeven. In het ſtraffen van Lucas hebben zy ook, zoo veel het hun mogelyk is, getoond, dat zy Uwe Majeſteit zoeken te behaagen: want het is zeker, dat zy niet wel opentlyke blyken van hunne partydigheid voor Vrankryk kunnen geeven, zonder zich de Creatuuren des Prinſen van Oranje, en de Steden die hem toegedaan zyn, aan den hals te krygen, en zonder zich daar door onnut te maaken.

„ Dewyl men hun dikwyl van doen zal „ hebben, ſchreef ik den Koning, geduuren- „ de het verblyf des Keurvorſten van Bran- „ denburg in deeze Nabuurſchap, bidde ik „ Uwe Majeſteit ootmoedig, niet qualyk te „ neemen, dat ik de vryheid gebruike van „ hem te vertoonen, dat het nu miſſchien de „ rechte tyd, en de beſte gelegenheid zou- „ de weezen om hun te laaten weeten, „ of Uwe Majeſteit hun eenige gunſt wil „ bewyzen aangaande de Huisgezinnen „ voor welke zy verlof, om uit Vrank- „ ryk te gaan verzocht hebben. Dewyl „ zy hunnen Courantier korts geſtraft „ hebben, en zich in deeze laatſte tyden „ in alles wel gedraagen hebben, zal „ zulks doen blyken, dat zy gunſten van „ Uwe Majeſteit te wachten hebben als „ zy het 'er naa maaken; en hen aanmoe- „ digen, om zich in het toekomende noch „ beter te quyten. By aldien men wacht „ tot op het punt van de komſte des Keur-

„ vorsten van Brandenburg te Kleef, zul-
„ len zy de gunsten die zy dan van Uwe
„ Majesteit ontvangen, misschien toeschry-
„ ven aan eene andere reden dan aan een
„ bloot uitwerksel Uwer goedheid voor
„ hem.

„ Van de vier daar zy om verzoeken,
„ heeft de Heer Outshoorn verlof van
„ Uwe Majesteit, om zes maanden uit-
„ landig te mogen weezen: zoo dat het,
„ eigentlyk gesproken, nu maar aankomt
„ op zyne Vrouw die seventig jaaren oud
„ is; zyne Kinders te Amsterdam gezee-
„ ten zynde, daar zy ampten in de Stad
„ hebben. De ander, die Heemstede is,
„ en daar inzonderheid voor gesproken
„ wordt, is buiten het Koningkryk, en
„ heeft'er niet veele goederen De We-
„ duwe vander Meer, is niet genaturali-
„ seerd. Ik weet niet of zy ryk is of niet.
„ De ander is ter Smitten, die desgelyks
„ niet genaturaliseerd is. Zoo Uwe Ma-
„ jesteit die gunst niet aan die vier Per-
„ soonen te gelyk, en maar alleen aan
„ twee wilde bewyzen, zal ik echter niet
„ nalaaten, dit blyk van Uwer Majesteits
„ goedheid by de Heeren van Amsterdam
„ te doen gelden; vooral zoo Uwe Maje-
„ steit'er noch eene andere gunst wilde by-
„ voegen die van zoo veel aangelegenheid
„ niet is, en hun echter zeer aangenaam
„ zou weezen: zy hebben my sedert twee
„ dagen sterk doen verzoeken ten be-
„ hoeve van eenen Dutry. Hy is gevan-

„ gen

„ gen gezet, om dat hy in zyne Herber-
„ ge de Kinders van den Heer de la Sa-
„ bliere geherbergd heeft. Zy hebben dee-
„ zen Dutry eertyds willen verſchoonen,
„ en zouden 't noch wel zoeken te doen,
„ evenwel eiſchen zy hem niet meer op,
„ als eenen hunner Burgers; zy verzoe-
„ ken zyne vryheid maar als eene gunſt."

DE Heer de Croiſſy, ſchreef my, dat men de voorzorgen, genomen om eenige Schepen, die hunne lading te Bourdeaux ingenomen hadden, en verdacht waren van des Konings Onderdaanen te vervoeren, te beletten dat voorneemen uit te voeren, heel breed had uitgemeeten: maar dat zyne Majeſteit dat ſlach van onderzoek ſtond af te ſchaffen, 't welk den Koophandel zyner Onderdaanen kon benadeelen, en, door andere en zekerder middelen de vreemde Schepen beletten hun in hunne vlucht behulpſaam te zyn. Brief van den Hr. de Croiſſy, van den 4 July 1686.

DE groote zaak die in de Staaten van Holland op het tapyt was, was het beraamen der *licenten*, dat is te zeggen, der rechten van in- en uitvoer. Men begon toen te ſpreeken van die rechten te Verpachten, 't welk nooit in de Republyk in gebruik was geweeſt. 11 July 1686.

MEN heeft eindelyk verſtaan, dat'er eenige Hollandſche Koopvaarders door de Algerynen in het Kanaal genomen waren; men zegt, dat de Heeren van Amſterdam den voorſlag zullen doen van vier of vyf

Fregatten uit te rusteu, om in die zeen te kruissen.

SCHOON ik niet twyffele, SIRE, of Uwe Majesteit zal onderrecht weezen van het vergelyk des Keizers met den Keurvorst van Brandenburg, over de Hertogdommen, welke die Keurvorst in Silesiën eischte; echter hebbe ik myn best gedaan, om achter de omstandigheden van die zaak te komen. Men zegt, dat de Keizer niet hebbende kunnen verstaan tot den afstand der Hertogdommen die de Keurvorst eischt, hem eene landstreek van Silesiën in ruilinge en eenige andere voordeelen heeft gegeeven. Zy grenst aan het Hertogdom Crossen, en heet de Schwibusische Kreits. Zy bestaat uit de Stad Schwibusen en tachtig Dorpen. Het is een erfgoed van den Keizer.

Brief des Konings, van den 11 July 1686.

SCHOON de Heer Valkenier geen' last heeft, om naar Augsburg te gaan, heeft hy die reize evenwel om pleisier ondernomen, zoo als hy voor geeft; maar het is inderdaad geweest, om het voorneemen van de genen die nieuwe beroerten zoeken te verwekken behulpsaam te zyn, en deeze meenen groot voordeel uit zyne komst te trekken.

„ Gy kunt, schreef de Koning my, de „ gangen des Keurvorsten van Brandenburg niet naarstig genoeg gade slaan, en „ en niet te veel acht geeven op de *Negotiatiën* zyner Staatsdienaaren, het zy by

„ den

„ den Prinſe van Oranje, of by de Staa-
„ ten-Generaal; want die Vorſt geeft te-
„ genwoordig zoo veele blyken van zyn
„ quaad voorneemen, dat men niet te
„ veel moeite kan neemen om zyne be-
„ werpen te dwarsboomen, en om te be-
„ letten, dat 'er geene naauwer verbinte-
„ teniſſen gemaakt worden tuſſchen hem
„ en de vereenigde Provinciën.

DE Staaten-Generaal, waren zeer mis- 18 July
noegd, dat hun Reſident te Regensburg, 1686.
die den Prinſe van Oranje toegedaan is, te Augsburg geweeſt was, en zy zonden hem bevel om terſtond in den Haag te komen.

DE Prins van Oranje vond in het onderhouden van negen-duizend Matroozen zoo veele tegenſtribbeling by de Heeren van Amſterdam, dat hy die zaak niet verder dorſt voortzetten, en afzag van het bewerp dat hy 'er de Admiraliteiten van had doen opſtellen.

DE Heeren van Amſterdam ſtonden wel toe, dat men naar Kleef zonde, om den Keurvorſt van Brandenburg te begroeten: maar zy weigerden hem te nodigen om in den Haag te komen.

IK liet den Koning ook weeten, dat ik verzekerd was, dat de Heeren van Amſterdam den Prinſe Philips van Brandenburg de *ſurvivantie* van de Ampten des Prinſen van Oranje niet zouden geeven, noch in alle oogmerken des Prinſen van

Oranje treeden, om nieuwe verbonden te maaken, en dat ik niets vreesde, 't en zy alleen eenen voorslag, waar van de Godsdienst het onderwerp zoude weezen.

25 July 1686. DE Keurvorst van Brandenburg, had in de reize die hy naar Kleef deed het oogmerk van Spaansch Gelder aan hem te doen afstaan voor de sommen die de Koning van Spanje hem schuldig was.

29 July 1686. SCHOON ik vaststelle dat de Koning kennis heeft van de *Negotiatie*, die in England geschiedt, om vier-duizend Engelschen in de Spaansche Nederlanden te hebben; evenwel vermits ik 'er noch niet van had hooren spreeken, meende ik niet naa te moeten laaten den Brief des Heeren van Citters, die 'er van meldt, aan zyne Majesteit te zenden.

1 Augusty 1686. DE Heer van Amerongen beraamde de bezoeken tusschen den Keurvorst van Brandenburg en den Prins van Oranje. Die Prins zou den Keurvorst te Kleef gaan bezoeken, en de Keurvorst zou den Prins het tegenbezoek in het Campement gaan geeven. De Prinses van Oranje zal de Keurvorstin niet gaan bezoeken: maar dewyl zy in het Campement zal weezen, daar de Keurvorstin van Brandenburg met den Keurvorst zal komen, zal dat gehouden kunnen worden voor een bezoek van den Keurvorst van Brandenburg aan den Prins van Oranje: my dunkt evenwel, dat, niet tegenstaande die schikking, de

Prin-

Prinses van Oranje zal kunnen zeggen, dat de Keurvorstin van Brandenburg haar het eerste bezoek heeft gegeeven.

DE Raad-Pensionaris Fagel, heeft deezen morgen aan de Staaten van Holland gezegd, dat de Prins van Oranje hem belast had hun te verklaaren, dat zy, voor dat de Lente gekomen zoude weezen, een' zwaaren kryg te voeren zouden hebben; dat de Prins van Oranje verzocht, dat men dit bericht heden in de notulen aantekende, op dat hy, zoo dit mogt komen te gebeuren, vry gekend wierde indien men zich hier niet in behoorlyken staat daar toe bevond.

IK verzekerde den Koning, dat de Hee- 8 Augusty
ren van Amsterdam zeer wel geneigd wa- 1686.
ren; dat zulks genoeg bleek uit de weigering die zy den Prinse van Oranje deeden van alles wat hy van hun begeert, en tot nadeel van den Staat zoude kunnen gedyen.

ZY zeiden my in vertrouwen, dat de Raad-Pensionaris Fagel, den Gemagtigden der Noord-Hollandsche Steden van wegen den Prinse van Oranje verzocht had, niet langer te staan op de onmogelykheid, daar zy in zyn van hun aandeel aan den Staat op te brengen, dat, zoo zy stemmen wilde in het gene de Prins van Oranje begeerde, men middel zoude vinden, om hen niet met al te doen betaalen, hun de penningen verschaffende uit de buitengewoone *fondsen* van den Staat,

De Heeren van Amſterdam zullen daar wel een ſchot voor ſchieten, nu zy 'er achter gekomen zyn, en 'er zich met vrucht van weeten te bedienen, om aan te toonen, dat de Raad-Penſionaris Fagel, niets anders zoekt dan de voorneemens des Prinſen van Oranje te doen gelukken, al zou de Republyk 'er door bedorven worden.

IK kreeg bericht, dat de Heer van Citters, in eenen Brief daar ik alrede verſlag van gedaan hebbe, ſchreef aan de Staaten-Generaal, dat een Staatsdienaar des Konings van England hem gezegd had, dat de Koning eindelyk het oor wel zoude kunnen leenen aan de voorſlagen van Vorſten die hem zouden nodigen tot verbinteniſſen tegen de belangen van den Staat. Hy maakt ook melding van de klagten, die zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit deed over de beſcherming die men zynen weêrſpannige Onderdaanen in de Republyk gaf, en wel in eenen tyd, dat hy weigerde te treeden in Traktaaten tegen de Staaten-Generaal, *om welke aan te gaan de Koning van Vrankryk ſterk by hem aanbield.* Men bediende zich van die Brieven des Heeren van Citters, om den Staaten-Generaal te toonen, hoe qualyk zyne Allerchriſtelykſte Majeſteit het met hun meende.

16 Auguſty 1686. IK liet den Koning weeten, dat die Brieven van den Heere van Citters verſcheide Leden der Regeeringe deeden denken, dat zyne Majeſteit hun den Oorlog zoude ver-

verklaaren in de Lente des aanſtaanden Jaars 1687.

IK ſchreef den Koning, en den Heere de Barillon, dat de Prins van Oranje onder de hand zyn beſt gedaan had by de Heeren van Amſterdam, om hen te beletten, Plakkaaten af te kondigen tegen de weérſpannige Engelſchen, die zich in hunne Stad bevonden. Dat ik het den Heere de Barillon liet weeten, was, om dat ik het zeer noodzakelyk oordeelde, dat men in England wiſte, dat de Prins van Oranje zich op zulk eene wyze gedroeg, in den zelfden tyd, dat hy de waereld zocht wys te maaken, dat de Heeren van Amſterdam ſchuilplaats aan de Engelſche Muitelingen gaven.

MEN zegt hier, dat de Prins Philips van Brandenburg in den Haag zal komen, om 'er zes maanden, of, gelyk andere zeggen, twee jaaren te blyven. Indien dit zoo was, zou het wel kunnen wezen, dat men gebeuren zag het gene ik voorzien, en zelfs voorzegt hebbe, en de Prins van Oranje de Keurvorſtinne wys gemaakt heeft, dat Prins Philips zich hier eenigen tyd moeſt ophouden, om de gunſt des Volks te verkrygen, alvorens om de *Survivance* des Stadhouderſchaps voor hem te verzoeken. Zoo de Keurvorſtin zich met die ydele hoope laat voeden, wil zy bedroogen wezen. 15 Augustus 1686.

IK liet weeten, dat eene Verklaring, wat ſterk, om de valsheid van den inhoud 19 Augustus 1686.

der

der Brieven des Heeren van Citters aan te toonen, die de Heer Skelton in eenen Memorie in den Haag zoude doen, den Prins van Oranje groote ſpyt zoude aandoen, en van een goed uitwerkſel wezen in de reſt der Republyk; en ik ſchreef 'er by, dat de Prins van Oranje zoo opentlyk de mom afligte tegen den Koning van England, dat hy niet verdiende, dat zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit hem ontzag.

IK gaf den Koning te kennen, dat de Prins van Oranje in de byeenkomſten, die hy te Kleef met den Keurvorſt van Brandenburg gehad had, zich zoo wel had gequeeten, dat die Keurvorſt, die ſteeds veel aanzien voor den Koning van England had getoond, en tot een Grondregel gehad had, dat men zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit ontzien moeſt, van gevoelen verandert was, ſedert dat hy den Prinſe van Oranje tweemaal geſprooken had; dat hy voorgenomen had, zoo veel acht niet meer te ſlaan als voor deezen op het verzoek, dat de Koning van England hem zoude doen, aangaande de Engelſchen, dat hy onderſcheid maaken zoude tuſſchen Muitelingen en Muitelingen, en dat de Engelſchen voortaan eene veilige ſchuilplaats in zyne Staaten zouden vinden. Ik zal niet nalaaten den Heer de Barillon morgen te onderrechten van de goede dienſten, die de Prins van Oranje den Koning van England doet.

MEN

MEN is hier zeer bekommerd over de tydingen, die men uit Hamburg gekreegen heeft. De Resident van die Stad, die het ook van den Hertog van Hanover is, maakt 'er veel geruchts van, en verzoekt hulpe by de Staaten-Generaal, maar uit krachte van een Traktaat, dat voor ruim vyftien Jaaren al uit is geweest. Het is in 1645 gemaakt, en zou 25 Jaaren duuren. Ik zie niet, dat de Heeren van Amsterdam geneigd zyn, om dat verzoek in te willigen. 5 September 1686.

NIETS kon ontydiger komen voor het voorneemen der Heeren van Amsterdam, die besłooten hebben in de Vergaderinge der Maand November eene vermindering van den Staat van Oorlog voor te slaan, en niets dienstiger kon 'er gebeuren voor het voorneemen des Prinsen van Oranje, die in dezelfde Vergaderinge eene vermeerdering van den Staat van Oorlog wil verzoeken. Hy quam terstond in den Haag, om zich van dien gunstigen toestand van tyden te bedienen: Maar de gemoederen niet tot eenige beweeging geneigd vindende, vertrok hy des anderen daags weder.

DE Heeren van Amsterdam wilden gaerne weten, of zyne Majesteit den Koning van Denemarken zoude ondersteunen in zyne onderneminge tegen de Stad Hamburg, en of hy die zaak met zyne Majesteit beraamt had. Ik liet hun zeggen, dat het gene ik daar van wist, was, dat de Koning van Denemarken

ken 'er in 't geheel geene kennis van gegeven had aan den Markgraaf de Chiverny, en dat zyne Majesteit, die Europa den Vrede gegeeven had, geen ander oogmerk of voornemen had, dan dien te onderhouden. Die Heeren waren genoegsaam overtuigd van deeze waarheid: maar zy gaven my met eenen hunne ongerustheid in vertrouwen te kennen, en met eenen een geheim, 't welk zy voor eenige weinige dagen ontdekt hadden. Zy meenden wel te weeten, dat de Koning van Zweden besloten had, den Hertog van Holstein in de aanstaande Lente in zyne Staaten te herstellen, en opentlyk geweld daar toe te gebruiken: Weshalven vreesden zy, dat de Koning van Zweden, die dat voorneemen had, zich van die gelegenheid zoude bedienen, om het werkstellig te maaken, en dat de Keurvorst van Brandenburg, en het Huis van Lunenburg zich by Zweden zouden voegen. Die Heeren stelden vast, dat, zoo dit gebeurde, het niet wel zoude kunnen missen, of daar zou een algemeene Oorlog op volgen.

DAAR ontrent was noch eene zaak op te merken, te weeten, dat, indien de Koning van Zweden eerst den Kryg begon in de aanstaande Lente, zonder eenig voorwendsel, de Staaten-Generaal niet alleen niet verplicht zouden zyn 'er deel in te neemen, maar de Heeren van Amsterdam zouden 'er al den schuld van op Zweden leggen. En vermits een van hun my wel

in

in het diepfte vertrouwen wilde zeggen, dat zy meenden, dat de Koning van Zweden die zaak niet zoude onderneemen zonder het met den Prinfe van Oranje eens te zyn, en zelfs zonder daar door hem toe aangezet te wezen, en dat zy daarom overleiden, om hem de middelen daar toe af te fnyden, zoo veel het in hunne macht zoude wezen. Het fchynt my zeeker, dat, zoo de Oorlog by gelegenheid van de zaak van Hamburg begonnen werd, zy dezelfde redenen en middelen niet zouden hebben, om 'er zich tegen te kanten, en dat alle hunne moeijelykheid en gevoeligheid op den Koning van Denemarken zouden vallen.

IK liet de Koning weeten, dat men my van goederhand verzekert had, dat de Prins van Oranje niets naliet, om den Koning van Spanje te beweegen, om de Landvoogdy der Nederlanden aan den Keurvorft van Beyeren te geeven. 3 Octob. 1686.

DE Koning van England zond in deezen tyd den Markgraaf van Albiville naar den Haag; maar fchoon de Heer de Barillon voor hem inftond, en voor hem verkreegen had, dat ik hem eene foort van Penfioen zoude betaalen, liet ik den Koning weeten, dat ik dien Man mistrouwde, dat ik vaft wift, dat hy het was, die, buiten weeten van den Heer de Barillon, de Gezanten van den Staat in England langs heimelyke trappen ftil ter Gehoor by den Koning van England geleid had, en 10 Octob. 1686.

dat

dat ik niet naa zoude kunnen laaten, zyn gedrag van naby gade te ſlaan; want ſchoon hy zich zeer ſterk aan den Koning verbonden had, zag ik, dat hy geen' goeden naam in Holland had. Hy ging voor een' Man, die ſteeds een dubbele verſpieder was geweeſt, en altoos den genen gedient had, die hem rykelykſt loonde; men wiſt zelfs, dat hy behoeftig was, en de Creatuuren des Prinſen van Oranje maakten alrede ſtaat, dat zy hem door middel van geld in hunne belangen zouden trekken.

IK hebbe van de Heeren van Amſterdam verſtaan, dat zy den Heer Muys, Burgermeeſter van Dordrecht, hebben doen zeggen, (want hy vind zich, ten opzichte van de verkiezinge der Burgermeeſteren zyner Stad, weder in dezelfde zwarigheid, daar hy voorleden Jaar in was,) dat, indien hy en zyne party de Heeren van Amſterdam wilden verzekeren, dat zy niet los zouden laaten, en met eenen een Verzoekſchrift by de Staaten van Holland inleeveren, om te klaagen over het onrecht, dat men hun in die zaak deed, zy hen ſterk zouden onderſteunen, en dat zy zich verbonden, om hun recht te doen krygen. Zoo draa zy 't gedaan hebben, zal ik de eere hebben, van 'er den Koning verſlag van te doen. Zoo zy de aanbieding der Heeren van Amſterdam aanneemen, zal deeze zaak veel geruchts maaken, en zeer nadeelig zyn voor het gezag des Prinſen van Oranje.

HET

HET antwoord van de Heer Muys aan de Heeren van Amsterdam is geweest, dat hy niet dienstig oordeelde, zyne klagten voor de Staaten van Holland te brengen, dat de Raad-Pensionaris Fagel, schoon hy voor hem was, en tegen de andere party van Dordrecht, daar Alewyn het Hoofd van is, het hem sterk afgeraaden had, om dat het den Prins van Oranje te veel vertoornen zou, en om dat hy Raad-Pensionaris, die zaak, indien zy tot het uiterste quamen, niet dorst voorstaan en ondersteunen tegen dien Prins.

IK ontdekte, dat de Prins van Oranje Briefwisseling hield met de Bisschop van Londen. 17 October 1686.

ALLE kunstenaryen, die de Prins van Oranje sedert drie maanden in 't werk gestelt heeft, om de Staaten-Generaal tot het vermeerderen van den Staat van Oorlog over te haalen, schynen zeer vruchloos geweest te zyn by de Heeren van Amsterdam. Hy heeft onlangs noch twee pogingen gedaan, die hem desgelyks mislukt zyn, de eene is geweest, dat hy den Heer Valkenier had bewoogen; om van de Staaten-Generaal eene volmagt te verzoeken om in het Traktaat van *Associatie*, te Augsburg gemaekt, te treeden: Maar de Raad-Pensionaris Fagel, de Heeren van Amsterdam, en eenige andere persoonen, gepolst hebbende, vond ze zoo afkeerig, van in zulk eene zaak te stemmen, dat hy den Heer Valkenier belet heeft den voor-

ſlag daar van te doen, Het tweede. dat de Prins van Oranje gedaan heeft, is geweeſt de Ridderſchap van Holland te beweegen, om eene *Proteſtatie* aan de Staaten van hunne Provincie over te geeven, by welke zy verklaaren: " Dat men de „ aanſtaande Lente het Oorlogsvuur zou„ de zien ontſteeken, dat zy tegenwoor„ dig niet in ſtaat zynde om Kryg te voe„ ren, men ten ſpoedigſten op middelen „ bedacht moeſte wezen, om niet verraſt „ en overvallen te worden, en dat, zoo „ men in de aanſtaande Vergaderinge der „ Staaten van Holland de vermeerdering „ van den Staat van Oorlog niet beraam„ de, en voor het gene daar toe noodig is, „ niet zorgde, zy *proteſteerden* van alle „ onheilen, welke de Republyk zouden „ overkomen tegen de genen, die weige„ ren zouden in die hoognoodige voor„ zorgen te ſtemmen ". De Heeren van Amſterdam hebben dat maar *ad referendum* genomen, en 'er zich wyders weinig aan gekreund.

IK verzocht een' Man van de Republyk, den Heeren van Amſterdam voor te houden, dat de Vrede of de Kryg afhangen zoude van het gedrag, dat zy houden zouden in de eerſte Vergaderinge der Staaten van Holland; dat zy bedenken moeſten, dat de Koning geen' Oorlog begeerde, gelyk zy zelfs wiſten, en dat de Ryks-Vorſten, die men tegen hem in't harnaſch zocht te jaagen, hem niet zouden dur-

durven aantaſten, zoo zy niet verzekert waren, dat de Staaten-Generaal, in hun krakkeel treeden, en hun te hulpe zouden komen; dat men derhalven in den Haag iets moeſt doen, dat hun die hoop benam, indien men zich van eene volkome ruſte wilde verzekeren, dat het daar toe niet genoeg was een goed voorneemen te hebben, dat 'er iets meer toe vereiſcht werd, en wel iets ſtoutmoedigs, om de vaſte beloften, en de ſterke verzekeringen te verydelen, die de Prins van Oranje, de Vorſt van Waldek, Valkenier, en zyne andere Creatuuren, aan de *Geaſſociëerden* deeden van de Staaten-Generaal in hunne belangen te brengen; dat het noodig was, ten dien einde middelen by de hand te neemen, en pogingen te doen, die te kennen gaven, dat de behoudenis van den Vrede hun genoeg ter harteging, om den Krygsgezinden de middelen, om te Oorlogen, af te ſnyden.

Einde des Vyfden Deels.

